

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Český egyptologický ústav

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Dorotea Wollnerová

**Textilní produkce ve starém Egyptě
se zaměřením na její doklady z Abúsíru
(období 3. a 1. tisíciletí př. Kr.)**

**The ancient Egyptian textile production with the focus on
finds from Abusir (Third and First Millennium BC.)**

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaromír Krejčí, PhD.

Konzultantka: PhDr. Helena Březinová, PhD.

Praha 2017

Ráda bych poděkovala v první řadě vedoucímu své práce Doc. PhDr. Jaromíru Krejčímu, PhD. za velkou pomoc a radu při psaní práce, dále konzultantce PhDr. Heleně Březinové, PhD. za to, že mě zasvětila do problematiky archeologického textilu a jeho zkoumání, bez její pomoci bych práci nikdy nemohla napsat. Chci také poděkovat vedoucímu Sbírkového oddělení Náprstkova muzea PhDr. Pavlu Onderkovi za možnost zpracování textilních nálezů ze zádušního chrámu Raneferefova komplexu. Za odborné konzultace také vděčím Bc. Anně Auerspergerové.

Velké díky patří všem Červenkám a také Jendovi Skálovi, který mi je po celý život inspirací a vzorem.

S poděkováním nesmím zapomenout na rodiče, všechny své sestry a celou širší rodinu, bez jejichž bezmezná podpora a především péče o Kryštůfka bych nebyla schopna práci dokončit. Esterce zvláště chci ještě poděkovat za krásné a umělecky hodnotné náčrty tkalcovských vazeb. Speciální dík chci vyjádřit také mamince, která celou práci přečetla a opřipomínkovala.

Největší dík ale patří mému Markovi za absolutní podporu psychickou i fyzickou, za to, že statečně vydrží poslouchat mé nadšené povídání o lidech, kteří jsou už tisíce let mrtví, a tvářit se, že ho to zajímá, a za úžasný komfort, který mi byl schopen vytvořit při psaní práce i při celém mém studiu.

Závěrem, ale ne v poslední řadě, bych chtěla poděkovat Kryštůfkovi, který mě dokáže každý den rozesmát a díky němuž si nepřestávám uvědomovat, že jsou na světě i věci mnohem podstatnější, než je diplomová práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 5. 2017

podpis autorky

Abstrakt

Diplomová práce mapuje textilní produkci ve starém Egyptě na základě textilních nálezů z královské nekropole v Abúsíru. V první části se autorka zabývá technologií výroby tohoto materiálu. Stěžejní částí práce je analýza novějších textilních nálezů z Abúsíru, textilně-technologický průzkum a jejich interpretace. Jednotlivě technologické aspekty, jejich vyhodnocení a srovnání s nálezy z jiných egyptských lokalit, jsou pak pojednány v samostatné kapitole. Vzhledem k pramenné základně se autorka bude věnovat především dvěma obdobím: 3. a 1. tisíciletí př. Kr. V závěru jsou pak nastíněny různé archeologické kontexty, ve kterých byly textilie v Abúsíru nalezeny, a funkce, které tento materiál plnil.

Klíčová slova

starověký Egypt, textilie, výroba, Stará říše, Třetí přechodné období, Pozdní doba, archeologie, mumifikace

Abstract

The aim of the diploma thesis is to examine textile production in old Egypt based on textile findings from the Royal Necropolis in Abusir. In the first part the author deals with technology of production of this material. The main part of the thesis is the analysis of the new textile findings from Abusir, the textile-technological survey and their interpretation. Technological aspects, their evaluation and comparison with findings from other Egyptian sites are then discussed in a separate chapter. Due to the character of evidences, the author focuses on two periods: 3rd and 1st millennium BC. Finally, the various archaeological contexts in which the textiles in Abusir were found and the functions of this material were outlined.

Keywords

ancient Egypt, textiles, production, Old Kingdom, Third Intermediate Period, Late Period, archaeology, mummification

OBSAH:

1	ÚVOD	8
2	STRUČNÝ PŘEHLED DOSAVADNÍHO BÁDÁNÍ	11
3	TECHNOLOGIE VÝROBY	12
3.1	MATERIÁLY	12
3.1.1	<i>Len .....</i>	<i>12</i>
3.1.2	<i>Další materiály .....</i>	<i>13</i>
3.2	TECHNOLOGICKÉ POSTUPY	14
3.2.1	<i>Setí a sklizeň lnu .....</i>	<i>14</i>
3.2.2	<i>Příprava lnu na předení .....</i>	<i>15</i>
3.2.3	<i>Předení .....</i>	<i>16</i>
3.2.4	<i>Příprava osnovních nití .....</i>	<i>20</i>
3.2.5	<i>Tkalcovské vazby .....</i>	<i>21</i>
3.2.6	<i>Tkalcovské stavy .....</i>	<i>22</i>
4	METODOLOGIE VÝZKUMU TEXTILNÍCH NÁLEZŮ	28
5	TEXTILNÍ NÁLEZY Z ABÚSÍRU	32
5.1	STARÁ ŘÍŠE	32
5.1.1	<i>Raneferefův zádušní chrám (AC 3) .....</i>	<i>32</i>
5.1.2	<i>AC 29 .....</i>	<i>49</i>
5.1.3	<i>Chentkaus III. (AC 30) .....</i>	<i>57</i>
5.1.4	<i>AC 31 .....</i>	<i>70</i>
5.1.5	<i>Chekeretnebej (AC 15 B) .....</i>	<i>79</i>
5.1.6	<i>Mernefuova pohřební maska (AC 18 E) .....</i>	<i>84</i>
5.1.7	<i>Kajemcenenet (AS 38, 57 a 59) .....</i>	<i>89</i>
5.1.8	<i>AS East .....</i>	<i>95</i>
5.1.9	<i>Šeretnebej (AS 68c) .....</i>	<i>97</i>
5.2	TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ	101
5.2.1	<i>Sekundární pohřby z Verkaureovy mastaby (AC 26) .....</i>	<i>101</i>
5.3	POZDNÍ DOBA – PTOLEMAIOVSKÁ DOBA	123
5.3.1	<i>Sekundární pohřby z Hetepiho mastaby (AS 20) .....</i>	<i>123</i>
6	CELKOVÉ VYHODNOCENÍ TEXTILÍ Z ABÚSÍRU A JEJICH TECHNOLOGICKÝCH ASPEKTŮ	127
6.1	HUSTOTA NITÍ A KVALITA LÁTEK	127

6.2	POČÁTEČNÍ OKRAJ LÁTKY A TZV. STARTING BORDER.....	135
6.2.1	<i>Stará říše</i>	135
6.2.2	<i>Třetí přechodné období</i>	136
6.3	TZV. SELF-BANDS	137
6.3.1	<i>Stará říše</i>	138
6.3.2	<i>Třetí přechodné období</i>	138
6.4	PEVNÝ OKRAJ (<i>PLAIN SELVEDGE</i>).....	140
6.5	ZAKONČENÍ TEXTILIE, OSNOVNÍ TRÁSNĚ (<i>WARP FRINGE</i>)	141
6.5.1	<i>Stará říše</i>	141
6.5.2	<i>Třetí přechodné období</i>	144
6.6	ÚTKOVÉ TRÁSNĚ (<i>WEFT FRINGE</i>).....	146
6.6.1	<i>Stará říše</i>	147
6.6.2	<i>Třetí přechodné období</i>	148
6.7	ŠVY (SEAMS) A LEMY (HEMS)	149
6.7.1	<i>Stará říše</i>	151
6.7.2	<i>Třetí přechodné období</i>	152
6.8	BAREVNÁ VÝZDOBA TEXTILÍ	153
6.8.1	<i>Barvené nitě</i>	153
6.8.2	<i>Malování na hlinku</i>	154
7	ZÁVĚR	157
	LITERATURA	161
	SEZNAM PŘÍLOH	167

1 Úvod

Od vynalezení způsobu zpracování rostlinných a živočišných vláken, jejich splétání a tkaní se textilní výrobky staly nezastupitelnými v nejrůznějších aspektech lidských společností. V Egyptě tomu nebylo jinak. Textil byl materiálem, který měl, velmi širokou škálu uplatnění. Látky a výrobky z nich představovaly velmi důležitou komoditu provázející každodenní život člověka. Jeho společenské postavení však mělo značný vliv na množství a kvalitu textilií, se kterými mohl přijít do styku.

Nejběžnějšími textiliemi, se kterými se lidé setkávali každodenně, bylo přirozeně oblečení. Mezi doloženými egyptskými prameny můžeme rozlišit dva základní typy – oděv, který byl tvořen textilií obmotanou kolem těla nejrůznějšími způsoby, a oděv, který byl střižen do konkrétního tvaru a sešit dohromady (Vogelsang-Eastwood 2000, 286-290).

Široké využití měl textil také v domácnosti. Můžeme předpokládat, že látky byly užívány jako závěsy, ovšem nemáme pro to žádný doklad. Archeologicky ale máme doloženy nálezy ručníků, např. z masového hrobu vojáků z Dér el-Bahrí (Winlock 1945, 32). V hrobce představeného prací v Dér el-Medíně Chaa byl nalezen zase mimořádný doklad ložního prádla (Schiaparelli 1927, fig. 105). Používání sáčků, pytlů a podobných předmětů na ukládání a přenášení nejrůznějšího materiálu máme doloženo nejen archeologicky (nález AU 41 v Leidenském Rijksmuseum van Oudheden¹), ale i ikonograficky, například v Neferhotepově hrobce (Davies 1933, pl. XVIII). Látky byly také běžně používány při pečetění. Množství pečetí s textilními otisky bylo nalezeno v zádušním chrámu panovníka Raneferefa v Abúsíru (např. pečetě P7195a či P6808a uložené v Náprstkově muzeu v Praze).

Textilní výrobky nacházely své uplatnění i mimo dům. Používaly se například jako „filtr“ při vymačkávání vinných hroznů či při výrobě oleje. Také pro práci s domácími zvířaty bylo zapotřebí různých látek – při jejich zapřažení, či jako jejich ochrana při přivazování nákladu.

Další množství textilií bylo využíváno v souvislosti s dopravními prostředky – vozy (jako pokrývky podlahy vozu) a lodě (jako plachet v konstrukci stříšek na ochranu

---

¹ <http://www.rmo.nl/collectie/zoeken?object=AU+41-b>, 17. 5. 2017

pasažeru před sluncem a jako plachet, které poháněl vítr). Zajímavý byl nález lodní plachty, která byla druhotně roztrhána a použita jako obinadla mumie (Goyon – Josset 1988, 129-32). Válečné stany musely ke své výrobě spotřebovat značné množství textilu, bohužel doposud nemáme žádný archeologický nález tohoto typu, který by nám přiblížil, jak konkrétně vypadaly. Vlajky a standarty nesmíme mezi textilními výrobky opomenout.

Látky měly velký význam také v ekonomice, protože fungovaly jako výplaty, dary a prostředek ve směnném obchodu. Široké uplatnění měly textilie i v medicíně.

Chrámy pro své rituály potřebovaly být zásobeny množstvím látek, například pro denní chrámový rituál, při kterém byla oblékána kultovní socha božstva.

Velký objem tkanin byl jistě zapotřebí pro účely funerální, které nám dnes zároveň přinášejí nejvíce textilních nálezů a tedy i informací, ať už se jednalo o obinadla, ve kterých byla těla zavinuta, nebo obaly pro různé obětiny a součásti pohřební výbavy. Nacházíme zde také látky, které měly původně jinou funkci, sekundárně našly ale uplatnění právě v pohřebním kontextu, a to buď v celku, nebo jen jejich část.

Základním těžištěm práce je analýza textilních nálezů z výzkumů Českého egyptologického ústavu na královské nekropoli v Abúsíru. Zpracovány jsou především náleзовé celky z posledních let výzkumu, výjimku tvoří jen starší nálezy, které jsou dnes uloženy v Náprstkově muzeu v Praze². Kromě několika ojedinělých textilních nálezů (textilie z hrobky princezny Šeretnebtetj, Mernefuova pohřební maska a fragmenty s nápisy z hrobky Chekeretnebtetj) byly zkoumány soubory nálezů ze čtyř hrobek z centrálního Abúsíru, tedy AC 26, AC 29, AC 30 a AC 31, z Raneferefova zádušního chrámu a z několika struktur jižního Abúsíru – AS 20, AS 38, AS 57, AS 59 a AS East. Tyto nálezy datačně spadají do několika období – Stará říše, Třetí přechodné období a Pozdní doba - Ptolemaiovská doba.

Textilně-technologický průzkum (detailněji viz kapitola 4) byl proveden u většiny nálezů autorkou práce, část nálezů byla však zkoumána PhDr. Helenou Březinovou, PhD. z Archeologického ústavu Akademie věd v Praze, specialistkou na

---

² za možnost zpracování těchto nálezů děkuji vedoucímu Sbírkového oddělení Náprstkova muzea PhDr. Pavlu Onderkovi

problematiku textilní výroby a jejích dokladů v archeologických nálezech z období pravěku a raného a vrcholného středověku na našem území.

Cílem práce je na základě podrobné analýzy jednotlivých nálezů charakterizovat textilní produkty z abúsírského pohřebiště, určit jejich specifika, pokusit se o interpretaci a také zasadit abúsírské nálezy do kontextu staroegyptské textilní produkce.

V kapitole následující za úvodem se snažím nastínit přehled dosavadního bádání o textilní výrobě ve starověkém Egyptě.

Třetí kapitola se zaměřuje na technologii výroby látek. K pochopení jednotlivých technologických postupů nám pomáhají především ikonografické prameny z hrodek vysokých hodnotářů (datovaných především do Prvního přechodného období a Střední říše) a archeologické prameny, tedy součásti tkalcovských stavů, přesleny a další výrobní pomůcky, také modely tkalcovských dílen doložené opět z funerálního kontextu, a samozřejmě především doklady samotných textilií.

Čtvrtá kapitola se zabývá metodologií zkoumání textilních nálezů. Detailněji popisuje textilně technologický průzkum, přibližuje postupy, které by měly být při výzkumu dodržovány, aby bylo možné z nálezů získat co největší množství informací, a zároveň se zabývá vhodným uložením nálezů.

V páté kapitole, těžišti práce, jsou popsány textilní fragmenty z Abúsíru. Kde je to možné, jsou také nastíněny interpretační možnosti těch nejzajímavějších nálezů a jejich zasazení do kontextu. Popisy jsou doplněny grafy, tabulkami a fotografiemi.

Šestá kapitola rozebírá jednotlivé technologické aspekty zkoumaných textilií a tam, kde je to možné, jsou tyto prvky srovnány s nálezy z jiných lokalit.

2 STRUČNÝ PŘEHLED DOSAVADNÍHO BĚDÁNÍ

Studium textilního materiálu ze starověkého Egypta je specifickým odvětvím egyptologického bĚdání. Začalo formovat zhruba na počátku 20. století a není jistĚ nezajímavé, že od svého počátku až do dnešních dní se mu věnovaly především ženy.

Mezi badateli, jejichž jména lze spojovat s počátky textilního bĚdání v EgyptĚ, musíme jmenovat např. Waltera Midgelyho, který zpracovával materiál z Petrieho výzkumů, např. v Kafr Ammar či Tarchánu. PrávĚ z Tarchánu pochází mj. nejstarší doložený tkaný odĚv na světě pocházející z hrobky datované do 1. dynastie³.

Také Henry Ling Roth přispĚl k poznání technologie svou knihou *Ancient Egyptian and Greek Looms* z roku 1913. Grace Mary Crowfootová zasvětila takřka celý svůj život studiu archeologického textilu, a to nejen ze starého Egypta. Využívala i poznatky získané etnografickým pozorováním obyvatel Egypta a Súdánu na počátku 20. století, které popsala v knize *Methods of hand spinning in Egypt and the Sudan* (1931). Egyptologickému bĚdání přispĚla také například zpracováním tuniky z Tutanchamonovy hrobky (Crowfoot - Davies G. de N. 1941).

NemĚli bychom opomenout ani jméno Elizabeth Riefstahl, která většinu svého života pracovala v Brooklyn Museum a mezi jejíž publikační počin patří kniha *Patterned textiles in Pharaonic Egypt* z roku 1944.

Ve druhé polovinĚ 20. století zájem o textil jako o archeologický materiál ponĚkud ustal a byl znovu oživen teprve v posledních dvou dekáдах téhož století. Vedle Rosalind Hall (např. kniha *Egyptian Textiles*, 1986) se mezi nejvýznamnější badatele řadí Gillian Vogelsang-Eastwood, vedoucí Textile Research Center v nizozemském Leidenu se svými publikacemi *Pharaonic Egyptian Clothing* z roku 1993 či *The ancient textile industry at Amarna* z roku 2001, na které spolupracovala s Barry Kempem.

Na počátku 21. století se mezi důležitá jména v oblasti textilního výzkumu zařadila i Jana Jones z Macquarie University v Sydney.

---

³ <https://www.ucl.ac.uk/news/news-articles/0216/150216-tarkhan-dress>, 21. 5. 2017

3 TECHNOLOGIE VÝROBY

3.1 MATERIÁLY

3.1.1 LEN

Nejběžnější egyptskou surovinou, ze které se vyráběly textilie, byl len. Len je rostlina z čeledi Linaceae (lnovité), podčeledi Linoideae a rodu *Linum*, který sám má více než 200 druhů, jen některé jsou ale použitelné pro výrobu textilu (Catling – Grayson 1982, 13). Roste v mírném podnebí, ve Středomoří a stepních pásích severní polokoule (Zohary – Hopf 2000, 114). Domestikovaný len (*Linum usitatissimum*, česky len setý) je oproti divokým druhům jen jednoletá rostlina, která dorůstá do výšky jednoho metru, má malé rovné listy střídající se na dlouhém stonku a pět okvětních lístků, které kvetou modře (Germer 1985, 100; Vogelsang-Eastwood 1992, 4). Plody mají podobu kapsle s deseti semeny, přičemž plné zralosti jich doroste většinou 6-7 (Germer 1985, 100). Nejstarší doklady pro domestikaci lnu pochází z dnešního Iráku ze 6. tisíciletí př. Kr. (Barber 1991, 12).

Obr. 3.1 Len setý⁴

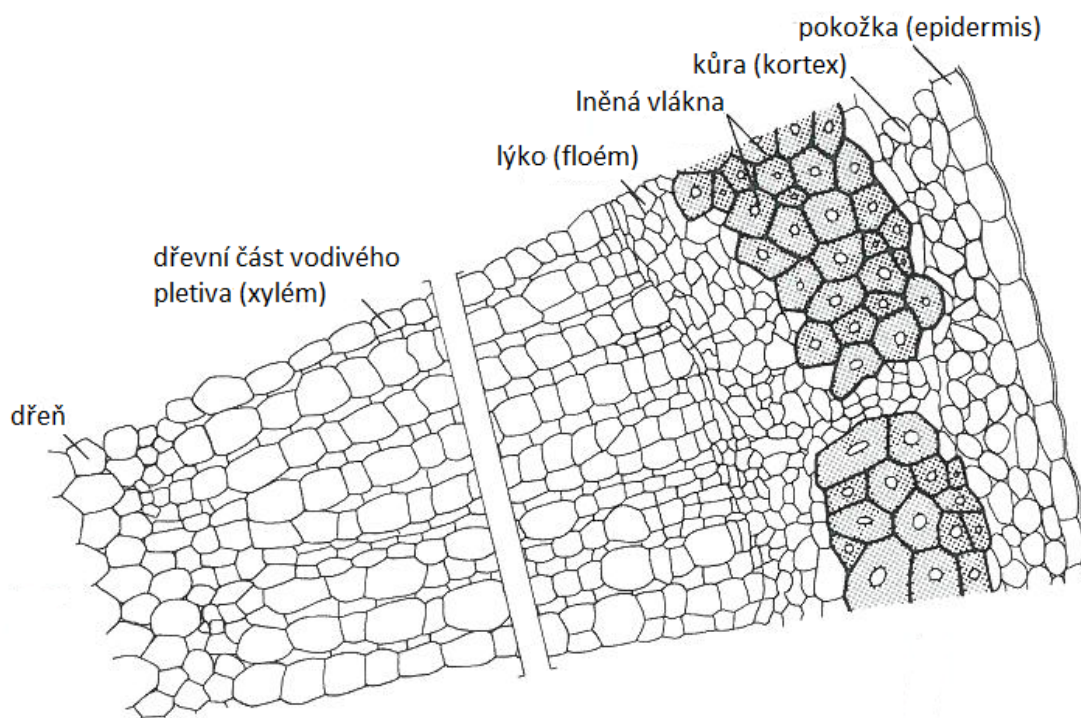
---

⁴ http://wwwold.ekovesnicky.cz/remesla/photos/len_b.jpg

Ve starém Egyptě byly zřejmě známy dva druhy lnu – len setý a jeho divoký předchůdce len úzkolistý (*Linum bienne*), který dorůstá také výšky zhruba jednoho metru, má ale bílé kvítky (Vogelsang-Eastwood 2000, 270). Kapsle se semeny lnu byla nalezena G. Bruntonem na lokalitě Badáří (3000/3, Brunton – Caton-Thompson 1928, 63), je popsána jako menší, s hlubšími drážkami než běžnější *L. usitatissimum*, a je tedy možné, že šlo o typ lnu úzkolistého (Vogelsang-Eastwood 1992, 5).

Stonek lnu je tvořen z několika vrstev, pro výrobu plátna jsou důležité svazky vláken, které leží mezi kůrou (kortex) a lýkem (floém). Pro získání těchto vláken je nutné odstranit ostatní vrstvy (Vogelsang-Eastwood 1992, 5).

Obr. 3.2 Řez stonkem lnu a jeho vnitřní struktura (podle Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, Fig. 2.1)

3.1.2 DALŠÍ MATERIÁLY

Kromě lnu byly v Egyptě využívány i další rostliny, jako je juta (*Corchorus capsularis*), konopí (*Cannabis sativa*) nebo ramie (*Boehmeria nivea*). Kromě rostlinných materiálů pak bylo možné využít i suroviny živočišného původu, zejména ovčí vlna a koží srst (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 23).

3.2 TECHNOLOGICKÉ POSTUPY

Vzhledem k tomu, že z Abúsíru nebyl zatím doložen jiný materiál na výrobu textilu, než len, budu se v této kapitole zabývat výhradně zpracování právě této rostliny.

3.2.1 SETÍ A SKLIZEŇ LNU

Setí lnu se odehrávalo zhruba v polovině listopadu po záplavách. Nejprve bylo nutné pole zorat dobyt看kem a poté vzít semena ze skladiště, což se jistě neobešlo bez řádného úřednického zdokumentování, jak vidíme na scéně v Urarnově hrobce (hrobka 25) z Šejch Saidu (Davies 1901, pl. XVI). Mnohá zobrazení v hrobkách Staré a Střední říše nám dokládají, že len se často sel spolu s obilím, samotná technika setí se však lišila - podle ikonografie se obilí selo rozhazováním horem, kdežto len se sel spodním pohybem. G. Vogelsang-Eastwoodová uvádí (podle osobního sdělení L. Heinricha), že tam, kde se dodnes len seje ručně, se používají stejné techniky. Nakonec byly na pole nahnány ovce nebo jiná zvířata, aby zrna zadupala do země (Vogelsang-Eastwood 1992, 5-6).

Zhruba tři týdny trvá, než len doroste. Zralý je v okamžiku, když uvadnou květy a objeví se semena. Velmi důležitý je přesný čas sklizně, protože stáří rostliny ovlivňuje použití vláken. Pokud byl len sklizen ještě mladý a zelený, pak z něj mohlo být vyrobeno jemné plátno, o něco zralejší len byl vhodný pro běžné oblečení, a pokud byl len starý, pak se z něj vyráběla hrubá látka a provazy (Vogelsang-Eastwood 1992, 5-6, Barber 1991, 13).

Obr. 3.3 Sklizeň lnu na vyobrazení v Urarnově hrobce z Šejch Saidu (podle Davies 1901, pl. XVI).

Len, na rozdíl od obilí, se nekosil, ale vytrhával ze země tak, aby zůstalo co nejdelší vlákno. Rostliny se pak svázaly do svazků a sušili na slunci, jak vidíme např. v Urarnově hrobce ze Střední říše nebo také v blízké novoříšské Paheriho hrobce v el-Kábu (Tylor – Griffith 1894, pl. IV). Podle ikonografických dokladů se při sklizení zapojovali muži i ženy.

Po vysušení bylo nutné odstranit tobolečky se zrna. Na to se používalo několik metod - buď se jednoduše trhaly ručně, nebo se používal speciální „hřeben“, skrze jehož zuby se stonky pročesávaly (Paheri, také novoříšská hrobka písáře Menny v Thébách – Petrie 1914, obr. mezi stranami 49 a 50). Dřevěný předmět, který byl identifikován jako česací „hřeben“, byl nalezen v Káhúnu (obr. 1) a nyní se nachází v manchesterském muzeu (no. 6860⁵). Získaná zrna se používala na výrobu oleje a snad také jako potrava pro zvířata (Germer 1985, 100-101).

Obr. 3.4 „Česací hřeben“ nalezený v Káhúnu

3.2.2 PŘÍPRAVA LNU NA PŘEDENÍ

Aby Egypťané získali vlákna, ze kterých bylo možné upříst nitě, bylo zapotřebí ze stonků lnu ještě odstranit zdřevnatělé vnější části – tento proces se nazývá dekortikace. Toto bylo možné provést buď přímým odlupováním za sucha, ovšem efektivnější metodou bylo máčení (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 30). Len se položil do pomalu tekoucí vody. Doba, po jakou se len máčel, závisela na typu lnu a

---

5

<http://harbour.man.ac.uk/mmcustom/Display.php?irn=389945&QueryPage=%2Fmmcustom%2FEgyptQuery.php>

teplotě vody, ale zhruba to bylo mezi 10 a 14 dní (G. M. Crowfootová ve své knize podává zprávu o svém pozorování v moderní egyptské vesnici Nahja, kde byl len máčen okolo 15 dní, podle teploty – Crowfoot 1931, 32).

Poté, co se ze lnu odplavily vnější vrstvy, sušil se na slunci. Následovala další fáze přípravy vlákna před předením, a to mláčení. Do vysušených stonků se tlouklo tak, aby se oddělily zbytky zdřevnatělých částí stonků. Tato fáze není zobrazena v egyptských reprezentacích, ale máme několik indicií, na jejichž základě můžeme předpokládat, že v Egyptě existovala (Vogelsang-Eastwood 1992, 11). G. M. Crowfootová viděla ve 30. letech 20. století ve vesnici Nahya, že k tomuto účelu byly využívány dřevěné palice (Crowfoot 1931, 34). Tytéž palice byly nalezeny také na středo- i novoříšských lokalitách, např. v Amarně (Peet – Wolley 1923, pl. XIX:3 (22/102), 4 (22.121)).

Místo mláčení se také len mohl protahovat mezi dřevěnými tyčemi. Tuto fázi přípravy lnu máme zobrazenou na scénách ve dvou hrobkách, ve středoříšské hrobce vezíra Dagy (TT 103 – Davies 1913, pl. XXXVII) a novoříšské Thutneferově hrobce (TT 104 – Davies 1929, 234), v prvním případě jsou tyčky kratší a v druhém delší, ale princip je stejný.

Obr. 3.5 Scéna z Thutneferovy hrobky (podle Davies 1929, 234)

3.2.3 PŘEDENÍ

Před samotným předením bylo nutné ještě vlákna srovnat dohromady tak, aby tvořila jedno dlouhé vlákno. Podle dochovaných zobrazení se zdá, že tuto činnost dělaly převážně ženy, a to buď rolováním vláken na stehně, nebo na polokruhové formě, která stála před ženou. Toto válení můžeme vidět ve výzdobě hrobek vezíra Dagy (Davies 1913, pl. XXXVIII), Džehutihotepe v Dér el-Berše (Griffith – Newberry 1894, I, pl.

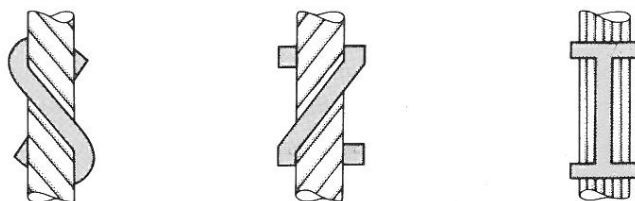
XXVI) či Thutnefera v Thébách (Davies 1929, 239). Takto připravená dlouhá vlákna se pak buď stočila do klubka, jak vidíme např. v Chetiho hrobce v Bení Hasanu (Newberry 1894, II, pl. 13) nebo navinula na cívky (Daga - Davies 1913, pl. XXXVII).

V Džehutihotepově hrobce je zajímavé zobrazení ještě jednoho detailu celého procesu. U jedné ze zobrazených žen se zdá, že si vlákno protahuje skrz ústa, pravděpodobně ho tak slinami vlhčila, aby bylo spojitě a nerozpadalo se. Tato praktika se v některých oblastech Středomoří udržela dodnes a také Crowfootová (1931, 34) toto ve 20. letech 20. století pozorovala v některých částech Horního Egypta a Súdánu. Alternativní metodou bylo vlhčením prstů před předením, nebo navlhčení celého klubka (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 70-71; Vogelsang-Eastwood 1992, 14-15).

Když byla vlákna takto připravena, mohlo nyní dojít k předení. To je technika, při které se stáčí svazek vláken do jedné dlouhé, pevné niti. Můžeme rozčlenit tři fáze - vytažení vláken, jejich stáčení a navíjení niti.

Na modelu tkalcovské dílny z Meketreovy hrobky jsou nitě spřádány ze tří vláken. Klubka předpřipravených vláken jsou uložena v nádobě, která stojí na zemi před přadlenou a která má v horní části otvor, skrze nějž procházejí tři vlákna (z každého klubka jedno) určená k předení. Četné archeologické nálezy těchto nádob („spinning bowl“) ukazují, že často se jednalo o misku, která měla na dně či na stěně oka, skrze která procházela vlákna a která tak umožňovala postupné rozmotávání klubek vláken (např. Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 291-306).

Když byla připravena jednotlivá vlákna, uvedlo se do pohybu vřeteno, díky jehož otáčení se vlákna zakrucovala. Směr, jakým se vřeteno točilo, se odrážel v zákrutu nití, který potom popisujeme jako zákrut S (proti směru hodinových ručiček), Z (po směru hodinových ručiček) nebo I (bez zákrutu). Upředená nit se nakonec opět smotala do klubka (Vogelsang-Eastwood 1992, 15).

Obr. 3.6 Zákruty nití

Ze Staré říše známe zobrazení předení vláken pro výrobu sítí (Firth – Gunn 1926, 36), ale neznáme žádné vyobrazení předení pro výrobu plátna, ta se objevují až v pozdějších obdobích. Právě podle střeďoříšských a novoříšských hrobových vyobrazení a modelů můžeme rozlišit tři metody předení, které se v Egyptě používaly (podle Vogelsang-Eastwood 1992, 16-17):

- 1) Tzv. uchopené vřeteno (*grasped spindle*) – připravené vlákno je provlečeno skrz kruh nebo přes nějakou podpěru, např. vidlici na tyči, a pak je předeno na velkém vřetenu drženém v obou rukách. Tato technika je zobrazena v Baketově a Chetiho hrobce v Bení Hasanu (vidlice, Newberry 1894, II, pl. IV) a v Thutneferově hrobce v Thébách (Obr. 3.7 a, kruh, Davies 1929, 234).
- 2) Tzv. podepřené vřeteno (*supported spindle*) – přadlák či přadlena jednou rukou podpírá předené vlákno a druhou rukou přidržuje roztočené vřeteno. Tuto techniku můžeme vidět např. v Chetiho hrobce v Bení Hasan, kde sedící muž levou rukou vytahuje vlákno z nádoby a přede s vřetenem drženém v pravé ruce (Obr. 3.6 b, Newberry 1894, II. pl. XIII).
- 3) Tzv. hozené vřeteno (*drop spindle*) – vřeteno je roztočeno rolováním po stehně zdviženém do vodorovné polohy a pak odhozeno. Tato metoda má dvě hlavní výhody – vřeteno se točí daleko rychleji než pouhým otáčením v ruce a jedním odhozením je tak možné upříst delší kus niti. Na některých zobrazeních přadláci stojí na kameni či jiné vyvýšené platformě, aby dosáhli co největší výšky. Nejzkušenější pracovníci zřejmě zvládali pracovat zároveň se dvěma vřeteny a příst tak dvě nitě najednou, jak vidíme v několika hrobkách (Daga – Obr. 3.6 c, Davies 1913, pl. XXXVII; Cheti a Baket - Newberry 1894, II, pl. XIII).

Předení je doloženo četnými archeologickými nálezy, mezi které patří přesleny – malé předměty nejčastěji ze dřeva či kamene, které byly nasazené na dřívku vřetena, kde sloužily jako rotační setrvačnick. Známe jen omezené množství tvarů, většinou byly diskovité či kopulovité (tento tvar se objevuje na konci Střední říše a rozšířil se zejména

Obr. 3.7 a) Uchopené vřeteno – Thutneferova hrobka (podle Davies 1929, 234);

b) Podepřené vřeteno – Chetiho hrobka (podle Newberry 1894, II. pl. XIII);

c) Hozené vřeteno – hrobka Dagy (Davies 1913, pl. XXXVII)

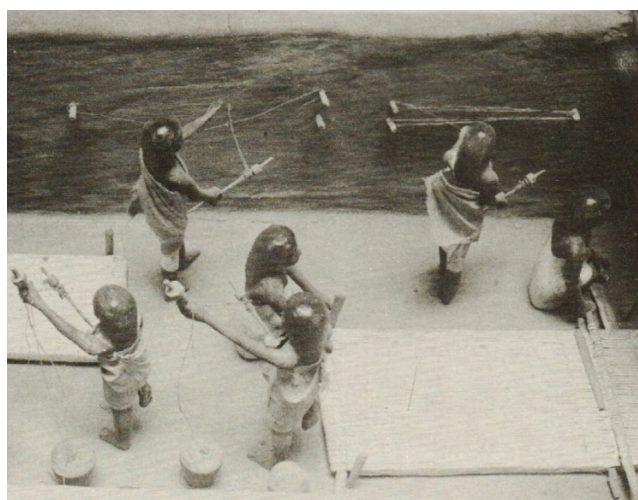
během Nové říše. Dříky vřetena byly někdy zahnuté, protože byly často vyrobeny ze žebra palmového listu, které je zahnutá přirozeně (Vogelsang-Eastwood 1992, 19).

Předení ve většině společností, ať už starověkých či novodobých, probíhalo tím způsobem, že lněná vlákna byla rozčesána a rozvolněna a předením se z nich pak vytvářela nová nit, jejíž soudržnost byla dána především faktem, že konce jednotlivých vláken se překrývaly na různých místech. V Egyptě však používali technologii jinou – skaní. Předpřipravené skupiny vláken o délce zhruba 60 – 90 cm byly splétány

dohromady – konce jednotlivých vláken se tedy překrývaly vždy ve svazcích a jen v určitých intervalech (Barber 1991, 46-48). Délka překryvu byla 5 – 20 cm. Tato technologie byla používána u všech typů hrubosti látky a zdá se, že ve Staré říši se vyskytovala jen příležitostně, o něco běžněji ve Střední říši a v Nové říši pak již zcela běžně (Vogelsang-Eastwood 1992, 17).

3.2.4 PŘÍPRAVA OSNOVNÍCH NITÍ

Z upředených nití bylo nyní možné utkat látku. Nejprve bylo ale potřeba napnout osnovní nitě. V Egyptě máme doloženy tři způsoby, jakými tato přípravná fáze tkaní probíhala (Vogelsang-Eastwood 1992, 23). Nejjednodušší metodou bylo napínání osnovních nití odvíjením přímo z vřetena mezi tři kolíky zabodnuté do zdi, jak vidíme např. na modelu z Meketreovy hrobky (Winlock 1955, fig. 26, 67).

Obr. 3.8 Model tkalcovské dílny z Meketreovy hrobky (podle Winlock 1955, fig. 26, 67).

Jinou metodou bylo napínání okolo dvojice sloupků, kde je asi v polovině každého sloupku nastavený příčný nosník (hrobka vezíra Dagey v Thébách, Davies 1913, pl. XXXVII), na zobrazení v Neferrenpetově hrobce z 18. dyn. v Šejch el-Kurně (TT 133) byl použit podobný systém, který zahrnoval dva stojany s párovými sloupky, ale ty druhé měly podobu vidlice (Davies – Gardiner 1948, pl. 35). Třetí metoda zahrnuje současné odvinutí několika nití z klubíček umístěných v miskách a poté

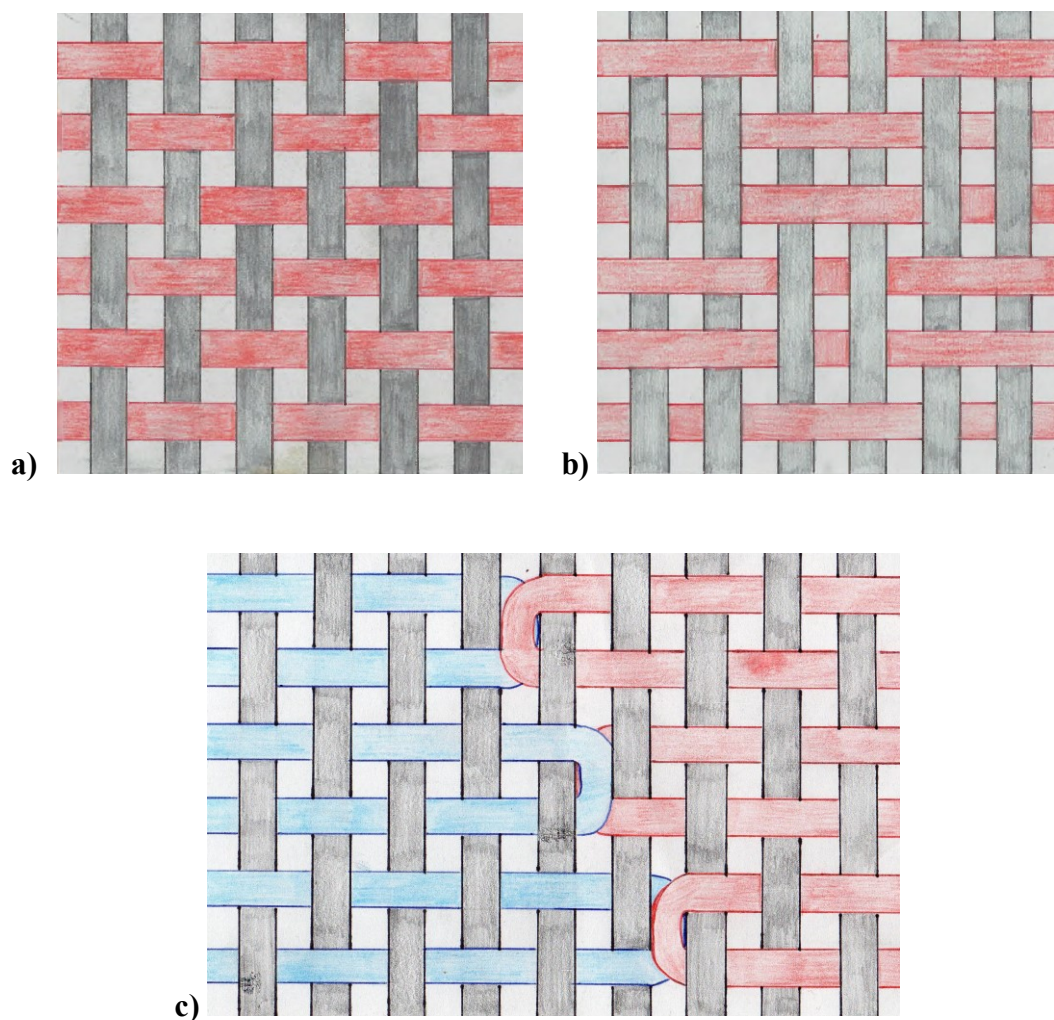
napínání této skupiny, možná až dvanácti nití, na sérii kolíků ve zdi nebo přímo na osnovní rám horizontálního stavu. Zobrazení tohoto odvíjení z klubíček vidíme v Džutihotepově hrobce v Dér el-Berše (Newberry 1893, I, pl. XXVI).

3.2.5 TKALCOVSKÉ VAZBY

Tkaní je proces proplétání dvou nebo více sad nití podle předdefinovaného systému za účelem vytvoření plošné textilie. Nejjednodušší formou vazby je tzv. **plátnová vazba** (*tabby weave*, Obr. 3.8 a), která je doložena už od prehistorie. Jedna útková nit zde prochází pod a nad nití osnovní, v další řadě pak stejně tak, ovšem tam, kde předtím útek procházel pod osnovou, jde nyní nad ní a opačně. Všechny ostatní vazby jsou variacemi na tuto základní (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 89).

Kromě plátnové vazby nacházíme v Egyptě i **vazbu panamovou** (*basket weave*, Obr. 3.8 b), která vychází z vazby plátnové, ale jednotlivé sady nití jsou zdvojené či ztrojené. Většina dokladů tohoto typu vazby pochází až z období Nové říše (Vogelsang-Eastwood 1992, 26). Toto zdvojení či ztrojení nití může být použito v osnově i útku nebo pouze v jedné z těchto sad nití, v tomto případě hovoříme o polopanamové vazbě (*half-basket weave*).

Třetím typem vazby, který se v Egyptě vyskytoval, avšak nedošlo k jeho většímu rozšíření, byla tzv. **kobercová vazba** (*tapestry weave*, Obr. 3.8 c). Útek je tvořen z různobarevných nití, které neprocházejí celou osnovou od okraje k okraji, ale pouze její částí, a vytváří tak určitý vzor (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 89). Doloženo máme však pouze několik případů a pocházejí většinou z královských hrobek. Několik kusů bylo nalezeno např. v hrobce Thutmose IV. (Thompson 1904, 143-144) nebo Tutanchamona (Crowfoot – Davies 1941).

Obr. 3.9 Schémata tkalcovských vazeb – a) plátnová vazba, b) panamová vazba, c) kobercová vazba (kresba E. Novotná)

3.2.6 TKALCOVSKÉ STAVY

3.2.6.1 HORIZONTÁLNÍ STAV

Horizontální stav je nejstarším doloženým používaným tkalcovským stavem v Egyptě. Jeho první vyobrazení můžeme vidět už na misce z Predynastického období nalezené v ženském hrobě (3802) na lokalitě Badáří ve 20. letech 20. století (Obr. 3.9, Brunton - Caton-Thompson 1928, 54, pls. XXXVIII, XLVIII) a nyní uložené v Petrieho

muzeu v Londýně (UC 9547⁶). Přesnější představu o jeho vzhledu a používání nám ale dávají zobrazení v hrobkách 11. a 12. dyn. v Bení Hasanu (nos. 3, 15 a 17; Newberry 1893, I, pl. XXIX; II, pls. IV, XIII) a také soudobé modely tkalcovských dílen, např. model z Meketreovy hrobky (Winlock 1955, pl. 25-27).

Obr. 3.10 Miska s nejstarším zobrazením horizontálního stavu

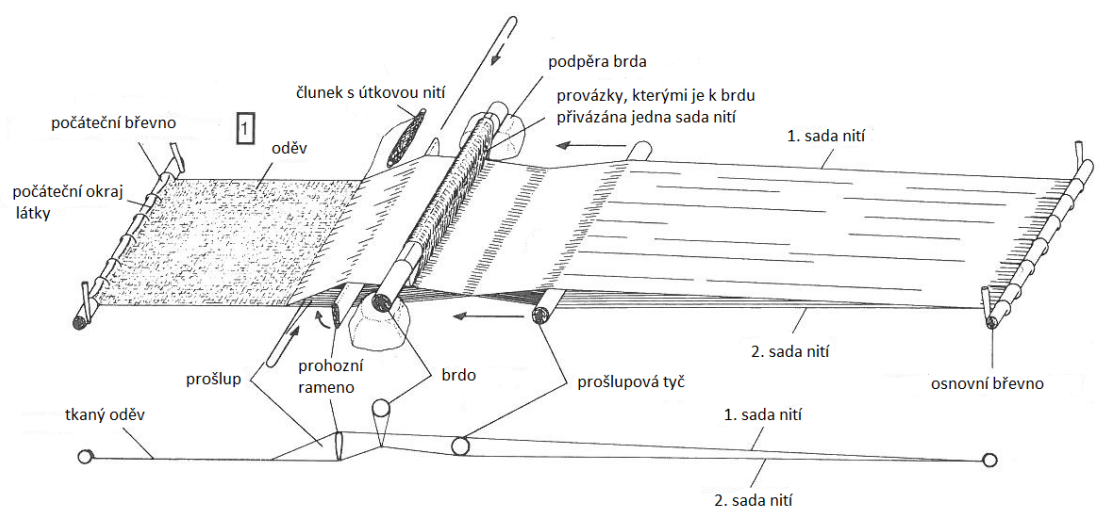
Koncová břevna tohoto stavu byla ukotvena do země dvěma zatlučenými páry kolíků. Mezi těmito koncovými břevny byly napnuty osnovní nitě, rozdělené do dvou sad na liché a sudé. Nítě jedné z těchto sad byly krátkými nitěmi či provázky přivázány k pohyblivému brdu, díky kterému bylo možné sadu zvednout a vytvořit tak prošlup, kterým se poté protáhla útková nit. Opačný prošlup vznikl díky tzv. prohozním ramenům - tyčím (prknům) navlečeným skrz osnovu pod lichými osnovními nitěmi, prošlup se utvoří postavením ramene na jeho hranu (Poppová Urbanová, 12).

Jedním z prvků oděvů, podle některých badatelů charakteristickým pro látky tkané na horizontálním stavu, jsou okrajové útkové třásně. Na boční straně tkaniny, u pevného okraje, byly mezi osnovní nitě vetkány kratší samostatné nitky tvořící třásně. Dle jedné z teorií napomáhaly vytvořit silný a pevný okraj látky, která pak lépe držela svůj základní tvar (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 123). Objevují se vždy na levé straně dokončené textilie. Ve Střední říši jsou zobrazení lidí nosících takové třásně běžná, v Nové říši méně (Vogelsang-Eastwood 1992, 29).

6

http://petriecat.museums.ucl.ac.uk/dispatcher.aspx?action=search&database=ChoiceUCLPC&search=accession_number=%20%27UC9547%27&limit=10&SRT0=&TYP0=&SEQ0=&position=1, 20. 3. 2017

Obr. 3.11 Náskres horizontálního stavu (podle Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 312, Fig. 9.2)

3.2.6.2 VERTIKÁLNÍ STAV

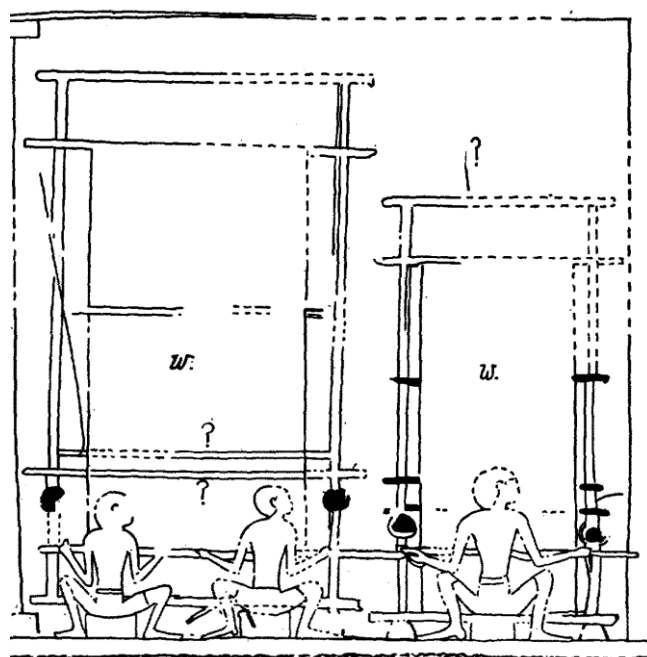
Nejpozději od poloviny 18. dynastie se v egyptských pramenech objevuje druhý typ stavu - vertikální. Nítě jsou v něm napnuty vertikálně, konce osnovních nití připevněny k tzv. osnovnímu břevnu uchycenému poblíž horního kraje rámu, samotný tkaný oděv je ukotven u dolního okraje, takže tkadlec⁷ tká odspodu nahoru (Barber 1991, 113). Druhou variantou, jak udržet osnovní nitě napnuté, je použití závaží, jak to bylo běžné například v pravěké Evropě, v egyptských pramenech však tento druh vertikálního stavu nemáme spolehlivě doložen. Veškeré ikonografické prameny zobrazují pouze rámové stavy, někdy nazývané také „gobelínové“, protože na tomto typu se dají tkát také koberce a tapiserie (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 333).

Zobrazení vertikálního stavu nalezneme v několika hrobkách 18. dyn. v Thébách – Thutneferova hrobka (no. 104; Davies 1929, 234, fig. 1A; Roth 1913, 14, Fig. 9; Crowfoot 1954, 439, Fig. 277; Barber 1991, 113-114, Fig. 3.29; Šadīd 1988, 128, Taf. 5a, 27, 36a), Neferhotepova hrobka (no. 50; Davies 1933, I, 38 pls. XLIX, LX; II, pl. III; Roth 1913, 16, Fig. 14) a Neferrenpetova hrobka (Davies 1948, 49-51, pl. XXXV, Roth 1913, 18-19, Figs. 16A, 16B, Barber 1991, 113-114, Fig. 3.30).

⁷ Egyptské prameny zobrazují u vertikálních stavů většinou muže, oproti tomu horizontální stav, alespoň podle doložených ikonografických pramenů a modelů tkalcovských dílen, obsluhovaly ženy. Více k genderové otázce výroby textilií Roehrig 1997, 19-21

Kempa a Vogelsang-Eastwoodové (2001, 338) můžeme vidět zobrazení vertikálního tkalcovského stavu také na vápencovém talatátu nalezeném v Amarně (Obr. 3.12; Messiha – Elhitta 1979, 24, pl. XXXI, no. 586; Strouhal 1994, 69, Obr. 72).

Vertikální stav mohl být postaven buď samostatně, nebo byl opřen o něco pevného. Spodní rám byl připevněn několika způsoby – umístěním do žlábků v zemi nebo do žlábků v kamenných blocích (Vogelsang-Eastwood 1992, 30). Právě znázornění pevného rámu nám zaručuje, že vertikálnost zobrazeného stavu je skutečná a nejde o stav horizontální ukázaný ve smíšené perspektivě, jak to u Egyptanů dobře známe (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 338).

Obr. 3.12 Zobrazení vertikálního stavu v Thutneferově hrobce (podle Davies 1929, 234, fig. 1A)

Vertikální stav bohužel není dochován na žádném modelu. Tento nedostatek je však vynahrazen četnými archeologickými nálezy jednotlivých částí stavu, jako například rozdělovač osnovních nití, podpěry brdového břevna, prohazovací ramena a další (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 339-403).

Obr. 3.13 Zobrazení vertikálního stavu na vápencovém talatátu z Amarny (podle Strouhal 1994, 69, Obr. 72)

Zajímavou otázkou, kterou je nutné si klást, je samotný přechod od používání horizontálního stavu k vertikálnímu. Mohlo by se zdát, že během Nové říše (díky bližším kontaktům se Západní Asií) došlo k uvedení vertikálního stavu, který, minimálně v určitém rozsahu, nahradil stav horizontální. Pak bychom mohli hovořit o technologické inovaci Nové říše. Problémem ovšem je, že zdroje, ze kterých čerpáme, nejsou kontinuální. Jedna skupina dokladů textilní produkce pochází z období pozdní 11. - 12. dynastie a další až z thébských hrobek z poloviny 18. dynastie, tedy z období zhruba o 400 let mladšího. Je proto dost dobře možné, že thébská novoříšská zobrazení představují jen delší a možná postupný vývoj uvnitř samotného Egypta a současné zahraniční kontakty nemusejí mít na tuto záležitost vliv. Navíc máme spolehlivě doloženo, že Asiaté se v Egyptě vyskytovali již v dřívějších obdobích a u několika asijských žen máme doloženo, že pracovaly jako tkadleny (Hayes 1955, 90). Důležitým faktem, ke kterému je třeba přihlédnout, je, že ani doklady ze samotného Předního východu nesvědčí o běžném užívání vertikálního stavu (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 311).

E. Barberová dává výskyt vertikálního stavu do souvislosti s počátkem používání kobercové vazby v královských kruzích (Barber 1991, 113, 156-62, 290). Na to lze ale namítnout, že dokladů takto tkaných látek je ještě méně než dokladů vertikálního stavu, navíc oděv tkaný na tomto stavu, jak ho zobrazuje výzdoba ve třech doložených malovaných hrobkách, se zdá být celý bílý. Je sice pravda, že tato technika mohla být prováděna pouze na stavu vertikálním, nicméně to nikterak nedokazuje, že

by právě ona byla důvodem k vyvinutí nového typu stavu (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 311).

Nelze ovšem předpokládat, že po přijetí nové technologie Egypťané začali používat výhradně ji a tu starou zavrhli. Mnohem pravděpodobnější je, že používali oba tkalcovské stavy zároveň. Pro některé badatele jsou dokladem nepřerušného používání horizontálního stavu i dochované novoříšské látky s útkovými třásněmi, ačkoli tento argument byl zpochybněn (viz kapitola 6.6).

4 METODOLOGIE VÝZKUMU TEXTILNÍCH NÁLEZŮ

Egyptské textilie nejsou díky příhodným přírodním podmínkám nijak výjimečným archeologickým nálezem. Za to, že se uchovaly v dobrém stavu, vděčí suchému pouštnímu prostředí – půdě s vysokým procentem salinity a minimalizovanou bakteriální aktivitou (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 100). Abychom získali co největší množství informací a mohli se tak pokusit o rekonstruování používaných technologických postupů a určení funkce a významu jednotlivých textilií ve staroegyptské společnosti, je třeba provést jejich odborný průzkum.

Důležitý je už samotný způsob vyzvednutí a zdokumentování textilií přímo v terénu. Samozřejmostí je pečlivá fotografická a kresebná dokumentace nálezových okolností. Od okamžiku nálezu jsou textilie vystavovány nebezpečí poničení kvůli náhlé změně mikroklimatu, ve kterém byly uloženy. Je proto důležité, abychom se do nejvyšší možné míry snažili těmto změnám zabránit. Také je vhodné se vyvarovat nadbytečné manipulaci a dotyku s těmito nálezy (Jones et al. 2007, 7).

Celé textilie by měly být v ideálním případě vyzvedávány i s okolní půdou, respektive zásypem (v případě výzkumu v pouštních podmínkách pískem) v bloku tak, aby se nezměnila pozice jednotlivých fragmentů. Když je toto přesné rozložení zachováno, je poté mnohem snazší identifikovat prvky, jako jsou švy, knoflíkové dírky a další. Při takovémto vyzvedávání je zapotřebí půdu s textilem zesponu podepřít, například kartonem či prknem potaženým hliníkovou folií (aby se zabránilo kontaminaci) nebo kusem tvrdého plastu, např. plexiskla (Jones et al. 2007, 7-8).

Pokud je textil v kontaktu s kovovým předmětem, často je prostoupen korozí a s předmětem je tak pevně spojen. V tomto případě, stejně jako v posledně jmenovaném, je zapotřebí vyjmout textil dohromady i s kovovým předmětem a okolní půdou (zásypem) v bezprostředním okolí v celém bloku. Je nutné nechat textiliu na předmětu tak, jak byla nalezena, a za žádných okolností se ji nesnažit ještě v terénu oddělovat. Zároveň je důležité pozorovat a dokumentovat barevné změny okolní půdy okolního zásypu, které mohou indikovat původní rozsah textilu a napomoci tak interpretaci (Peška - Králík - Selucká 2006). Korozní produkty některých kovů (měď, železo, stříbro, olovo) jsou totiž schopny uchovávat relikty organického původu, které se

v době rozvoje koroze nacházely v blízkosti kovového předmětu (Poppová Urbanová b, 2-3; Farke 1997). Vyzvednutý předmět, případně celý blok, je vhodné uložit do plastového boxu a zajistit provedení odborného textilního průzkumu ještě před konzervací kovového nálezu (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 100).

V Egyptě se také často setkáme s tkaninami dochovanými na lidských ostatcích. V těchto případech je dobré zvolit opatrný postup odkrývání a vyzvedávání, protože jak v textiliích, tak v samotných lidských ostatcích nebo zbytcích rakve se velmi dobře daří různým patogenním mikroorganismům, které představují pro badatele zdravotní riziko. Samozřejmě by proto měly být základní ochranné pomůcky, jako jsou gumové rukavice a ochranná rouška přes ústa. Vhodným postupem je provedení základní terénní dokumentace přímo v terénu a poté vyzvednutí celého bloku s lidskými ostatky i textiliemi, k jejichž oddělení a výzkumu poté dochází až v laboratoři. Pokud lidské ostatky nemohou být vyzdvíženy v celku, pak je někdy nutné textilie oddělit od těla už v terénu, přičemž nesmíme zapomínat na podrobnou fotografickou a kresebnou dokumentaci nálezu in situ, která je velmi důležitá pro pozdější konzervování a rekonstrukci (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 100; Jones et al. 2007, 8).

Často se také setkáme se zuhelnatělými textiliemi. Ty jsou velice křehké, a proto se v tomto případě obzvláště musíme snažit se vyvarovat nadměrných dotyků a manipulace. Většinou není možné tyto látky ani nijak povrchově očistit. Nález je zapotřebí opět vyzdvihnout v bloku, nesnažit se ho od okolní půdy oddělit, ale překrýt hliníkovou či polyetylenovou fólií a ve vhodné transportní bedně fixovat proti posunu. Opět je nutná pečlivá dokumentace, protože v tomto případě jsou textilie extrémně náchylné k rychlé degradaci (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 101; Jones et al. 2007, 8).

Způsob uložení textilií závisí na velikosti, stavu dochování a množství fragmentů. Vhodné je uložení v dobře uzavíratelných boxech z inertního plastu, z kovu s antikorozní úpravou, z nekyselého kartonu nebo z masivního dřeva. Textilie je možné do boxu naskládat i v malých vrstvách oddělených nekyselým papírem nebo aluminiovou fólií. Textilní fragmenty mohou být také vloženy do uzavíratelných polyetylenových sáčků. Nutné je řádné označení, jeden identifikační údaj by se měl

nalézat přímo u textilie (např. na sáčku) a jeden zvenčí na bedně (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 103; Jones et al. 2007, 11).

Pokud to podmínky umožňují, je dobré odebrat z textilu vzorky nekontaminovaného materiálu pro pozdější analýzy. Tento odběr by měl být proveden ideálně v odborné laboratoři pod mikroskopem. Pro skenování elektronovým mikroskopem dostačuje vlákno o délce 3-5 mm, radiokarbonové datování vyžaduje materiál o hmotnosti 3-10 mg. V zásadě ale platí, že velikost vzorku, počet i místo, odkud je odebírán, určuje specialista, který bude danou analýzu provádět (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 101). Vlákno je vhodné uštíhnout, ne utrhnout. Vzorky by měly být okamžitě uloženy do vhodného inertního obalu, např. plastové zkumavky. V terénu je možné vzorek zabalit do hliníkové folie, umístit do sáčku a uložit mimo dosah světla. Vzorky pro radiokarbonové datování by měly být zabaleny do hliníkové folie, plastového sáčku a vloženy do ještě jednoho obalu, aby se maximálně zamezilo kontaminaci moderním uhlíkem (Jones et al. 2007, 10).

Základem odborného laboratorního zpracování textilií je provedení textilně technologického průzkumu, v jehož rámci se určuje řada parametrů, které popisují stav dochování textilie a charakterizují způsob jejího zhotovení (Bravermanová – Březinová – Urbanová 2011, 103-104). Jedná se o tyto parametry:

- *Stav dochování* – zda jde o samostatně dochovaný fragment, otisk textilní struktury na keramice, fragment prostoupený korozními produkty dochovaný v blízkosti kovového předmětu nebo na něm, či zuhelnatělý fragment.
- *Typ textilie* – zda se jedná o tkaninu zhotovenou na tkalcovském stavu, pleteninu, síťovinu či produkt jiné textilní techniky.
- *Počet fragmentů*
- *Rozměr fragmentů*
- *Barva* – určení současné barvy textilie. Je nutné ovšem pamatovat na to, že tato nemusí nijak souviset s původní barevností, často spíše odráží působení vnějších vlivů během dlouhodobého uložení v zemi.
- *Textilní surovina* – stanovení suroviny rostlinného či živočišného původu, ze které byla textilie zhotovena. Záleží zde na stavu dochování textilie, u dobře

dochovaných fragmentů je surovina zjistitelná mikroskopickou analýzou vláken.

- *Tkalcovská vazba* – v případě vzorovaných textilií je součástí i rekonstrukce vzoru.
- *Dostava* – stanovení počtu osnovních a útkových nití na 10 mm plochy tkaniny. Tam kde není zachován pevný okraj nebo jiný technologický prvek, který by umožňoval rozlišení, která ze soustav nití je osnovní a která útková, se používají pojmy *první* a *druhá* soustava.
- *Zákrut nití* – určení zákrutu nití v osnově a útku, resp. první a druhé soustavě, kterým bylo prováděno sprádání nití. Vyjadřuje se písmeny Z (sprádání doprava) a S (sprádání doleva). U skaných nití (vícenásobně sprádaných) se na prvním místě zapisuje počet a zákrut jednotlivých nití a za lomítkem výsledný zákrut.
- *Tloušťka nití* – vyjadřuje se v milimetrech
- *Další popis* – zde se uvádí veškeré další zjistitelné informace, např. dochované stehy, pevné okraje, zvláštnosti ve vazbě, dekorace, výšivky apod.

Součástí textilního průzkumu je samozřejmě pečlivá obrazová dokumentace. Důležité je zachycení nálezových okolností, určení polohy a rozložení jednotlivých fragmentů. Kromě fotografické dokumentace jednotlivých nálezů a jejich detailů je součástí také kresebná dokumentace znázorňující schéma vazby, skaných nití a všech zajímavých parametrů.

Textilně technologický průzkum abúsírských textilií byl prováděn u části nálezů v Náprstkově muzeu v Praze, kde jsou nyní uloženy (nálezy z Raneferefova zádušního chrámu, textilie z Chekeretnebtjiny mastaby, Mernefuova pohřební maska) a u části přímo v terénu (zbylé nálezy), za pomoci lupy. Nálezy, jejichž analýzu prováděla PhDr. Helena Březinová, PhD., byly zkoumány také optickým mikroskopem.

5 TEXTILNÍ NÁLEZY Z ABÚSÍRU

5.1 STARÁ ŘÍŠE

5.1.1 RANEFEREFŮV ZÁDUŠNÍ CHRÁM (AC 3)

Ve vrstvě nad podlahou místnosti DJ bylo nalezeno množství textilních fragmentů. Čtyři fragmenty mají na svém povrchu dochovanou vrstvu hlínky se zbytky polychromie. Na fragmentu **P7183/1** o rozměrech cca 9,5 x 3 cm vidíme modrou a béžovou barvu. Počet nití (se zákrutem S) je v jedné soustavě 22/10 mm a ve druhé 12/10 mm. **P7183/2** je pokryt bíle malovanou hlínkou. Tento menší fragment (4,5 x 1,5 cm) má dostavu 30 a 14 nití/10 mm. Hlínka na třetí z těchto textilií, **P7183/3**, je zbarvena bíle a modře. Jedná se o pruh široký zhruba 3 cm a dlouhý asi 35 cm. Dostava dosahuje 21 a 8 nití/10 mm. Drobné zbytky bílé barvy nalezneme také na látce **P7183/6** o dostavě 48-52 a 28/10 mm. Zdá se tedy pravděpodobné, že každý z těchto čtyř fragmentů zdobený touto technikou pochází z jiné textilie.

Fragment **P7183/4** má dochován pevný okraj. Velmi patrná je zde odlišnost hustoty osnovy u tohoto pevného okraje (cca 10 mm široký pruh s dostavou 31 nití/10 mm) a ve zbytku tkaniny (14-16 nití/10 mm). Počet nití v útku je konstantně 7/10 mm. V jednom místě, zhruba na přechodu mezi zpevněným okrajem a zbytkem látky, je vytvořena dírka, skrz kterou je provlečen provázek z deseti nití stáčený způsobem 10s/Z. Podobný princip odlišnosti v dostavě osnovy u pevného okraje (38-40 nití/10 mm) a ve zbytku tkaniny (17-23 nití/10 mm) sledujeme i u fragmentu **P7183/8**. Počet nití v útku je 8/10 mm. Je pravděpodobné, že okraje látky byly zpevněny záměrně (viz kapitola 6.4), značný vliv ale může hrát i postupná degradace vlivem času.

Na fragmentu **P7183/9** o dostavě (12 a 8 nití/10 mm) můžeme pozorovat několik pásů tzv. self bands. Nalezneme zde jeden pás tří self-bands a jeden pás čtyř self-bands vedle sebe. Vzhledem k rozměru fragmentu však nemůžeme určit, zda se jednalo o nějaký pravidelný vzor.

Označení **P7183/10** nesou dva fragmenty o stejné dostavě (14 a 6 nití/10 mm) sešité dohromady. Na styku jsou obě látky přeloženy a sešity právě za tento záhyb (lem 3, viz kapitola 6.7). Nit, kterou jsou látky sešity má zákrut Z, tedy opačný, než nitě v obou tkaninách.

Na fragmentu **P7183/11** nalezneme nepravidelně self-bands. Na této látce o dostavě 22 a 9 nití/10 mm se na několika místech nacházejí kusy zatvrdlé hlíny. Dva fragmenty sešité dohromady jsou označeny **P7183/12**. Na styku mají látky lemy, za které jsou poté sešity dohromady, kombinují se tu tedy lemy 1 a šev 1 (viz kapitola 6.7). Jeden z fragmentů je příliš malý na to, aby byla určena dostava. Druhý fragment čítá v jedné soustavě 17-19 nití/10 mm a ve druhé 8 nití/10 mm.

U látky **P7183/15** se dochovaly dokonce oba pevné okraje, celá textilie je ale bohužel natolik poškozená, že nejsme schopni určit původní šíři. V jednom místě je na látce zachycena hrudka hlíny. Dostava této textilie je 27 nití/10 mm v osnově a 9 nití/10 mm v útku. K látce je uzlem přivázána další tkanina, je ale značně potrhaná a rozvolněná, že bohužel není možné určit její parametry.

P7183/16 má na jednom svém okraji dochovaný lem, ke kterému byla původně přišita další látka, ze které se ovšem dochovaly pouze velmi malé útržky, často spíše nitě. Způsob sešití je totožný jako u látky P7183/12, tedy kombinace lemu 1 a švu 1. Fragment **P7183/18** o dostavě 16 a 9 nití/10 mm je na jednom kraji přeložen a na tomto přeložení je prošitý nití o zákrutu 3s/Z. Pravděpodobně se v tomto případě jedná o pozůstatky švu, u kterého se ale nedochovala druhá látka.

Označení **P7183/26** nesou tři fragmenty pokryté opět malovanou hlinkou. Na největším z nich můžeme rozpoznat modré a béžové pruhy, na dalších dvou není zbarvení příliš patrné. Dostavu ani zákrut nití nebylo možné určit.

Textilie **P7122** pochází z nadpodlažní vrstvy v prostoru CR. Pevný okraj napomohl rozlišit osnovu (27 nití/10 mm) a útek (10 nití/10 mm).

Třetí skupina textilií z Raneferefova zádušního chrámu uložená dnes v Náprstkově muzeu v Praze po číslem P7185 byla nalezena v šedé popelovité vrstvě v severní části místnosti DK těsně nad úrovní podlahy. Látka **P7185/2** má na jednom svém okraji lem (typ 2) a zároveň má dochovaný pevný okraj. Zhruba 1 cm od tohoto pevného okraje je ve tkanině vytvořena dírka, skrz kterou je provlečen provázek, jehož konce jsou svázané dohromady. Počet nití v osnově dosahuje 29/10 mm a v útku 11/10 mm.

Dvě textilie **P7185/6** jsou velmi křehké a plné jemného prachu. Jeden z fragmentů má zapošíť okraj vytvářející tak lem 2, za který je přišitý k druhému

fragmentu, který je na kraji pouze přeložen. Tvoří tak šev 6. Oba fragmenty jsou sešity šesti paralelními nitěmi, všechny se zákrutem S. Látka **P7185/8** s dostavou 16 nití/10 mm v osnově a 7 nití/10 mm v útku má dochovaný pevný okraj. Nítě jsou stáčený S.

P7185/9 označuje dvě látky. Jedna z nich má dochovaný pevný okraj a je za něj přišitá ke druhé, která je zakončená lemem 2. Spolu tak tvoří šev označený číslem 5 (viz kapitola 6.7). Nit, kterou jsou látky sešity, má zákrut 4s/Z. Počet nití v látce s pevným okrajem je 22/10 mm v osnově a 7 nití/10 mm v útku, u druhé textilie dostava dosahuje 18 a 8-9 nití/10 mm.

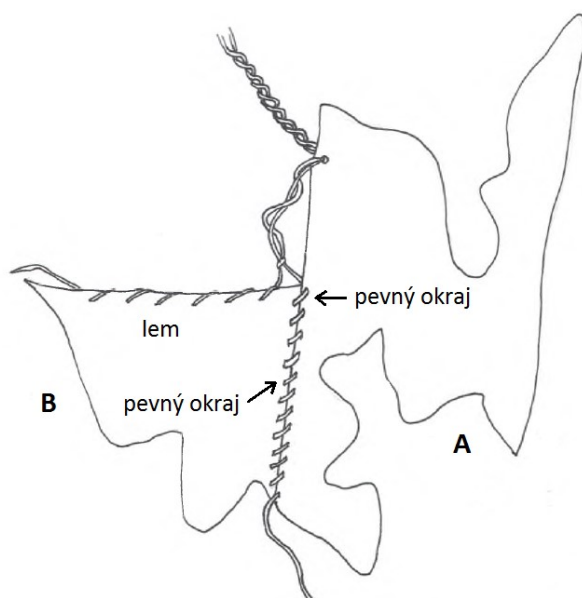
Lem nalezneme dochovaný také na fragmentu **P7185/11** s dostavou 24 a 5 nití/10 mm. Jde o lem 3 podle typologie uvedené v kapitole 6.7, je však na místě uvažovat o tom, že se jedná o pozůstatek švu. Nit, kterou je přeložení prošito, má zákrut 2s.

Šev nalezneme také na látce **P7185/13**, zřejmě jde o šev 3, ale textilie je v těchto místech natolik poškozená, že není možné to určit s jistotou. Obě látky sešité nití 3s/Z mají stejnou dostavu, 12-13 nití jedné soustavy a 7 nití ve druhé, je tedy možné, že se jedná o tutéž látku.

Další dvě látky mají označení **P7185/14** a jsou sešité dohromady za své pevné okraje. Jedna z těchto textilií má navíc lem či pozůstatek švu, nit, kterou je tento lem vytvořen má zákrut 4s/Z, stejně jako nit, která sešívá obě látky. Tyto dvě nitě jsou spojeny uzlem a společně jsou pak provlečeny v dírci u pevného okraje jedné z těchto textilií. Osnova látky A má 17-20 nití/10 mm a útek 7 nití/10 mm, osnova látky B má 12 nití/10 mm a útek 8 nití/10 mm. Všechny nitě jsou stáčený zákrutem S.

Tkanina **P7185/15** je na jednom okraji zakončena lemem či pozůstatkem švu, stav látky bohužel neumožňuje přesněji určit, o jaký typ se jedná. Nit, kterou je tento lem zašit, má zákrut 4s/Z. Dostava této textilie je 15 a 6 nití/10 mm. Nítě mají zákrut S.

O něco patrnější je lem na látce **P7185/18** (dostava 17-18 a 8 nití/10 mm), kde lze jednoznačně určit, že se jedná o lem 2. Nit, kterou byl lem šitý má zákrut 3s/Z. V textilií **P7185/22** o dostavě 15 a 6 nití/10 mm byl evidentně zabalen původně nějaký materiál (organický?), jehož pozůstatky se vlivem času proměnily téměř na prach, který se z látky sype.

Obr. 5.1 Náskres textilie **P7185/14**

Skrz látku **P7185/27** je kousek od okraje provlečena nit o zákrutu 3s/Z. V jedné dostavě látka dosahuje 25-27 nití/10 mm a ve druhé 14-15 nití/10 mm. Všechny nitě jsou stáčeny zákrutem S.

Fragmenty **P7183/5**, **P7183/7**, **P7183/13**, **P7183/14**, **P7183/17**, **P7183/19**, **P7183/20**, **P7183/21**, **P7183/22**, **P7183/23**, **P7183/24**, **P7183/25**, **P7183/27**, **P7183/28**, **P7183/29**, **P7183/30**, **P7183/31**, **P7185/1**, **P7185/3**, **P7185/4**, **P7185/5**, **P7185/7**, **P7185/12**, **P7185/16**, **P7185/17**, **P7185/19**, **P7185/20**, **P7185/21**, **P7185/23**, **P7185/24**, **P7185/25**, **P7185/26**, **P7185/28**, **P7185/29**, **P7185/30**, **P7185/31** a **P7185/32** nevykazují žádné charakteristické prvky, jejich základní parametry jsou uvedeny v tabulce (viz Tab. 1).

5.1.1.1 SHRUTÍ

Byla provedena analýza celkem 67 vybraných fragmentů textilií z Raneferefova zádušního chrámu. Výběr byl proveden tak, aby byly zastoupeny textilie s různou hrubostí a fragmenty s pevnými okraji, začátečními okraji, pozůstatky sešívání a dalšími technologickými prvky či výzdobnými motivy.

Hrubost látek má velké rozpětí. Mezi nejhrubší látky patří např. fragmenty **P7183/27** (11 a 6 nití/10 mm), **P7185/10** (9-15 a 6 nití/10 mm) či **P7185/29** (10-13

nití/10 mm). Objevují se ale také textilie s vysokým počtem nití v obou soustavách, např. **P7183/6**, která má v jedné soustavě 48-52 nití/10 mm a ve druhé 28/10 mm.

Tloušťka nití nebyla určována.

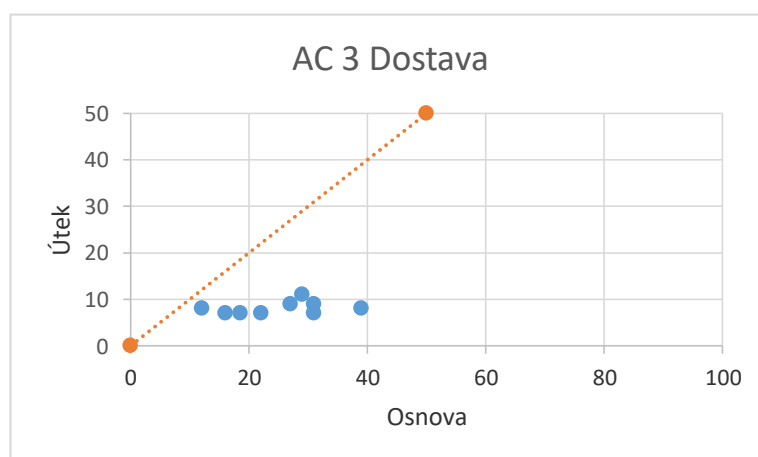
Ve většině případů se hustota nití v jednotlivých soustavách výrazně liší, v případech, kde je možné určit osnovu a útek (9 fragmentů) vždy převažuje počet osnovních nití (viz Graf 1). To koreluje s dosavadním zjištěním, že staroegyptské textilie jsou většinou tkány způsobem „warp-faced“ tedy s převahou osnovních nití, které díky svému počtu většinou zcela zakrývají nitě osnovní.

Všechny textilie, u kterých to bylo možné určit, jsou utkány nejběžnější plátnovou vazbou.

Zákrut nití je S/S u všech zkoumaných textilií.

Při analyzování vzorků v terénu nebylo bohužel možné použít mikroskop, proto nebylo možné spolehlivě určit materiál, ze kterého byly textilie vyrobeny. Po prozkoumání pod lupou se však zdá, že se zřejmě jedná o len.

Následující graf ukazuje fragmenty, u kterých bylo díky nějakému charakteristickému prvku (např. pevnému okraji) možné rozlišit osnovu a útek. Každý bod představuje jeden fragment. Na grafu můžeme jasně pozorovat, že všechny tyto fragmenty mají více nití v osnově než útku.

Graf 1. Dostava textilií z Raneferefova zádušního chrámu, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

Obr. 5.2 Plánek Raneferefova zádusního chrámu s označením místností, kde byly textilie nalezeny (Verner et al. 2006, Fig. 1.2.1).

Obr. 5.3 Textilie s barevnou hlinkou P7183/1

Obr. 5.4 Textilie s barevnou hlinkou P7183/2

Obr. 5.5 Textilie s barevnou hlinkou P7183/3

Obr. 5.6 Textilie s barevnou hlinkou P7183/26

Obr. 5.7 Textilie P7185/14

Tab. 1 Textilie z Raneferefova zádušního chrámu

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Ploušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Ploušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/1	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	30 x 950 mm	běžová	22	S	neurč.	12	S	neurč.	modře a běžově malovaná hlinka
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/2	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	45 x 15 mm	běžová	30	S	neurč.	14	S	neurč.	bíle malovaná hlinka
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/3	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	30 x 350 cmm	běžová	21	S	neurč.	8	S	neurč.	bíle a modře malovaná hlinka
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/4	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	115 x 670 mm	běžová	OSNOVA 31 u pevného okraje, dál 14-16	S	neurč.	ÚTEK 7	S	neurč.	pevný okraj
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/5	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	210 x 380 mm	hnědá	OSNOVA 31	S	neurč.	ÚTEK 8-10	S	neurč.	pevný okraj
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/6	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	140 x 120 mm	běžová	48-52	S	neurč.	28	S	neurč.	bíle malovaná hlinka
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/7	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	140 x 250 mm	běžová	36	S	neurč.	14	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/8	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	190 x 200 mm	běžová	OSNOVA 38-40 u pevného okraje, dál 17-23	S	neurč.	ÚTEK 8	S	neurč.	pevný okraj
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/9	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	130 x 260 mm	běžová	12	S	neurč.	8	S	neurč.	self-bands
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/10	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	a) 40 x 100 mm + 90 x 110 mm, b) 70 x 180 mm	běžová	14	S	neurč.	6	S	neurč.	šev

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/11	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	340 x 420 mm	běžová	22	S	neurč.	9	S	neurč.	self-bands
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/12	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	200 x 280 mm	běžová	17-19	S	neurč.	8	S	neurč.	šev, lem, self-bands
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/13	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	80-90 x 550 mm	běžová	21	S	neurč.	10	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/14	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	190 x 390 mm	šedo-běžová	15	S	neurč.	8	S	neurč.	self-bands
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/15	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	400 x 100 mm	běžová	OSNOVA 27	S	neurč.	ÚTEK 9	S	neurč.	pevný okraj, uzel
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/16	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	80 x 380 mm	běžová	24	S	neurč.	8-9	S	neurč.	lem, šev
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/17	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	100 x 180 mm	běžová	8	S	neurč.	10-12	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/18	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	130 x 160 mm	šedo-hnědá	16	S	neurč.	9	S	neurč.	lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/19	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	90 x 120 mm	běžová	7	S	neurč.	12	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/20	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	80 x 90 mm	běžová	14	S	neurč.	7	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/21	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	60 x 110 mm + 10 x 70 mm	běžová	13	S	neurč.	8-9	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/22	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	50 x 160 mm	hnědo-běžová	12	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/23	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	70 x 70 mm	běžová	12-19	S	neurč.	7	S	neurč.	

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Ploušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Ploušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/24	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	30 x 50 mm	běžová	36-38	S	neurč.	13-17	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/25	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	50 x 90-100 mm	šedá	25	S	neurč.	13	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/26	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	a) 20 x 60-70 mm; b) 20 x 30 mm; c) 20 x 15 mm	běžová	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	3 fragmenty, běžově a modře malovaná hlínka
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/27	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	35 x 90 mm	běžová	11	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/28	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	40 x 60 mm	běžová	18-19	S	neurč.	4-5	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/29	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	15 x 40 mm	běžová	11	S	neurč.	8	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/30	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	5 x 15 mm	běžová	24	S	neurč.	8	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7183/31	nalezeny v _ vrstvě nad podlahou místnosti DJ	10 x 80 mm	běžová	neurč.	S	neurč.	neurč.	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	745/I/84	P7122	z nadpodlažní vrstvy v prostoru CR	130 x 210 mm	běžová	27	S	neurč.	10	S	neurč.	pevný okraj
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/1	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	300 x 220 mm	běžová	12	S	neurč.	7	S	neurč.	

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/2	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	130 x 80 mm	běžová	OSNOVA 29	S	neurč.	ÚTEK 11	S	neurč.	pevný okraj, lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/3	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	130 x 200 mm	běžová	13	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/4	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	60 x 290 mm	běžová	13	S	neurč.	6-7	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/5	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	90 x 230 mm	běžová	15-21	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/6	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	šev d: 420 mm	běžová	a) 16; b) 19	S	neurč.	a) 6-7 ; b) 12	S	neurč.	šev, lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/7	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	130 x 150 mm	běžová	15	S	neurč.	7	S	neurč.	

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/8	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	210 x 260 mm	běžová	OSNOVA 16	S	neurč.	ÚTEK 7	S	neurč.	pevný okraj
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/9	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	šev d: 350 mm	běžová	a) OSNOVA 22 b) 18	S	neurč.	a) ÚTEK 7 b) 8-9	S	neurč.	šev, lem, pevný okraj
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/10	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	140-150 x 150 mm	běžová	9-15	S	neurč.	6	S, někde 2z/S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/11	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	250 x 260 mm	běžová	24	S	neurč.	5	S	neurč.	lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/12	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	80 x 260 mm	běžová	15-16	S	neurč.	7	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/13	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	a) 150 x 210 mm; b) 80 x 130 mm	běžová	a) i b) 12-13	S	neurč.	a) i b) 7	S	neurč.	šev

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/14	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	a) 130 x 460 mm; b) 300 x 150 mm	běžová	OSNOVA A 17-20 ; B 12	S	neurč.	ÚTEK a) 7; b) 8	S	neurč.	pevný okraj, šev, lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/15	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	60 x 160 mm	běžová	15-16	S	neurč.	6	S	neurč.	lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/16	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	nenarovnaná 130 x 180 mm	běžová	15	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/17	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	200 x 360 mm	běžová	14-16	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/18	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	250 x 260 mm	běžová	17-18	S	neurč.	8	S	neurč.	lem
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/19	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	80 x 200 mm	běžová	13-15	S	neurč.	6	S	neurč.	

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/20	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	30 x 700 mm	běžová	22	S	neurč.	5	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/21	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	70 x 210 mm	běžová	13-14	S	neurč.	6-7	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/22	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	nerozbalené 7 x 100 mm	běžová	15	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/23	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	70 x 130 mm	běžová	23	S	neurč.	6	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/24	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	35 x 85 mm	běžová	16-17	S	neurč.	8	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/25	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	30 x 120 mm	šedo-hnědá	18	S	neurč.	8	S	neurč.	

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/26	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	cca 10 x 180 mm	běžová	14	S	neurč.	5	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/27	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	60 x 90 mm	běžová	25-27	S	neurč.	14-15	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/28	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	60 x 60 mm	běžová	30-31	S	neurč.	15	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/29	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	50 x 90 mm	běžová	10-13	S	0,8-1 mm	6	S	0,8-1 mm	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/30	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	60 x 60 mm	tmavě šedá	13	S	neurč.	7	S	neurč.	
Abúsír-AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/31	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	50 x 110 mm	běžová	13	S	neurč.	6	S	neurč.	

Lokalita	Datum nálezu	Číslo nálezu; Inv. č. muzea	Označení vzorku	Archaeologický kontext	Velikost	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut	Tloušťka nití	
Abúsír- AC 3 (I)	5. dyn.	751/I/84	P7185/32	nalezeny v šedé popelovité vrstvě v S části místnosti DK (jižně od místnosti DJ) těsně nad úrovní podlahy	60 x 60 mm	běžová	30-31	S	neurč.	15	S	neurč.	

5.1.2 AC 29

Fragment **151_C29** byl nalezen v pohřební komoře (v tabulce pohřební komora označena zkratkou „PK“) hrobky 90 cm severně od jižní stěny. Jedná se o pruh úzký 2 cm a dlouhý 27 cm, na jehož jednom kraji můžeme pozorovat pozůstatky obšitého lemu typu 1 (k lemům viz kapitola 6.7). Dostava nití dosahuje 16-17/10 mm v jedné soustavě a 13-14/10 mm ve druhé. Nitě o tloušťce 0,5-0,6 mm mají zákrut Z, nit, kterou je vytvořen lem, je seskaná ze dvou nití se zákrutem 2z/S.

V pohřební komoře, resp. v její severovýchodní části, v úrovni 40 cm pod linií označenou stavebním nápisem jako „2 lokte nad podlahou“ byly ve vrstvě žlutého písku nalezeny také textilie **165_C29**. Fragment **165_C29_1** o rozměrech 6 x 7 cm má na jednom svém okraji zachované třásně o délce cca 7-8 cm. Každá z třásní je spletena ze čtyř nití systémem 2s/Z, 2s/Z / S. Tento fragment je dokladem osnovních třásní, tedy koncového okraje látky, kde jsou třásně spleteny z osnovních nití, jimiž byla původně látka připevněna ke tkalcovskému stavu. Díky těmto třásním také můžeme rozlišit osnovu a útek. Textilie má dostavu 30 nití/10 mm v osnově a 11 nití/10 mm v útku. V obou soustavách mají nitě zákrut S a tloušťku cca 0,5 mm. Rozpoznat osnovní a útkové nitě můžeme i u látky **165_C29_2**, kde je zachován pevný okraj. Fragment je větší než předcházející (38 x 42 cm), dostavu má ale podobnou, 29-38 osnovních nití/10 mm a 10 útkových nití/10 mm. Zákrut i tloušťka nití se od fragmentu **165_C29_1** neliší, je proto možné uvažovat, že se jedná o dva útržky stejné textilie.

Textilie **110_C29** byly nalezeny ve vrstvě žlutého písku v severovýchodním rohu šachty. Vzorek **110_C29_3** představuje dvě látky, respektive dva malé fragmenty (5 x 8; 2,5 x 5 cm) zřejmě téže látky, které mají oba pevné okraje, za které jsou sešity dohromady (šev 2). Díky pevným okrajům tedy můžeme určit, která soustava nití představuje osnovu a která útek. V osnově napočítáme 30 nití/10 mm a v útku 12 nití/10 mm, všechny nitě se zákrutem S mají tloušťku 0,3-0,5 mm. Nit, kterou jsou látky sešity, se skládá ze tří spolu neseskaných nití, všechny se zákrutem S.

Na stejném místě, tedy v severovýchodním rohu šachty, se nacházely látky **162_C29**. Oba fragmenty představují kousky zapořítých lemů látky, které jsou tak úzké, že není možné určit dostavu. Nitě fragmentů **162_C29_1** (rozměry 12 x 1 cm) i

162_C29_2 (rozměry 13 x 0,5 cm) mají tloušťku 0,5-0,8 mm a zákrut S, obě nitě, kterými je tvořen lem, mají zákrut 2s/Z.

Ve stejné vrstvě v šachtě, ovšem u její západní stěny, byl objeven proužek **191_C29** s pevným okrajem úzký 0,5 cm a dlouhý 19 cm. Počet osnovních nití na 10 mm je možné vzhledem k malé šíři fragmentu pouze odhadnout (spočítat nitě na 0,5 cm a vynásobit dvěma), zřejmě jich je zhruba 28, v útku napočítáme 14 nití/10 mm. V obou sestavách mají nitě zákrut S a tloušťku zhruba 0,5-0,8 mm.

Na dně šachty byly nalezeny fragmenty **191a_C29**. Textilie **191a_C29_1** představovala hrubou látku o rozměrech 12 x 7 cm a dostavě 14 nití/10 mm v jedné a 9 nití/10 mm ve druhé soustavě. Na delším konci zůstávají dochovány zbytky lemu, nit, kterou byl tvořen, má zákrut 2s/Z. Celkový dojem hrubosti látky podtrhují i nitě (zákrut S) o tloušťce 0,5-0,8 mm. Druhý ze zkoumaných fragmentů nalezených na dně šachty **191a_C29_2** je útržek mimořádně jemné látky, v první sestavě 60 a ve druhé 29 nití na 1 cm². Nítě o zákrutu S byly tenké 0,1-0,2 mm. Jedná se o vůbec nejjemnější textilií nalezenou v hrobce.

V hrobce AC29 byly nalezeny také tkaniny, u kterých nebylo možné textilně-technologický průzkum provést vzhledem ke stavu zachování. Jedná se například o fragmenty látek **046b_C29**, tedy původně části obinadel mumie, které jsou nyní velmi křehké a na dotek se rozpadají na „hrudky“.

Fragmenty **110_C29_1**, **110_C29_2** a **177_C29** nevykazují žádné charakteristické prvky, jejich základní parametry jsou uvedeny v tabulce (viz Tab. 3).

5.1.2.1 SHRUTÍ

Celkem byla provedena analýza 12 vybraných fragmentů textilií z hrobky AC 29. Výběr byl proveden tak, aby v něm byly zastoupeny textilie s různou hrubostí a fragmenty s pevnými okraji, počátečními okraji, pozůstatky sešívání a dalšími technologickými prvky či výzdobnými motivy.

Hrubost jednotlivých dochovaných textilií se pohybuje ve značném rozmezí. Vyskytuje se zde látka s dostavou v jedné soustavě 15-16 nití/10 mm a 7 nití/10 mm ve druhé (**110_C29_1**), a zároveň nacházíme látku s 60 nitěmi/10 mm v jedné a 29 nitěmi/10 mm ve druhé soustavě (**191a_C29_2**).

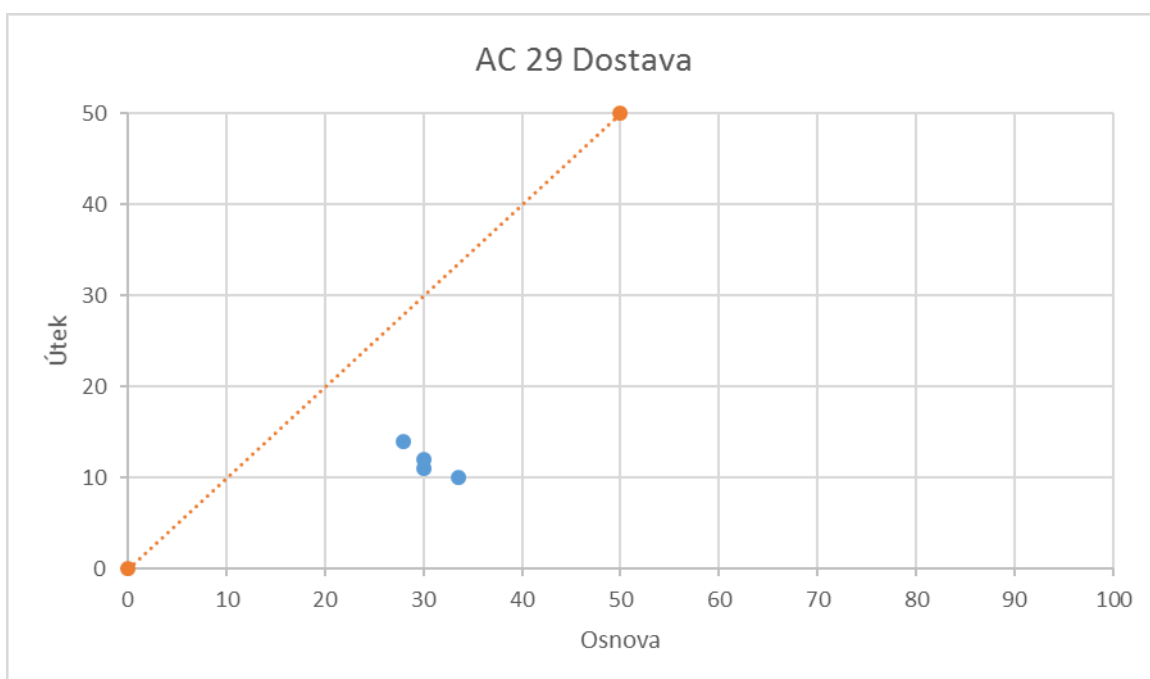
Tloušťka nití se pohybuje od 0,1-0,2 mm u nejjemnější látky po 0,5-0,8 mm.

Ve většině případů se hustota nití v jednotlivých soustavách výrazně liší, v případech, kde bylo možné určit osnovu a útek (4 fragmenty) vždy převažuje počet osnovních nití.

Všechny textilie, u kterých to je možné určit, jsou utkány nejběžnější plátňovou vazbou.

Zákrut nití je S/S u všech zkoumaných textilií kromě jediného případu, fragmentu 151_C29, kde je zákrut nití opačný, tedy Z/Z. Tento zákrut je u egyptských textilií velmi netypický.

Při analyzování vzorků v terénu nebylo bohužel možné použít mikroskop, proto nebylo možné spolehlivě určit materiál, ze kterého byly textilie vyrobeny. Po prozkoumání pod lupou se však zdá, že se zřejmě jedná o len.

Graf č. 2. Dostava textilií z hrobky AC 29, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

Obr. 5.8 Textilie 110_C29_1

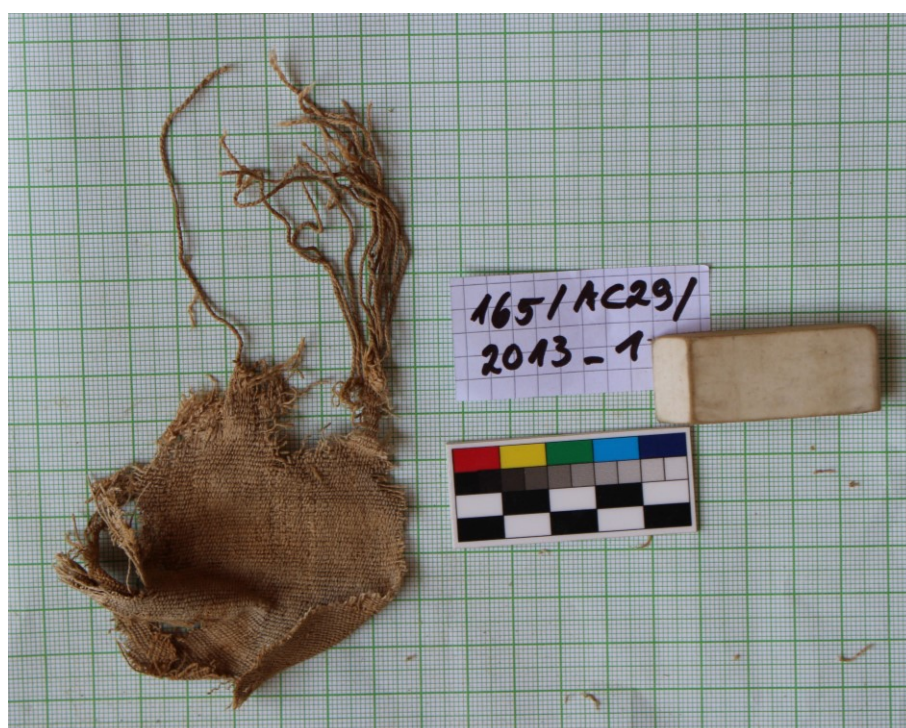

Obr. 5.9 Textilie 110_C29_3 – dva fragmenty sešité k sobě u pevných okrajů

Obr. 5.10 Textilie 162_C29_1 - na kraji lem 1

Obr. 5.11 Textilie 165_C29_1 – osnovní třásně

Obr. 5.12 Fragmenty zuhelnatělých obinadel 046b_C29

Obr. 5.13 Fragmenty zuhelnatělých obinadel 046b_C29 - detail

Tab. 2 Textilie z hrobky AC 29

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	
Abúsír-AC29	6. 4. 2013	46b/AC29/2013	046b_C29			hnědo-černá	neurčitelné	neur.	neurč.	neurčitelné	neurč.	neurč.	zlomky zuhelnatělých obinadel
Abúsír-AC29	16. 4. 2013	110/AC29/2013	110_C29_1	gomáž, vrstva žlutého písku, SV roh šachty	660 x 300 mm	hnědá	15-16	S	0,5-0,8	7	S	0,5-0,8	
Abúsír-AC29	16. 4. 2013	110/AC29/2013	110_C29_2	gomáž, vrstva žlutého písku, SV roh šachty	470 x 110 mm	běžová	32-42	S	0,3-0,5	11	S	0,3-0,5	
Abúsír-AC29	16. 4. 2013	110/AC29/2013	110_C29_3	gomáž, vrstva žlutého písku, SV roh šachty	a) 50 x: 80 mm; b) 25 x 50 mm	hnědá	OSNOVA 30	S	0,3-0,5	ÚTEK 12	S	0,3-0,5	dva fragmenty téže látky, pevný okraj, šev
Abúsír-AC29	22. 4. 2013	151/AC29/2013	151_C29	PK, kontext 45.AC29.2013, 90 cm na S od J stěny	270 x 20 mm	běžovo-hnědá	16-17	Z	0,5-0,8	13-14	Z	0,6-0,8	lem
Abúsír-AC29	23. 4. 2013	162/AC29/2013	162_C29_1	v SV rohu šachty, konuv text 46.AC29.2013	120 x 10 mm	běžová	neurčitelné	S	0,5-0,8	neurčitelné	S	0,5-0,8	lem
Abúsír-AC29	23. 4. 2013	162/AC29/2013	162_C29_2	v SV rohu šachty, kontext 46.AC29.2013	130 x 5 mm	běžová	neurčitelné	S	0,5-0,8	neurčitelné	S	0,5-0,8	lem

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	
Abúsír-AC29	23. 4. 2013	165/AC29/2013	165_C29_1	SV část pohřební komory v úrovni - 40 cm pod linií "2 lokte nad podlahou" vrstva žlutého písku; 46.AC29.2013	60 x 70 mm	běžová	OSNOVA 30	S	0,5	ÚTEK 11	S	0,5	třásně
Abúsír-AC29	23. 4. 2013	165/AC29/2013	165_C29_2	SV část pohřební komory v úrovni - 40 cm pod linií "2 lokte nad podlahou" vrstva žlutého písku; 46.AC29.2013	380 x 420 mm	běžová	OSNOVA 29-38	S	0,5	ÚTEK 10	S	0,5	pevný okraj
Abúsír-AC29	23. 4. 2013	177/AC29/2013	177_C29		310 x 60 mm	běžovo-hnědá	34	S	0,1-0,2	18	S	0,1-0,2	obinadla
Abúsír-AC29	24. 4. 2013	191/AC29/2013	191_C29	šachta, vrstva žlutého písku, kontext 46.AC29.2013 u šachty u Z stěny	190 x 5 mm	běžovo-hnědá	OSNOVA 28 (dopočítáno)	S	0,5-0,8	ÚTEK 14	S	0,5-0,8	pevný okraj
Abúsír-AC29		191a/AC29/2013	191a_C29_1	šachta, dno, kontext 46.AC29.2013	120 x 70 mm	běžovo-bílá	14	S	0,5-0,8	9	S	0,5-0,8	lem
Abúsír-AC29		191a/AC29/2013	191a_C29_2	šachta, dno, kontext 46.AC29.2013	200 x 60 mm	běžovo-hnědá	60	S	0,1-0,2	29	S	0,1-0,2	

5.1.3 CHENTKAUS III. (AC 30)

Všechny textilie označené číslem 185 pocházejí z pohřební komory z kontextu 33.AC30.2014. Fragment **185_C30_A** je velký 9 x 22 cm. Nitě v obou soustavách jsou tenké, 0,1-0,2 mm, se zákrutem S a jejich dostava v osnově je 35-37/10 mm a v útku 18/10 mm. Relativně často se vyskytují dvojité nitě v obou soustavách, nezdá se ovšem, že by měly nějaký pravidelný systém. **185_C30_B** o rozměrech 8 x 15 cm je podobně jemná látka jako předchozí (37/10 mm a 15-16/10 mm), na rozdíl od látky A zde ale nacházíme pevný okraj, díky kterému můžeme určit, že větší počet nití se vyskytuje v osnově, tak jak je to u egyptských látek obvyklé. Nitě mají tloušťku 0,2-0,3 mm, opět se zákrutem S.

185_C30_D1 je dobře dochovaná látka s pevným okrajem o rozměrech 20 x 10 cm. Osnovních nití na 10 mm je 57-63 a útkových 15, v obou soustavách mají zákrut S a tloušťku 0,2 mm. Na některých místech jsou osnovní nitě zdvojené, ale pouze nahodile, bez zjevného systému. Malý útržek 6 x 6 cm s označením **185_C30_D2** má, tak jako většina egyptských textilií, zákrut nití S, a i jejich tloušťka odpovídá průměru u abúsírských staroříšských látek, tedy zhruba 0,2-0,3 mm. Dostava první soustavy dosahovala 37-40 nití/10 mm a druhé 17-18 nití/10 mm. I v případě tohoto fragmentu se na několika místech vyskytovala zdvojená nit.

U látky **185_C30_I** můžeme díky dochovanému pevnému okraji rozlišit osnovu (42-52 nití/10 mm) a útek (19-20 nití/10 mm). Nitě tohoto 5 cm širokého a 35 cm dlouhého fragmentu jsou stáčeny S a mají tloušťku 0,2 mm. Můžeme zde také vidět zakončení textilie více než 10 silnějšími pruhy tvořenými nitěmi stáčenými 2s/S. **185_C30_K** je potrhaný fragment o rozměrech cca 32 x 13 cm, nitě o síle 0,2-0,3 mm jsou stáčeny zákrutem S a napočítáme jich 38/10 mm v jedné soustavě a 17/10 mm ve druhé.

185_C30_L1 a **185_C30_L2** jsou zřejmě fragmenty téže látky, jejíž dostava je 48 nití/10 mm v první a 14 nití/10 mm v druhé soustavě. Nitě jsou silné 0,2-0,3 mm a jsou stáčeny zákrutem S.

Ve východní části pohřební komory z kontextu 34.AC30.2014 byly nalezeny látky označené čísly 203 a 216. Dva úzké proužky **203_C30** svázané dohromady ambulantním uzlem pochází zřejmě z téže látky. Jde o jemnou tkaninu s 62-66

nitěmi/10 mm v jedné sestavě a 17 nitěmi/10 mm ve druhé. Nítě se zákrutem S jsou silné 0,2 mm. U látky **216_C30_1** můžeme rozlišit osnovu (36-39 nití/10 mm) a útek (zakončení látky 12 nití/10 mm, jinak v tkanině 19-24 nití/10 mm). Kromě pevného okraje zde vidíme také několik paralelních tzv. self-bands (zesílených pruhů – viz kapitola 6.3) a osnovní třásně (tento prvek je podrobněji popsán v kapitole 6.5). Zákrut nití je S, u self-bands ovšem nacházíme zákrut 2z/S. Nítě mají tloušťku 0,2 mm. Stejně zakončení, tedy osnovní třásně z volných nití a různý počet zesílených pruhů u okraje tkaniny nalezneme i u fragmentu **216_C30_2**, **216_C30_3** (7 pruhů), **216_C30_4A** (24 pruhů) i **216_C30_4B** (22 pruhů).

U severovýchodního rohu pohřební komory v kontextu 36.AC30.2014 byla objevena textilie **273_C30** složená úhledně do balíčku o rozměrech zhruba 4 x 4 cm. Po rozložení má šířku cca 17 cm a délku 25 cm. Počet nití (o síle 0,2 mm, se zákrutem S) v jedné soustavě dosahoval 42-48/10 mm a ve druhé 17-19/10 mm. Ve stejném kontextu se nacházela také několikrát přeložená látka **313_C30**, u které můžeme pozorovat self-bands (19 pruhů) a za nimi osnovní třásně. V osnově napočítáme 60-65 nití/10 mm a v útku 15-18 nití/10 mm. Všechny nitě jsou stáčeny zákrutem S a mají tloušťku 0,1-0,2 mm.

Rozvolněná textilie **325_C30** z kontextu 38.AC30.2014 se na první pohled od ostatních odlišuje svým zbarvením. Není totiž béžová či hnědá, jako ostatní nálezy, ale šedočerná. Na jedné straně je navíc zakončena lemem (typ 2 – viz kapitola 6.7).

Látka **286_C30** pochází ze šachty. Na její kratší straně nalezneme pevný okraj, do kterého byly kdysi možná vetkány útkové třásně (podrobněji kapitola 6.6).

Další skupina nalezených textilií pochází z kontextu 26.AC30.2014. Textilie **172_C30_1** (cca 36 x 17 cm) má dochovaný pevný okraj, osnova má dostavu 44 nití/10 mm, útek 20 nití/10 mm. Nítě jsou silné 0,2-0,3 mm a mají zákrut S. Světlá látka s tmavými skvrnami **172_C30_2** představovala poskládaný balíček, uvnitř kterého se nacházel další fragment (b), který je ale zřejmě ze stejné tkaniny jako fragment, ve které je zabalen (a). Tento vnější fragment má zachovaný pevný okraj, je tedy možné rozlišit osnovu (42-46 nití/10 mm) a útek (16-17 nití/10 mm). Obě textilie jsou široké 37 cm a dlouhé 27 cm (a) a 20 cm (b). Nítě jsou silné 0,1-0,2 mm a mají zákrut S.

Také **172_C30_3** (30 x 28 cm) má pevný okraj. Dostava osnovy je 50-52 nití/10 mm, útku 20-21 nití/10 mm. Nitě jsou stejně silné a mají stejný zákrut, jako **172_C30_2**. Číslo **184_C30** označuje dva fragmenty téže textilie, menší z nich (9 x 21 cm) má zachovaný pevný okraj. Dostava osnovy je 55-62 nití/10 mm a útku 15 nití/10 mm. I v tomto případě jsou nitě stáčené zákrutem S a mají tloušťku 0,1-0,2 mm.

Textilie náležející k tělům 16 a 17/20102014 jsou označeny číslem 199. **199_C30_A4** je textilie o rozměrech zhruba 20 x 17 cm. Počet nití v jedné soustavě je 43-46/10 mm a ve druhé 18/10 mm. Zákrut nití o síle 0,2 mm je S. Při pozorném zkoumání se zdá, že na povrchu textilie jsou pozůstatky červeného nápisu či kresby, je však velmi poškozený a špatně patrný, takže bohužel nemůžeme rekonstruovat původní podobu.

Ze stejného kontextu pocházejí také čtyři fragmenty kartonáže (A1, A2, A3 a C1-8), možná pocházející ze stejného kusu, nemůžeme to ovšem považovat za jisté, protože u fragmentů A1-A3 není možné zkoumat všechny vrstvy ani určit, kolik jich přesně je. Kartonáž **199_C30_C** se skládá z osmi vrstev (označených 1-8, číslováno od nejsvrchnějších vrstev), 5 svrchních je tvořeno z jemnějších látek (dostavy: 47 a 24 nití/10 mm; 53 a 24 nití/10 mm; 43 a 28 nití/10 mm; 40-42 a 30 nití/10 mm; 48 a 25 nití/10 mm) a 3 spodních z hrubších látek (dostavy 24 a 8-9 nití/10 mm; 18 a 8-9 nití/10 mm; 37 a 9-11 nití/10 mm). U posledně jmenované, a zároveň nejspodnější vrstvy je patrný pevný okraj a můžeme tedy opět konstatovat, že osnova převládá nad útkem. Tloušťka nití u pěti vrchních textilií dosahuje 0,1-0,2 mm, u spodních tří 0,3-0,5 mm. Nitě u všech vrstev jsou stáčeny zákrutem S. Na povrchu této kartonáže jsou dochované zbytky bílé barvy. Můžeme však jen spekulovat, zda se jedná o pozůstatek podobné obličejové masky, jaká byla nalezena například v Mernefuově hrobce.

Z kontextu 26.AC30.2014 (šachta) pochází také látka **094_C30**, která náležela k obinadlům těla 38/20102014 a která je silně prostoupena substancí dohromady, takže ji není možné rozbalit a určit její rozměry. Dostava v jedné soustavě je 48-60 nití/10 mm a ve druhé 22-24/10 mm. Fragmenty označené jako **094_C30_1** představují zuhelnatělé pozůstatky tkanin, které jsou velmi křehké, a není možné od sebe odlišit jednotlivé vrstvy.

Fragmenty **163_C30_1**, **163_C30_2**, **163_C30_3**, **163_C30_4**, **163_C30_5**, **163_C30_6**, **163_C30_7**, **163_C30_8**, **172_C30_4**, **172_C30_5**, **172_C30_6**, **172_C30_7**, **185_C30_C**, **185_C30_G**, **185_C30_H**, **185_C30_L3**, **266_C30**, **269_C30** nevykazují žádné charakteristické prvky, jejich základní parametry jsou uvedeny v tabulce (viz Tab. 3).

5.1.3.1 SHRnutí

Byla provedena analýza celkem 55 vybraných fragmentů textilií z hrobky AC 30. Výběr byl proveden tak, aby byly zastoupeny textilie s různou hrubostí a fragmenty s pevnými okraji, začátečními okraji, pozůstatky sešívání a dalšími technologickými prvky či výzdobnými motivy.

Dostava jednotlivých dochovaných textilií se pohybuje ve značném rozmezí. Jedna z nejhrubších látek **199_C30_C-7** (látka z kartonáže) má dostavu 18 nití/10 mm v jedné a 8-9 nití/10 mm ve druhé, naopak jedna z nejjemnějších látek (**163_C30_4**) má 65-80 nití/10 mm v jedné soustavě a 17 ve druhé.

Tloušťka nití variuje od 0,1-0,2 mm do 0,3-0,5 mm.

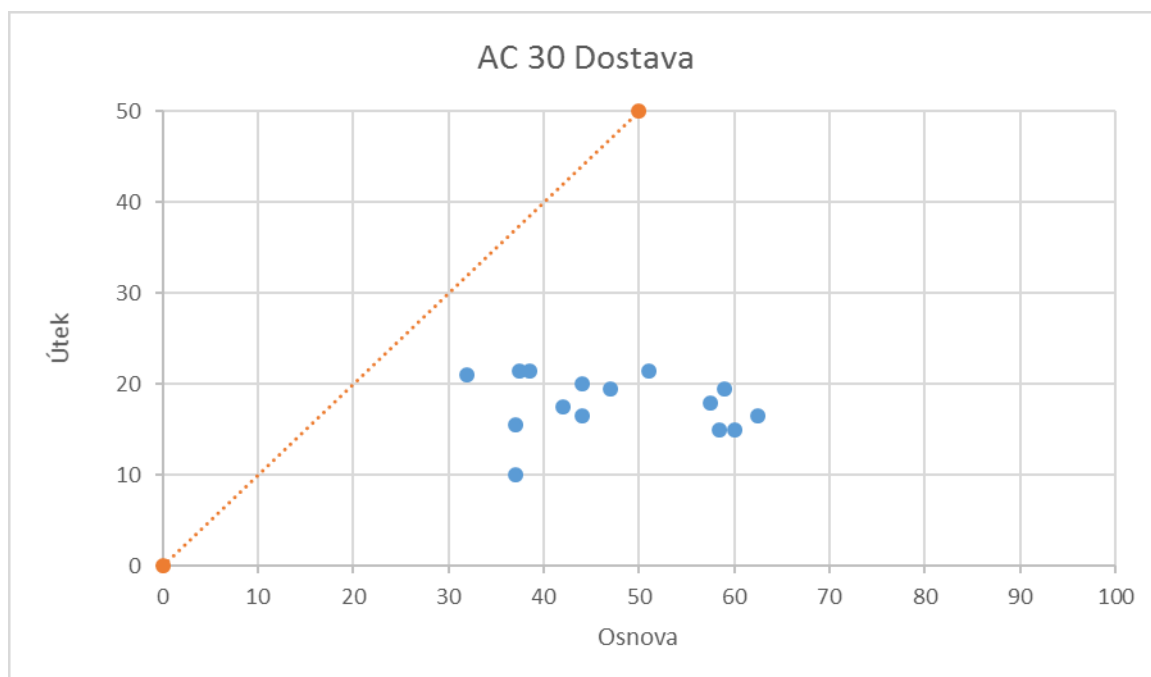
V naprosté většině doložených případů se počet nití na 10 mm délky látky v osnově a v útku liší. U některých hrubších látek není ten rozdíl nijak výrazný, například u jedné z vrstev kartonážové masky **199_C30_C-7** je v jedné soustavě 18 a ve druhé 8-9 nití/10 mm. U velmi jemné látky **203_C30** je však odlišnost jednotlivých soustav výrazná – 62-66 oproti 17 nitím/10 mm. Pouze v jediném případě pruhu látky **266_C30** je dostava obou soustav téměř totožná (19-21 a 19/10 mm). U látek, kde je možné rozlišit osnovu a útek (15 fragmentů), vždy převažovala hustota osnovy.

Všechny textilie, u kterých to je možné určit, jsou utkány běžnou plátňovou vazbou.

Zákrut nití je u všech zkoumaných fragmentů S/S.

Při analyzování vzorků v terénu nebylo bohužel možné použít mikroskop, proto není možné spolehlivě určit materiál, ze kterého jsou textilie vyrobeny. Po prozkoumání pod lupou se však zdá, že se zřejmě jedná o len.

Graf č. 3. Dostava textilií z hrobky AC 30, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

Obr. 5.14 Textilie 163_C30_4

Obr. 5.15 Textilie 185_C30_I

Obr. 5.16 Fragment kartonáže 199_C30 z líce (vlevo) a rubu (vpravo)

Obr. 5.17 Malba na textilii 199_C30_A4

Obr. 5.18 Textilie 325_C30

Tab. 3 Textilie z hrobky AC 30

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	094/AC30/2014	094_C30	26.AC30.2014 šachta, bnd 38/20102014	balíček: 80 x 40 x 40 mm	hnědá/ tmavě hnědá	48-60	S	neurč.	22-24	S	neurč.	zuhlňatělé zlomky obinadel
Abúsír-AC30	9. 10. 2014	094/AC30/2014	094_C30	B, bag 1+2									zuhlňatělé zlomky obinadel
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	163_C30_1	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	920 x 80 mm + 220 x 80 mm	běžová	48	S	0,2	21	S	0,2	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	163_C30_2	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	450 x 60 mm	běžová	52-54	S	0,1-0,2	17	S	0,1-0,2	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	163_C30_3	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	neurč.	běžová	37	S	0,2	22-33	S	0,2	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	163_C30_4	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	110 x 60 mm	běžová	65-80	S	0,1-0,2	17	S	0,1-0,2	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	163_C30_5	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	90 x 70 mm	běžová	56	S	0,1-0,2	15	S	0,1-0,2	

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/20 14b	163_C30_6	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	neurč.	běžová	57-66	S	0,1-0,2	15-16	S	0,1-0,2	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/20 14b	163_C30_7	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014	80 x 60 mm	hnědá	41-42	S	0,2	57-66	S	0,2	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/20 14b	163_C30_8	26.AC30.2014, obinadla body 141-144/19102014		běžová	57-66	S	0,1-0,2	57-66	S	0,1-0,2	zřejmě stejná látka jako 163_C30_6
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_1	172_C30_1	26.AC30.2014	360 x 170 mm	běžová	OSNOVA 44	S	0,2-0,3	ÚTEK 20	S	0,2-0,3	pevný okraj
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_2	172_C30_2a,b	26.AC30.2014	370 x 270 mm; 370 x 200 mm	běžová- tmavě hnědá	OSNOVA 42-46	S	0,1-0,2	ÚTEK 16-17	S	0,1-0,2	pevný okraj
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_3	172_C30_3	26.AC30.2014	300 x 280 mm	běžová	OSNOVA 50-52	S	0,1-0,2	ÚTEK 20-21	S	0,1-0,2	pevný okraj
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_4	172_C30_4	26.AC30.2014	240 x 110 mm	běžová	40-42	S	0,1-0,2	17-18	S	0,1-0,2	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_5	172_C30_5	26.AC30.2014	190 x 130 mm	běžová	55-65	S	0,1-0,2	14-15	S	0,1-0,2	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_6	172_C30_6	26.AC30.2014	330 x 30 mm	běžová	62-64	S	0,1-0,2	16-17	S	0,1-0,2	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	172/AC30/20 14_7	172_C30_7	26.AC30.2014	210 x 150 mm	běžová	40-42	S	0,1-0,2	18	S	0,1-0,2	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	184/AC30/20 14	184_C30	26.AC30.2014	240 x 210 mm; 90 x 210 mm	běžová	OSNOVA 55-62	S	0,1-0,2	ÚTEK 15	S	0,1-0,2	pevný okraj
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_a	185_C30_A	PK 33.AC30.2014	90 x 220 mm	běžová	35-37	S	0,1-0,2	18	S	0,1-0,2	self-bands

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_b	185_C30_B	PK 33.AC30.2014	80 x 150 mm	šedá-hnědá	OSNOVA 37	S	0,2-0,3	ÚTEK 15-16	S	0,2-0,3	pevný okraj
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_c	185_C30_C	PK 33.AC30.2014	40 x 100 mm	běžová	46-48	S	0,2-0,3	17	S	0,2-0,3	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_d	185_C30_D1	PK 33.AC30.2014	200 x 100 mm	běžová	OSNOVA 57-63	S	0,2	ÚTEK 15	S	0,2	pevný okraj, self-bands
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_d	185_C30_D2	PK 33.AC30.2014	60 x 60 mm	tmavě hnědá	37-40	S	0,2-0,3	17-18	S	0,2-0,3	self-bands
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_g	185_C30_G	PK 33.AC30.2014	340 x 90 mm	běžovo-bílá	42	S	0,2	17	S	0,2-0,3	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_h	185_C30_H	PK 33.AC30.2014	230 x 160 mm	běžová	43	S	0,2-0,3	19-20	S	0,2-0,3	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_i	185_C30_I	PK 33.AC30.2014	350 x 50 mm	běžová	OSNOVA 42-52	S	0,2	ÚTEK 19-20	u trásní 2s/S, zbytek S	0,2	osnovní trásně, pevný okraj
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_k	185_C30_K	PK 33.AC30.2014	320 x 130 mm	běžová	38	S	0,2-0,3	17	S	0,2-0,3	
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_l	185_C30_L1	PK 33.AC30.2014	230 x 70 mm	běžová	48	S	0,2-0,3	14	S	0,2-0,3	self-bands
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_l	185_C30_L2	PK 33.AC30.2014	90 x 80 mm	běžová	48	S	0,2-0,3	14	S	0,2-0,3	zřejmě téže látka jako 185_C30_L1
Abúsír-Chentkaus	19. 10. 2014	185/AC30/20 14_l	185_C30_L3	PK 33.AC30.2014		běžová	26-32	S	0,2-0,3	19-20	S	0,2-0,3	
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199a/AC30/2014	199_C30_A1	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014	60 x 60 mm	běžová							fragment kartonáže

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199a/AC30/2014	199_C30_A2	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014	100 x 80 mm	běžová							fragment kartonáže
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199a/AC30/2014	199_C30_A3	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014	90 x 70 mm	běžová							fragment kartonáže
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199a/AC30/2014	199_C30_A4	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014	200 x 170 mm	hnědá	43-46	S	0,2	18	S	0,2	pozůstatky nápisu (?)
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-1	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	47?	S	0,1-0,2	24	S	0,1-0,2	kartonáž – 1. vrstva (odshora)
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-2	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	53	S	0,1-0,2	24	S	0,1-0,2	kartonáž – 2. vrstva
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-3	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	43	S	0,1-0,2	28	S	0,1-0,2	kartonáž – 3. vrstva
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-4	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	40-42	S	0,1-0,2	30	S	0,1-0,2	kartonáž – 4. vrstva
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-5	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	48	S	0,1-0,2	25	S	0,1-0,2	kartonáž – 5. vrstva
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-6	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	24	S	0,3-0,5	8-9	S	0,3-0,5	kartonáž – 6. vrstva
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-7	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	18	S	0,3-0,5	8-9	S	0,3-0,5	kartonáž – 7. vrstva
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	199c/AC30/2014	199_C30_C-8	26.AC30.2014, body 16, 17/20102014		běžová	OSNOVA 37	S	0,3-0,5	ÚTEK 9-11	S/S	0,3-0,5	kartonáž – 8. vrstva, pevný okraj

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	203/AC30/2014	203_C30	34.AC30.2014, pohřební komory	410 x 240 mm	běžová	62-66	S	0,2	17	S	0,2	uzel
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	216/AC30/2014	216_C30_1	34.AC30.2014, textilie z pohřební komory, z východní části komory nad podlahou	810 x 50 mm	hnědá	OSNOVA 36-39	S	0,2	ÚTEK 12 u okraje s trásněmi, dál 19-24	u trásní 2s/S, zbytek S	0,2	osnovní trásně
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	216/AC30/2014	216_C30_2	34.AC30.2014, textilie z východní části pohřební komory	380 x 40 mm	běžová	OSNOVA 56-62	S	0,1-0,2	ÚTEK 18-21	S	0,1-0,3	osnovní trásně
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	216/AC30/2014	216_C30_3	34.AC30.2014, textilie z pohřební komory, z východní části komory nad podlahou	100 x 240 mm	běžová	OSNOVA 38-39	S	0,1-0,2	ÚTEK 21-22	u trásní 2s/S, zbytek S	0,1-0,2	osnovní trásně
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	216/AC30/2014	216_C30_4A	34.AC30.2014, textilie z pohřební komory, z východní části komory nad podlahou	100 mm +uzel	běžová	OSNOVA 50-65	S	0,1-0,2	ÚTEK 18	u trásní 2s/S, zbytek S	0,1-0,2	uzel, osnovní trásně

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	TLoušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	TLoušťka nití (mm):	
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	216/AC30/2014	216 C30 4B	34.AC30.2014, textilie z pohřební komory, z východní části komory nad podlahou	260 mm +uzel	běžová	OSNOVA 32	S	0,1-0,2	ÚTEK 21	u trásní 2s/S, zbytek S	0,1-0,2	uzel, osnovní trásně
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	266/AC30/2014	266 C30	36.AC30.2014, textilie z prostoru SV rohu pohřební komory před průchodem do šachty	75 x 540 mm	běžová	19-21	S	0,2	19	S	0,2	
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	269/AC30/2014	269 C30	36.AC30.2014, látka u SV rohu pohřební komory, 98+99/20102014	600 x 580 mm	běžová- tmavě hnědá	44-45	S	0,2	24	S	0,2-0,3	
Abúsír-Chentkaus	20. 10. 2014	273/AC30/2014	273 C30	36.AC30.2014, látka u SV rohu pohřební komory, 100/20102014	250 x 170 mm	běžová	42-48	S	0,2	17-19	S	0,2	látka složená do balíčku 4x4 cm
Abúsír-Chentkaus	21. 10. 2014	286/AC30/2014	286 C30	37.AC30.2014, textilie ze šachty AC30	530 x 360 mm	běžová	OSNOVA 42	S	0,1-0,2	ÚTEK 16-19	S	0,2	pozůstatky útkových trásní (?)
Abúsír-Chentkaus	22. 10. 2014	313/AC30/2014	313 C30	36.AC30.2014	580 x 500 mm	běžová- tmavě hnědá	OSNOVA 60-65	S	0,1-0,2	ÚTEK 15-18	S	0,1-0,2	osnovní trásně
Abúsír-Chentkaus	22. 10. 2014	325/AC30/2014	325 C30	38.AC30.2014	270 x 50 mm	šedo- černá							lem

5.1.4 AC 31

Dva fragmenty označené **104_C31** pocházejí z východní části pohřební komory z kontextu 22.AC31.2016. Jedná se o zuhelnatělé vrstvy látek z prostoru spodní čelisti. Vzhledem ke stavu dochování bylo možné provést analýzu pouze u nejsvrchnější tkaniny, její dostava čítá 39 nití/10 mm v jedné soustavě, počet nití ve druhé není možné určit. Nitě jsou stáčeny zákrutem S a mají tloušťku 0,2 mm.

Další nalezené fragmenty zuhelnatělých látek použitých jako mumifikační obinadla nesou označení **123_C31**. Jejich stav bohužel neumožnil určení dostavy, zákrutu a sílu nití.

Textilie z prostoru nohou mumie **133_C31** nejsou zuhelnatělé a mají různé hrubosti, ale analyzovat je možné pouze jednu z nich. Počet nití v jedné soustavě dosahuje 53 nití/10 mm a ve druhé 29 nití/10 mm. Všechny nitě mají zákrut S a tloušťku 0,1-0,2 mm.

Několik vrstev neanalyzovatelných textilií **137_C31** bylo nalezeno přilepených na kameni poblíž kostí označených 109. Nejsvrchnější látky jsou nejtmavší a je tak zřejmé, že se nacházely nejbližší tělu, protože jsou nejvíce prostoupeny mumifikační substancí.

Chuchvalec velmi potřhané látky **225_C31_4** zřejmě pochází z prostoru úst, obsahuje totiž lidský zub. Vzhledem k tomu, že dostava (23-24 nití/10 mm a 11 nití/10 mm), zákrut nití (S) i jejich tloušťka (0,5-0,8 mm) jsou totožné s textilií **225_C31_3**, je možné, že se jedná o dva fragmenty téže látky.

Dva pruhy textilií označené **230_C31_A** a **230_C31_B** jsou svázané ambulantním uzlem dohromady. Fragment A má dochován pevný okraj, počet nití v osnově je 32/10 mm a v útku 17-19/10 mm. Nitě o síle 0,2-0,3 jsou stáčeny zákrutem S. Druhý z fragmentů, B, má stejné parametry nití, jejich počet je 36/10 mm v jedné soustavě a 15-16/10 mm ve druhé.

Fragmenty **259_C31_B6** a **B7** patří mezi nejzajímavější nálezy souboru. Jedná se o pozůstatky rukávů tuniky. Větší z těchto rukávů **259_C31_B6** je dlouhý 60 cm a široký v nejužším místě 8 cm. Dostava textilie činí 55-57 nití/10 mm a 17-18 nití/10 mm, nitě se zákrutem S mají tloušťku 0,1-0,2 mm. Rukáv je sešitý nití o zákrutu 2s/Z, šev můžeme přiřadit k typu 4 (viz kapitola 6.7).

Ze druhého rukávu **259_C31_B7** se dochoval menší fragment a pochází zřejmě z části blíže k rameni, protože jeho šířka je 11 cm a délka 16 cm. Látka, ze které je ušit, je také výrazně hrubší, než u prvního rukávu, v jedné soustavě napočítáme 21 nití/10 mm a ve druhé 11 nití/10 mm. Nitě o zákrutu S jsou silné 0,5 mm. Nit, kterou je rukáv sešit, má zákrut 2s/Z, šev je však odlišný od prvního rukávu, jde o typ 3.

Rozměry těchto rukávů odpovídají podobným nálezům z jiných lokalit. Rukávy tuniky z Asjútu datované do Prvního přechodného období mají šířku 8 cm u zápěstí a celá jeho délka (až k hrudní jamce) činí 83,5 cm (E 12026, Hall 1985, 235-238).

Oba rukávy z Abúsíru, stejně jako mnoho dalších ze Staré a Střední říše, byly nalezeny naruby. R. Hall (1985) soudí, že se jedná o pozůstatky oděvů, které měl zemřelý na sobě v okamžiku úmrtí. Kvůli těsnému obepínání rukávu u zápěstí bylo nejjednodušším způsobem převléknout oděv zemřelému přes hlavu. Na tunice z Asjútu byly navíc patrné skvrny v podpaží, možná od potu. Na zvyk znovupoužití nošených oděvů ve funerálním kontextu pak může narážet lamentace vdovy v Neferhotepově hrobce v Šejch el-Kurně č. 50 (Davies 1933, 41, pl. XXIV a LXI a): „Ten, který měl množství jemných látek a miloval oděvy, leží v obnošeném oděvu (sfx) včerejška.“ Kromě oděvů zemřelého bylo také zřejmě žádoucí získat pro svůj pohřeb látky, původně použité jako oděv pro kultovní sochy bohů. Dokladem může být nápis na jedné z textilií, ve které bylo zabaleno tělo královny Meryet-Amun: „Plátno, které vytvořil velekněz Amonův Masaharti, ospravedlněný, pro svého otce Amona, v roce 18.“ (Winlock 1929, 29). O tomto zvyku může zřejmě hovořit další z textů v Neferhotepově hrobce: „Mé tělo je čisté, obdržel jsem obnošený oděv (sfx) a viděl Ptah-Sokara.“ (Davies 1933, 53). V Abúsíru bohužel nemůžeme tuto praxi prozatím doložit.

Látka **259_C31_B8** představuje pruh o šíři cca 8,5 cm a délce 78 cm. Na jednom konci je tento pruh roztržen podélně (pravděpodobně po osnově) na dvě části, zřejmě kvůli možnosti zavazování. Dostava činí 48 nití/10 mm v jedné soustavě a 28 nití/10 mm ve druhé, nitě jsou stáčeny zákrutem S a mají tloušťku 0,1-0,2 mm.

Textilie **259_C31_B9** má na jednom svém okraji dochovaný pevný okraj, v osnově napočítáme 49 nití/10 mm a v útku 16-18 nití/10 mm. Všechny nitě mají zákrut S a tloušťku 0,1-0,2 mm.

Fragmenty **223_C31**, **225_C31_1**, **225_C31_2**, **225_C31_3**, **242_C31_1**, **242_C31_2**, **243_C31**, **249_C31_1**, **249_C31_2**, **259_C31_1**, **259_C31_2**, **259_C31_3**, **259_C31_4**, **259_C31_5**, **259_C31_10**, **259_C31_C** a **264_C31** nevykazují žádné charakteristické prvky, jejich základní parametry jsou uvedeny v tabulce (viz Tab. 4).

5.1.4.1 SHRUTÍ

Byla provedena analýza celkem 25 vybraných fragmentů textilií z hrobky AC 31. Výběr byl proveden tak, aby byly zastoupeny textilie s různou hrubostí a fragmenty s pevnými okraji, začátečními okraji, pozůstatky sešívání a dalšími technologickými prvky či výzdobnými motivy.

Hrubost látek má velké rozpětí. Mezi nejhrubší patří fragmenty **259_C31_B7** (21 a 11 nití/10 mm), **225_C31_4** (22-23 a 11 nití/10 mm) či **225_C31_3** (24 a 11 nití/10 mm). Objevují se ale také velmi jemné textilie, např. **223_C31** (47-49 nití/10 mm) nebo **133_C31** (33-35 nití/10 mm).

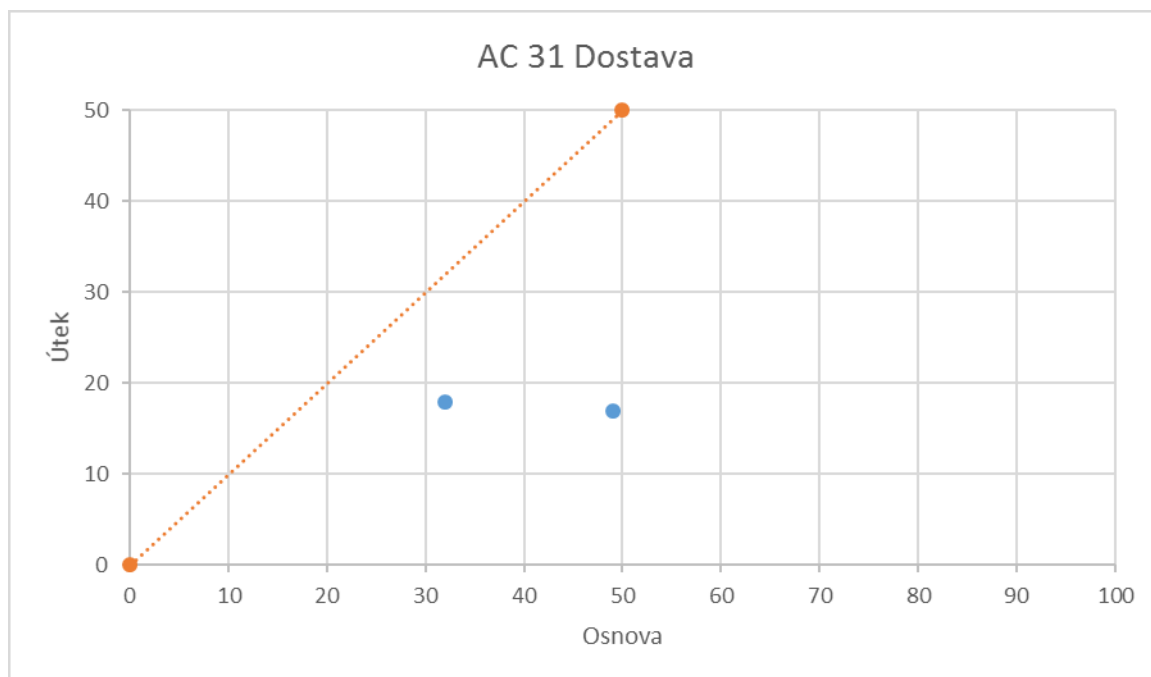
Tloušťka nití se pohybuje od 0,1-0,2 mm do 0,5-0,8 mm.

Ve většině případů se hustota nití v jednotlivých soustavách výrazně liší. Nejmenší rozdíl mezi oběma soustavami se objevuje na textili **225_C31_2** (32 a 36-43 nití/10 mm) V případech, kde je možné určit osnovu a útek (pouze 2 fragmenty) vždy převažuje počet osnovních nití (viz Graf 4).

Všechny textilie, u kterých to je možné určit, jsou utkány nejběžnější plátňovou vazbou.

Zákrut nití je S/S u všech zkoumaných textilií. Pouze nit, kterou jsou sešity dva fragmenty rukávů nalezených v této hrobce, **259_C31_B6** a **259_C31_B7**, má zákrut 2s/Z.

Při analyzování vzorků v terénu nebylo bohužel možné použít mikroskop, proto není možné spolehlivě určit materiál, ze kterého jsou textilie vyrobeny. Zkoumáním pod lupou však zdá, že se zřejmě jedná o len.

Graf č. 4. Dostava textilií z hrobky AC 31, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

Obr. 5.20 Textilie 137_C31

Obr. 5.21 Textilie 225_C31_4

Obr. 5.22 Textilie 259_C31_B6 (rukáv)

Obr. 5.23 Detaily rukávu 259_C31_B6

Obr. 5.24 Textilie 259_C31_B7 (rukáv)

Tab. 4 Textilie z hrobky AC 31

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	094/AC30/2014	104_C31	22.AC31.2016, východní část PK, ze spodní čelisti	balíček: 80 x 40 x 40 mm	hnědá/ tmavě hnědá	39	S	0,2 mm	indet.	S	0,2 mm	zuhlňatělé látky
Abúsír-AC30	9. 10. 2014	094/AC30/2014	123_C31	22.AC31.2016, box 2									vrstvy obinadel
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	133_C31	u nohou a pod nimi	920 x 80 mm; 220 x 80 mm	běžová	53	S	0,1-0,2 mm	29	S	0,1-0,2 mm	vrstvy obinadel
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	137_C31	poblíž kostí 109, textil-mumif.	450 x 60 mm	běžová							textilie přichycené na kameni
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	223_C31	22.AC31.2016	neurč.	běžová	47-49	S	0,2 mm	33-35	S	0,2 mm	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	225_C31_1	22.AC31.2016	110 x 60 mm	běžová	47-55	S	0,1-0,2 mm	22-23	S	0,1-0,2 mm	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	225_C31_2	22.AC31.2016	90 x 70 mm	běžová	WARP 36-43	S	0,1-0,2 mm	ÚTEK 32	S	0,1-0,2 mm	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	225_C31_3	22.AC31.2016	neurč.	běžová	24	S	0,5-0,8 mm	11	S	0,5-0,8 mm	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	225_C31_4	22.AC31.2016	80 x 60 mm	hnědá	22-23	S	0,5-0,8 mm	11	S	0,5-0,8 mm	látky z prostoru úst, zub
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	163/AC30/2014b	230_C31_A	22.AC31.2016		běžová	WARP 32	S	0,2-0,3 mm	ÚTEK 17-19	S	0,2-0,3 mm	dvě látky svážené uzlem
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	104/AC31/2016	230_C31_B	22.AC31.2016	360 x 170 mm	běžová	36	S	0,2-0,3 mm	15-16	S	0,2-0,3 mm	

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	123/AC31/2016	242_C31_1	22.AC31.2016, vchod do pohřební komory	370 x 270 mm; 370 x 200 mm	béžová- tmavě hnědá	40-45	S	0,2 mm	16	S	0,2 mm	
Abúsír-AC30	19. 10. 2014	133/AC31/2016	242_C31_2	22.AC31.2016, vchod do pohřební komory	300 x 280 mm	béžová	45	S	0,2 mm	12	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	243/AC31/2016	243_C31	22.AC31.2016, pod nádobou 207/AC31/2016, blízko vchodu do pohřební komory	230 x 590 mm	béžovo- hnědá	46-47	S	0,1-0,2 mm	16-17	S	0,1-0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 6. 2016	249/AC31/2016	249_C31_1	22.AC31.2016	130 x 220 mm	hnědo- oranžová	27	S	0,2 mm	21-23	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 6. 2016	249/AC31/2016	249_C31_2	22.AC31.2016	310 x 340 mm		48-49	S	0,2 mm	13	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B1	22.AC31.2016, bag no. 1	100 x 530 mm	hnědá	26-28	S	0,2 mm	15-16	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B2	22.AC31.2016, bag no. 1	110 x 1650 mm	hnědá	39	S	0,2 mm	20-21	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B3	22.AC31.2016, bag no. 1	100 x 720 mm	béžová	41-48	S	0,1-0,2 mm	18	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B4	22.AC31.2016, bag no. 1	550 x 640 mm	hnědá	42-45	S	0,2 mm	18	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B5	22.AC31.2016, bag no. 1		hnědá	50-61	S	0,2 mm	17-18	S	0,2 mm	
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B6	22.AC31.2016, bag no. 2	80-100 x 600 mm	béžová	55-57	S	0,1-0,2 mm	19	S	0,1-0,2 mm	rukáv, šev
Abúsír-AC31	17. 5. 2016	259/AC31/2016 b	259_C31_B7	22.AC31.2016, bag no. 2	110 x 160 mm	hnědá	21	S	0,5 mm	11	S	0,5 mm	rukáv, šev

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	
Abúsír- AC31	17. 5. 2016	259/AC31/ 2016_b	259_C31_B8	22.AC31.2016, bag no. 2	85 x 780 mm	běžová	48	S	0,1-0,2 mm	28	S	0,1-0,2 mm	
Abúsír- AC31	17. 5. 2016	259/AC31/ 2016_b	259_C31_B9	22.AC31.2016, bag no. 2	130 x 140 mm	běžová	WARP 49	S	0,1- 0,2 mm	ÚTEK 16-18	S	0,1-0,2 mm	pevný okraj
Abúsír- AC31	17. 5. 2016	259/AC31/ 2016_b	259_C31_B10	22.AC31.2016, bag no. 2	10 x 600 mm	běžová	40	S	0,1-0,2 mm	19	S	0,1-0,2 mm	
Abúsír- AC31		259/AC31/ 2016_c	259_C31_C										
Abúsír- AC31	17. 5. 2016	264/AC31/ 2016	264_C31	22.AC31.2016	330 x 530 mm	běžová- hnědá	50-60	S	0,1-0,2 mm	15	S	0,1-0,2 mm	

5.1.5 CHEKERETNEBTEJ (AC 15 B)

V centrálním Abúsíru na tzv. pohřebišti Džedkareovy rodiny bylo v mastabě princezny Chekeretnebtetj nalezeno několik fragmentů textilií (Verner – Callender 2002, 46-48). Většina se nacházela v suti okolo sarkofágu v pohřební komoře a některé kusy byly rozptýleny podél cest, kterými se dovnitř dostali zloději – v šachtě, před vchodem do pohřební komory a u vchodu do mastaby. Pět z nich neslo pozůstatky semihieratického nápisu černým inkoustem.

Fragment **169a/B/76** byl nalezen v suti vyplňující Chekeretnebtetjho pohřební komoru, blízko severní stěny sarkofágu. Na tomto pruhu látky o šíři 7-8 cm nalezneme vertikální nápis dlouhý 18,7 cm:

Xry-tp nswt KHf: Xry-a imy-rA pr-inawt/Hts(w)t Xnmw.

(šíře) 1 nswt (sšr nswt ?) : 3 (role) (?)

králův podřízený Kehef, (jeho) pomocník, představený tkalců Chenemu.

Královské (plátno, šíře) 1, 3 (role).

Textilie 169b/B/76 je jedna ze tří, které jsou dnes uloženy v Náprstkově muzeu v Praze pod inventárním číslem **P5609/b**. Nalezena byla vně Chekeretnebtetjina sarkofágu. Dostava čítá 39-45 nití/10 mm v jedné soustavě a 32-38 nití/10 mm ve druhé, počet nití je tak v obou soustavách takřka vyrovnaný, což u egyptských textilií není příliš obvyklé. Nitě jsou stáčeny směrem S. Na vertikálním nápisu o délce 12 cm stojí:

imy-rA aqw, Xry-tp nswt, mr=f nb=f, sAb, aD-mr srw
(?), Xry-a (...?) pr-anx, imy-rA hayt (?) ...? ... (šíře) 3 nswt

představený zásob, králův podřízený, ten, který miluje svého pána, soudce, správce oblasti Seru (?), (jeho) pomocník: (...?) Domu života, představený síně (?),

Královské (plátno, šíře) 3 (role)

Další látka původním označením 169c/B/76 dnes uložená v Náprstkově muzeu, **P5609/c**, byla nalezena v pohřební místnosti poblíž vstupu. Dostava činí 48 nití/10 mm v jedné a 27-28 nití/10 mm ve druhé soustavě. Nitě mají zákrut S. Vertikální nápis zní:

xry-tp nswt Axt-Htp, xry-a KHf
Kráľův podřízený Achethotep, (jeho) pomocník Kehef.

Poslední z analyzovaných textilií je 169d/B/76 či **P5609/d** nalezený u vstupu do pohřební komory. Tento malý fragment o rozměrech 5,5 x 5 cm má dostavu 44-45 nití/10 mm a 23 nití/10 mm, všechny se zákrutem S. Nápis zachycuje titul a jméno:

(i)m(y-rA ?) ... PtH-špss ...

„... the overseer ...Ptahšepses ...

Látka **169e/B/76** byla nalezena také u vstupu do pohřební komory. Krátký fragment nápisu (cca 6 cm) zachycuje:

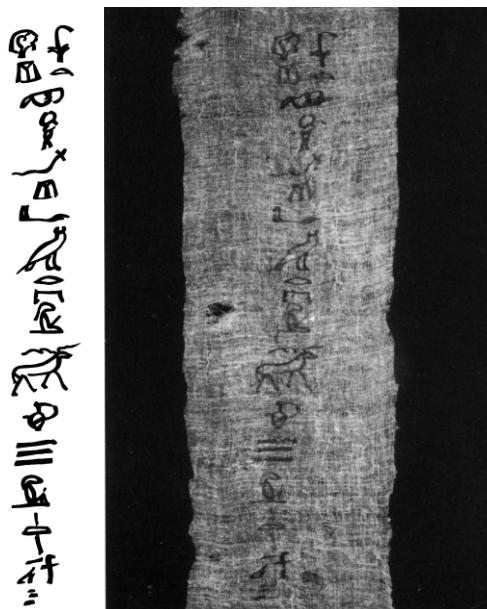
...inat (?) (šíře) 1 nswt

...tkadlec (?). Královské (plátno, šíře) 1

Nápisy na textiliích mohly mít různou podobu a především různý význam. Známe doklady značek výrobce, majitele či kvality látky.

Jakou funkci plnily konkrétně nápisy z mastaby princezny Chekeretnebej není zcela zřejmé, můžeme spekulovat, zda tyto jména a tituly označují původní majitele látek, kteří je darovali pro princeznin pohřeb. Tyto látky navíc nemusejí pocházet ze samotného pohřbu, ale mohli být součástí pohřební výbavy.

Pro nás je zajímavé označení kvality na látce P5609/b. Z nápisu vyplývá, že Egypťané považovali toto plátno (s dostavou 39-45 nití/10 mm v jedné soustavě a 32-38 nití/10 mm ve druhé) za královské. Tato informace může naznačovat, že při posuzování jemnosti látek nebyl podstatný jen vysoký počet nití v jedné ze soustav, ale že určujícím faktorem mohla být i vyrovnanost obou soustav, která je minimálně pro vizuální jemnost tkaniny zcela jistě důležitá.

Obr. 5.25 Textilie 169a/B/76 (podle Verner – Callender 2002, fig. B47, pl. X, Bf31)

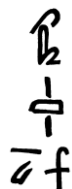
Obr. 5.26 Textilie P5609/b (podle Verner – Callender 2002, fig. B48 pl. X, Bf32)

Obr. 5.27 Textilie **P5609/c** (podle Verner – Callender 2002, fig. B49)

Obr. 5.28 Textilie **P5609/d** (podle Verner – Callender 2002, fig. B50)

Obr. 5.29 Textilie **169e/B/76** (Verner – Callender 2002, fig. B51)

Tab. 5 Textilie s nápisy z hrobky AC 15 B

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo nálezů (ivn. č. NpM):	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)		
							Dostava (nití/10 mm)	Zákrut nití:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm)	Zákrut nití:	Tloušťka nití:
Abúsír - AC15 B	1978	169b/B/1976 (P5609)	P5609/b	nalezen vně Chekeretnebyho sarkofágu v pohřební komoře	120 x 390 mm	běžová	39-45	S	neurč.	32-38	S	neurč.
Abúsír - AC15 B	1978	169c/B/1976 (P5609)	P5609/c	nalezeno v místnosti s Chekeretnebtiným sarkofágem poblíž vstupu	70 x 80 mm	běžová	48	S	neurč.	27-28	S	neurč.
Abúsír - AC15 B	1978	169d?/B/1976 (P5609)	P5609/d	nalezeno v místnosti s Chekeretnebtiným sarkofágem poblíž vstupu	55 x 50 mm	běžová	44-45	S	neurč.	23	S	neurč.

5.1.6 MERNEFUOVA POHŘEBNÍ MASKA (AC 18 E)

Pohřební maska hodnostáře Mernefua (nález č. 16/E/78) byla nalezena ve vrstvě vápencových úlomků a střepů na podlaze pohřební komory jeho mastaby nacházející se na tzv. pohřebišti Džedkareovy rodiny v centrálním Abúsíru a pocházející z poloviny 5. dynastie. Spolu s ní se zde nacházelo množství plátna pocházejícího z obinadel mumie (Verner – Callender 2002, 76, pl. XIX, Ef9). Dnes je tato maska uložena v Náprstkově muzeu v Praze pod inventárním číslem P5704.

Maska o rozměrech zhruba 25 x 20 cm je vytvořena z několika vrstev plátna poslepovaných štukem. Zachycuje část hlavy až k nosu, naznačeny jsou kadeře paruky. Na masce zůstaly zachovány zbytky původní polychromie, černá na paruku, oční linky a panenku, bílá na tvář a růžová na bělmo očí.

Vzhledem ke křehkosti materiálu je možné zacházet s ním pouze s největší šetrností, a proto nemohou být prozkoumány a popsány všechny vrstvy, ze kterých se maska skládá. Těch je zřejmě sedm. Nejsvrchnější látka na obličejí (P5704/1), na kterou byly namalovány oči a původně jistě i ústa, má dostavu 37 x 27 nití na 10 mm, nitě jsou silné zhruba 0,1-0,2 mm, v obou soustavách se zákrutem S. Druhá vrstva (P5704/2) je o něco hrubší, v jedné soustavě 34 a ve druhé 16 nití na 10 mm. I samotné nitě (opět se zákrutem S) jsou trochu silnější, zhruba 0,2 mm.

Obr. 5.30 Mernefuova obličejová maska (podle Verner – Callender 2002, pl. XIX, fig. Ef9)

Paruka masky je zvlněná, aby co nejvíce představovala skutečné paruky z kadeří, které staří Egypťané nosili. Toto zvlnění je způsobeno zamotanými proužky látek paralelně položenými vedle sebe, přes které je položena vrchní látka paruky (**P5704/3**). Ta byla zřejmě nabarvena černou barvou až v tomto stavu a po vyschnutí tak udržela zvlněný povrch. Dostava vrchní látky paruky je 22 x zhruba 40 nití na 10 mm, tento údaj je ale pouze přibližný, protože vzhledem k nánosu černé barvy a křehkosti celé masky není možné tyto údaje určit s jistotou.

L. Borchardt našel ve Vesekafanchově mastabě fragment podobné, bílé obličejové masky, která se vyznačuje pečlivou modelací. Oproti příkladu z Mernefuovy hrobky jsou v tomto případě oči, obočí, ústa a nosní dírky vyříznuté, zřejmě jsou vyrobeny z jiného materiálu (Borchardt 1907, 114, fig. 92).

Obr. 5.31 Obličejová maska z Vesekafanchovy mastaby (podle Borchardt 1907, fig. 92)

Několik fragmentů kartonáže, které by mohly teoreticky pocházet také z pohřební masky (na základě nálezových okolností to ale nelze prokázat), bylo nalezeno také v hrobce královny Chentkaus III. v centrálním Abúsíru (viz kapitola 5.1.3)

Podle některých badatelů (Millet 1981) mohly jako podklad pro výrobu těchto pohřebních masek sloužit tzv. náhradní hlavy nalézané v hrobkách převážně 4., občasně ale i 5. dynastie. Jako příklad lze uvést mj. nález Kahotepovy náhradní hlavy z mastaby princezen v Abúsíru, která má mimořádně jemné zpracování (nález

dnes uložen v muzeu v Berlíně pod číslem 16455; Borchardt 1907, 133). Tyto hlavy představovaly sochařský prototyp, podle kterého mohla být vyrobena nejen maska, ale také další sochy. Mnoho těchto hlav vykazuje vertikální rýhu od temene hlavy dolů po zadní části lebky, která může být vysvětlena jako zásah řemeslníka, který snímal zaschlou masku z modelové hlavy dolů, a musel ji kvůli tomu vzadu rozříznout. Náhradní hlava z hrobky G 4940 má na sobě také pozůstatky po sádře, která byla při odstraňování masky zřejmě příliš zatvrdlá na kameni (D'Auria – Lacovara - Roehring 1988, 82-83).

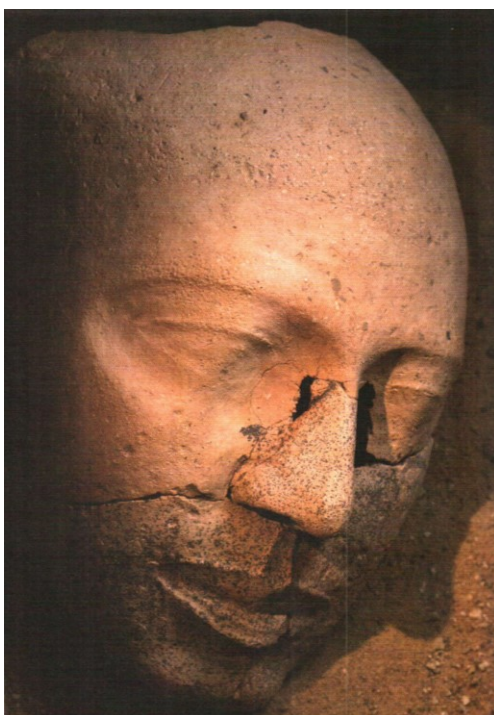
Z období Staré říše známe obdobu těchto obličejových masek, které ovšem byly vyrobeny pouze ze sádry aplikované na hlavu mumie. Nejzajímavějším nálezem byla maska nalezená v Tetiho zádušním chrámu, která byla evidentně zhotovena podle konkrétní tváře, zřejmě byla nanesena přímo na ni krátce po smrti. Je možné, že se jedná o tvář samotného panovníka Tetiho. Quibell se také domnívá, že tato maska mohla sloužit jako předloha pro sochaře tvořící panovníkovy sochy a když pozbyla svého účelu, byla pohřbena do písku (Quibell 1909, 112-113, pl. LV).

Obr. 5.32 Pohřební maska z Tetiho zádušního chrámu (podle Quibell 1909, pl. LV)

Zjevně jinému účelu sloužily masky objevené v Gíze expedicí Harvardské univerzity, bostonského Musea of Fine Arts a Hermanna Junkera. Nebyly přímo odlitky ze skutečné tváře, ale naznačovaly některé osobnostní prvky zemřelého. Byly aplikovány na plátno, v němž byla mumie zabalena, a zřejmě se tak událo až

v momentě, kdy byl zemřelý uložen v rakvi, protože pokrývá pouze přední a boční část mumie. V některých případech se nejedná pouze o obličejovou masku, ale tělo je pokryto sádrou celé. Reisner datoval většinu těchto masek do období od pozdní 5. do konce (D'Auria – Lacovara - Roehring 1988, 91-92; Smith 1946, 27-28). Jmenovat musíme také masku objevenou v jednom z vedlejších hrobů v šachtě B v komplexu velmože Iniho (AS 22; Verner 2011, 139).

Obr. 5.33 Pohřební maska z Intiho mastaby (podle Verner 2011, 139, foto M. Frouz)

Výše uvedené nálezy v Abúsíru tedy zjevně odpovídají soudobé zvyklosti obličejových masek, technologicky už však předjímají kartonážové masky, které se v hojnější míře začínají objevovat až v Prvním přechodném období a Střední říši (např. Chassinat – Palanque 1911, pl. II, III, XXI, XXVI).

Tab. 6 Textilie z Mernefuovy pohřební masky

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo nálezu (ivn. č. NpM):	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)		
							Dostava (nití/10 m m):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm):
Abúsír - AC18 E	1978	16/E/78 (P5704)	P5704/1	nalezena ve vrstvě vápencových úlomků a střepů na podlaze pohřební komory mastaby	250 x 200 mm		37	S	0,1-0,2	27	S	0,1-0,2
Abúsír - AC18 E	1978	16/E/78 (P5704)	P5704/2	nalezena ve vrstvě vápencových úlomků a střepů na podlaze pohřební komory mastaby	250 x 200 mm		34	S	0,2	16	S	0,2
Abúsír - AC18 E	1978	16/E/78 (P5704)	P5704/3	nalezena ve vrstvě vápencových úlomků a střepů na podlaze pohřební komory mastaby	250 x 200 mm		40	S	0,2	22	S	0,2

5.1.7 KAJEMCENENET (AS 38, 57 A 59)

Textilie z těchto struktur byly zkoumány v roce 2010 PhDr. Helenou Březinovou, PhD.⁸ (Březinová 2011).

Textilie **U** byla nalezená u dětského pohřbu v malé cihlové struktuře ve dvoře východně od AS 59. Počet nití v jedné soustavě čítá 44-48/10 mm a ve druhé 22-24/10 mm. Na fragmentu nalezneme lem typu 1 dochovaný v délce 65 mm, patrných je celkem 25 stehů vytvořených nití o průměru 0,5-0,6 mm a zákrutu S.

Lem téhož typu o celkové délce 125 mm je dochovaný také na třech fragmentech látky **Q**. Napočítáme 27 viditelných stehů vytvořených nití o síle 0,9 mm se zákrutem S. Tato textilie byla nalezena s pohřbem v jižní části struktury AS 57d.

Fragmenty označené písmenem **R** jsou mezi doposud zkoumanými abúsírskými nálezy unikátní. Lze na nich totiž pozorovat pozůstatky útkových třásní. Nejdelší dochovaný fragment pevného okraje s vetkanými třásněmi je dlouhý 460 mm. Počet nití v jedné soustavě dosahuje 32 nití/10 mm a 11-12 nití/10 mm. Nitě mají průměr 0,25-0,35 mm a mají zákrut S, v obou soustavách se však vyskytují skané nitě se zákrutem 2s/S.

Látka **Y** má dostavu 16 nití/10 mm v jedné a 11-12 nití/10 mm ve druhé soustavě. Nitě o zákrutu S jsou silné 0,25-0,3 mm. Byly rozpoznány pozůstatky třásní, ale bohužel není možné určit, zda se jedná o třásně osnovní či útkové.

Textilie **Z** má dochovaný pevný okraj a můžeme tak rozlišit osnovu (42-45 nití/10 mm) a útek (11 nití/10 mm). Nitě o síle 0,2-0,3 mm jsou stáčeny zákrutem S a 2s/s.

Fragmenty **O**, **18**, **V**, **N**, **3**, **4**, **P**, **S**, **L** a **X** nevykazují žádné charakteristické prvky, jejich základní parametry jsou uvedeny v tabulce (viz Tab. 7).

Byla provedena analýza celkem 16 fragmentů textilií.

Hrubost látek má velké rozpětí. Nejhrubším fragmentem je **Y**, který má dostavu 16 nití/10 mm a 11-12 nití/10 mm. Naopak nejjemnější textilií ze souboru je fragment

---

⁸ Archeologický ústav AV ČR, specializuje se na problematiku textilní výroby a jejích dokladů v archeologických nálezech z období pravěku, raného a vrcholného středověku

U, kde počet nití v jedné soustavě dosahuje 44-48 nití/10 mm a ve druhé 22-24 nití/10 mm.

Také tloušťka nití odpovídá celkové jemnosti látek, pohybuje se od 0,15-0,2 mm do 0,5 mm.

Ve většině případů se hustota nití v jednotlivých soustavách výrazně liší. Nejmenší rozdíl mezi oběma soustavami se objevuje na textilií **Y** (16 a 11-12 nití/10 mm) V případech, kde bylo možné určit osnovu a útek (2 fragmenty) vždy převažuje počet osnovních nití.

Všechny textilie, u kterých to bylo možné určit, byly utkány nejběžnější plátnovou vazbou.

Zákrut nití je S/S u většiny zkoumaných textilií. U dvou fragmentů je doložen zákrut S, 2s/S / S, 2s/S (shodou okolností u fragmentů s rozlišitelností osnovy a útku, tedy **Z** a **R**) a v jednom případě zákrut S, 2s/S / S (fragment **X**).

Mikroskopickým zkoumáním byla zjištěna struktura vláken charakteristická pro len (Březinová 2011).

Obr. 5.34 Textilie Q

Obr. 5.35 Textilie R

Obr. 5.36 Lemy textilie U

Obr. 5.37 Textilie Y

Tab. 7 Textilní nálezy ze struktur AS 38, AS 57 a AS 59

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo nálezů	Označení vzorku:	Archaeologický kontext:	Velikost:	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití:	
Abúsír - AS38	2010	7c/AS38/2010	O	nalezen spolu s lidským pohřbem v šachtě 7			neurčitelné	neurč.	neurč.	neurčitelné	neurč.	neurč.	
Abúsír - AS38	2010	9d/AS38/2010	18	nalezen spolu s lidským pohřbem v šachtě 3 u ramene zemřelého			neurčitelné	S	neurč.	neurčitelné	S	neurč.	
Abúsír - AS59	2010	32b/AS59/2010	N	nalezen spolu s dětským pohřbem v jednoduchém hrobě ve dvoře východně od AS 59			neurčitelné	S	0,3-0,4	neurčitelné	S	0,3-0,4	
Abúsír - AS59	2010	30b/AS59/2010	U	nalezen mezi kostmi dětského pohřbu v malé cihlové struktuře ve dvoře východně od AS 59			44-48	S	0,2	22-24	S	0,25-0,3	lem
Abúsír - AS59	2010	30b/AS59/2010	V	nalezen mezi kostmi dětského pohřbu v malé cihlové struktuře ve dvoře východně od AS 59			25	S	0,3	18	S	0,3-0,4	

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo nálezu	Označení vzorku:	Archaeologický kontext:	Velikost:	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití:	
Abúsír - AS57	2010	24b/AS57/2010	X	nalezen s pohřbem na severním konci struktury AS 57d			28	S	0,2-0,4	12-14	S, 2s/S	0,5	
Abúsír - AS57	2010	24b/AS57/2010	Y	nalezen s pohřbem na severním konci struktury AS 57d			16	S	0,25-0,3	11-12	S	0,3	třásně
Abúsír - AS57	2010	24b/AS57/2010	Z	nalezen s pohřbem na severním konci struktury AS 57d			OSNOVA 42-45	S,2s/S	0,2-0,3	ÚTEK 11	S,2s/S	0,3	pevný okraj
Abúsír - AS57	2010	20b/AS57/2010	3	nalezen vedle lidského těla v severní části struktury AS 57d			20-40	S	0,2-0,25	17	S	0,2-0,3	
Abúsír - AS57	2010	20b/AS57/2010	4	nalezen vedle lidského těla v severní části struktury AS 57d			neurčitelné	S	0,15-0,2	neurčitelné	S	0,2	
Abúsír - AS57	2010	23/AS57/2010	L	nalezen se zbytky pohřbu v dolní části struktury AS 57d			32	S	0,25	11	S	0,2-0,3	
Abúsír - AS57	2010	21b/AS57/2010	P	nalezen s pohřbem 21/AS57/2010 v jižní části struktury AS 57d			32	S	0,3-0,4	14	S	0,3-0,4	
Abúsír - AS57	2010	21b/AS57/2010	Q	nalezen s pohřbem 21/AS57/2010 v jižní části struktury AS 57d			32	S	0,3-0,4	14	S	0,3	lem

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo nálezů	Označení vzorku:	Archaeologický kontext:	Velikost:	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití:	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití:	
Abúsír - AS57	2010	21b/AS57/2010	R	nalezen s pohřbem 21/AS57/2010 v jižní části struktury AS 57d			OSNOVA 32	S,2s/S	0,35	ÚTEK 11-12	S,2s/S	0,25-0,3	pevný okraj s útkovými třásněmi
Abúsír - AS57	2010	21b/AS57/2010	S	nalezen s pohřbem 21/AS57/2010 v jižní části struktury AS 57d			28	S	0,3-0,4	14-16	S	0,2-0,3	
Abúsír - AS57	2010	21b/AS57/2010	T	nalezen s pohřbem 21/AS57/2010 v jižní části struktury AS 57d			36	S	0,3-0,4	14	S	0,3	

5.1.8 AS EAST

Textilie z této struktury byly (tak jako fragmenty popisované v minulé kapitole) zkoumány v roce 2009 PhDr. Helenou Březinovou, PhD.

Byly analyzovány celkem čtyři fragmenty datované do období Staré říše. Všechny jsou ve špatném stavu dochování, rozpadají se na jednotlivé nitě či na prach. Dostava se tak dá určit pouze v jediném případě, u textilie 31/AS-EAST/09 tissue 01, kde nitě v jedné soustavě dosahují hustoty 22-24 na 10 mm a ve druhé soustavě napočítáme 8 na 10 mm. U zbylých zkoumaných fragmentů, tedy 31/AS-EAST/09 tissue 02, tissue 03 a 42/AS-EAST/09, bylo možné určit pouze tloušťku nití (oscilující mezi 0,2 a 0,3 mm) a jejich zákrut (S). Mikroskopickým zkoumáním byla zjištěna struktura vláken charakteristická pro len.

Všechny vzorky pochází z funerálního kontextu a byly nalezeny v těsné blízkosti pohřbů (Březinová 2010).

Tab. 8 Textilní nálezy ze struktury AS-East

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo nálezů	Archaeologický kontext:	Velikost:	Současná barva	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AS-East	2009	31/AS-East/09 Tissue 01			béžová-hnědošedá	8	2z/S	0,5	22-24	2z/S.	0,4-0,7	
Abúsír – AS-East	2009	31/AS-East/09 Tissue 02			béžová-hnědošedá	neurčitelné	S	0,2-0,3	neurčitelné	S	0,2-0,3	
Abúsír – AS-East	2009	31/AS-East/09 Tissue 03			béžová-hnědošedá	neurčitelné	S	0,2-0,3	neurčitelné	S	0,2-0,3	
Abúsír – AS-East	2009	42/AS-East/09			béžová-hnědošedá	neurčitelné	S	0,2	neurčitelné	S	0,2	

5.1.9 ŠERETNEBTEJ (AS 68C)

V hrobovém komplexu princezny Šeretnebtetj, ve skalní hrobce AS 68c, která je považována za nejpravděpodobnějšího kandidáta pro místo pohřbu samotné princezny, dcery panovníka 5. dynastie Niuserra, byly nalezeny dva fragmenty zdobené látky – **297a_S68c_1** a **297a_S68c_2** (Vymazalová 2014, 10, 13).

Fragment **297a_S68c_1** je pruh o šíři zhruba 3 cm a délce 11 cm. Na delší straně má pruh pevný okraj, díky němuž můžeme určit, že osnova má dostavu 31 nití a útek 12 nití na 10 mm. Tloušťka nití je 0,2 mm v obou soustavách, jejich zákrut S. Druhý fragment **297a_S68c_2** má podobné rozměry, opět se jedná o pruh o nejdelších rozměrech 3 x 9,5 cm, na jednom místě je ale ještě rozšířen o malý kus, šíře pruhu v tomto místě tedy dosahuje 4,5 cm. I zde je dochován pevný okraj a vzhledem k tomu, že hustota nití, jejich tloušťka i zákrut jsou identické s předcházejícím fragmentem, dá se předpokládat, že se jedná o dva fragmenty téže látky.

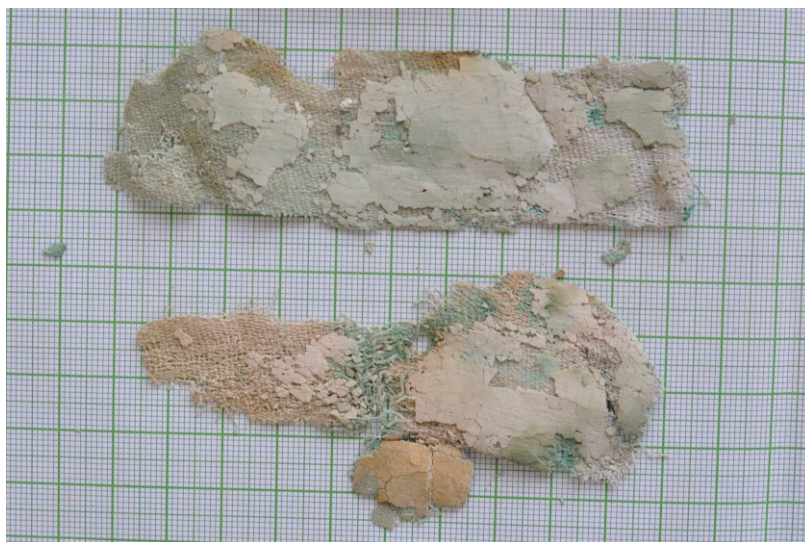
Nejzajímavějším prvkem textilií z této hrobky je ale jejich výzdoba. Na jedné straně jsou pokryty malovanou hlinkou, nyní na většině povrchu béžovou, místy světle zelenou a hnědooranžovou. Samotná textilie byla zbarvená zeleně, jak můžeme vidět z druhé strany fragmentů. Po objevení této textilie se na první pohled zdálo, že látka byla záměrně zbarvena a že její povrch zdobí vyšité bílé kyticíky (Vymazalová 2014, 13). Po podrobném zkoumání je však nutné tento prvotní dojem reinterpretovat.

Barvení látek ve starém Egyptě nebylo běžné, ale ani zcela výjimečné. Jako příklad barvených látek lze uvést například tkaninu z Mejdúmu (Midgley 1911, 38). Od Nové říše pak mají některé látky vetkané barevné nitě (viz kapitola 6.8.1). V tomto případě se však zdá, že zabarvení nevzniklo záměrně, ale bylo způsobeno přímým kontaktem s měděným předmětem, který svou korozí obarvil původně světlou tkaninu. Zelená barva na ní není rovnoměrná, ale spíše pozorujeme jednotlivé skvrny.

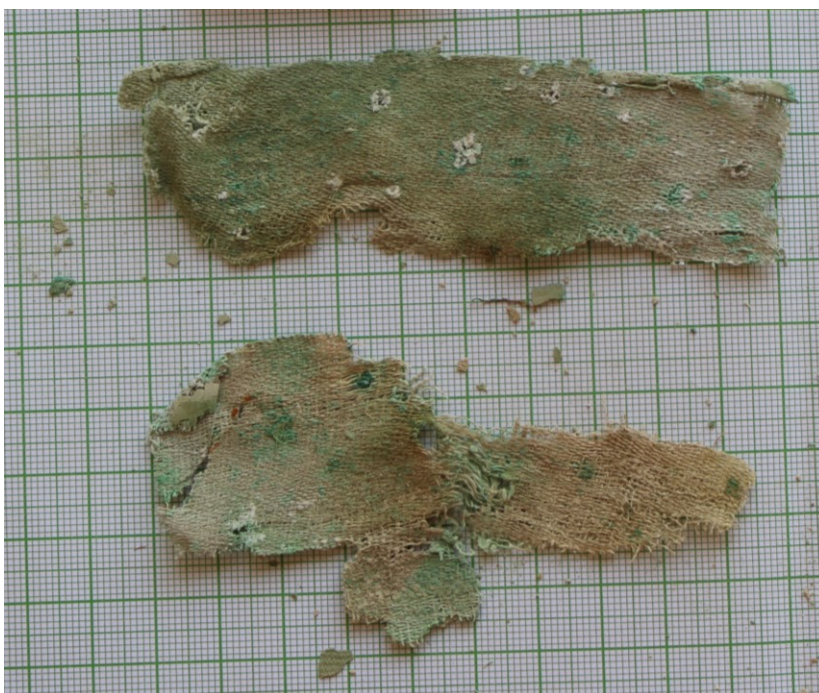
Navíc ani bílé prvky nemůžeme považovat za výšivky kyticíků, jak bylo původně usuzováno. Výšivka jako výzdobná technologie je v egyptském prostředí

velmi výjimečná a ve většině případů spojená s královským prostředím (Vogelsang-Eastwood 2000, 280), proto by její výskyt v princeznině hrobce nebyl nemožný.

První věcí, která však hovoří proti výšivce, je fakt, že „kytičky“ nejsou rozprostřeny rovnoměrně, v nějakém plánovaném vzoru, ale zcela náhodně a nepravidelně. Po pečlivém prozkoumání se ukázalo, že nitě, ze kterých jsou tzv. „kytičky“ tvořeny, nejsou přidanými, všitými nitěmi, ale pouze roztřepené konce přetržených nití osnovních a útkových. Tyto otvory mohly být způsobeny například odtržením látky od předmětu, ke kterému byla připevněna malými hřebíčky, nebo mohou být pozůstatkem po připevnění kovové aplikace. Bohužel kvůli zakrytí povrchu textilie na druhé straně vrstvou hlíny není možné podrobit neobvyklý prvek ve tkanině podrobnějšímu průzkumu a jednoznačnějšímu závěru.

Obr. 5.38 Fragменты 297a_S68c_1 a 297a_S68c_2

Obr. 5.39 Fragmenty 297a_S68c_1 a 297a_S68c_2 z druhé strany

Obr. 5.40 Detail „vyšité kytičky“.

Tab. 9 Textilie z hrobky princezny Šeretnebtj

Lokalita	Datum nálezů:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)		
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)
Abúsír-Šeretnebtj		297a/AS68c/2013	297a S68c_1	0,68 m východně od sarkofágu, 1,3 m jižně od vstupní zdi	30 x 110 mm		OSNOVA 31	S	0,2	ÚTEK 12	S	0,2
Abúsír-Šeretnebtj		297a/AS68c/2013	297a S68c_2	0,68 m východně od sarkofágu, 1,3 m jižně od vstupní zdi	45 x 95 mm		OSNOVA 31	S	0,2	ÚTEK 12	S	0,2

5.2 TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ

5.2.1 SEKUNDÁRNÍ POHŘBY Z VERKAUREOVY MASTABY (AC 26)

Během výzkumu Verkaureovy hrobky v centrálním Abúsíru bylo nalezeno množství sekundárních pohřbů, které můžeme na základě fragmentů dřevěných rakví datovat do Třetího přechodného období. Jednalo se o části mumifikovaných těl mezi fragmenty tkanin, kostí a kusů dřeva.

Mumie označená číslem 1 představovala pozůstatek těla, jehož střední část byla těžce poničena, bez porušení byla pouze spodní část dolních končetin. Vrstvy látek jsou popsány od shora dolů směrem ke kostem. Několik nejsvrchnějších textilií představují pruhy ovinuté jednou či dvakrát kolem těla. Tkanina **35_M1_B** má dochovaný pevný okraj a můžeme tak určit, že osnova čítá 20 nití/10 mm a útek 10-12 nití/10 mm. Nítě jsou silné 0,5 mm a mají zákrut S, na některých místech pozorujeme doklady skaní, tedy zákrut 2s/S. Další pruh **35_M1_C** má zachované osnovní třásně o délce cca 150 mm, dostava této látky dosahuje 16 nití/10 mm v osnově a 10 nití/10 mm v útku. Tloušťka nití i jejich zákrut je totožný jako u předchozí látky.

Osnovními třásněmi stáčenými způsobem 2s/Z, 2s/Z / S je zakončena také textilie **35_M1_E** v další vrstvě, která má jiný směr vinutí než předchozí vrstvy a pruhy naskládané tkaniny jsou uloženy podél dlouhých kostí. Kousek od osnovních třásní lze vidět také tři self-bands vedle sebe, zřejmě dekorační. Počet nití v osnově je 40/10 mm a v útku 18/10 mm, zákrut nití o tloušťce 0,3-0,4 mm je S a 2s/S.

Mezi dolními končetinami byly nalezeny dva složené balíky tkaniny. **35_M1_H** má po rozložení rozměry 68 x 125 cm a nalezneme zde obšitý lem typu 2, je tedy možné, že se jedná o sekundární využití textilie s původně jinou funkcí. Lem stejného typu je patrný i na druhé z těchto složených látek **35_M1_I** (po rozložení rozměry 90 x 62 mm). Dochované jsou zde také osnovní třásně a také self-bands, tentokrát v podobě dvou dvojic silnějších pruhů, mezi kterými jsou dvě běžné útkové nitě. Tento způsob dekoru byl zřejmě běžný, nacházíme ho i na mnohých dalších fragmentech. Osnovních nití napočítáme 20/10 mm a útkových 12/10 mm.

Každá z končetin je dále zavinuta zvlášť. Nejsvrchnější vrstva ovinutí dolní části spodních končetin (od kolen dolů včetně chodidel) **35_M1_K** je pravidelně vinuta

kolem dokola a jednotlivé pruhy se překrývají. I na této tkanině pozorujeme osnovní třásně. Osnova čítá 22 nití/10 mm a útek 12 nití/10 mm. Nitě mají tloušťku 0,5 mm a zákrut S a 2s/S.

Další vrstvou je pruh **35_M1_L** dlouhý 4 metry a široký 10 cm. Díky osnovním třásním a pevnému okraji můžeme rozlišit osnovu s 18 nitěmi/10 mm a útek s 10 nitěmi/10 mm. Pozorovat můžeme také self-bands ve stejném schématu jako u látky **35_M1_I**, tedy 2 self-bands, 2 běžné útky a 2 self-bands. Na jednom z pruhů tkaniny vedených kolem chodidel **35_M1_M** můžeme nalézt tzv. starting border tvořený ze čtyř silnějších pruhů, tedy počáteční okraj látky, za který je připevněna k tkalcovskému stavu (viz kapitola 6.2). Kromě něj nalezneme na fragmentu také obšitý lem typu 2. Dostava dosahuje 20 nití/10 mm v osnově a 12 nití/10 mm v útku. Starting border s pěti silnějšími pruhy nalezneme také na další vrstvě **35_M1_N**, kterou jsou chodidla omotána. Tkanina byla roztržená na dva pruhy, které byly spojeny právě pouze tímto prvkem. Kromě starting borderu jsou to i osnovní třásně, které nám napomáhají rozlišit osnovu (20-24 nití/10 mm) a útek (12 nití/10 mm).

Mezi lýtky byly vloženy dva balíčky tkaniny, jeden z nich, **35_M1_O2**, má dochovaný starting border. Tvoří ho pět silnějších pruhů, přičemž ten krajní je zároveň výrazně nejsilnější. Osnova čítá 28 nití/10 mm a útek 12 nití/10 mm. Nitě jsou silné 0,4 a 0,5 mm a jsou stáčeny S, případně 2s/S.

Nejspodnější tkaniny, obmotávající každé chodidlo zvlášť, mají o něco větší hustotu než většina látek z předchozích vrstev. U fragmentu **35_M1_P** máme dochovaný lem a dostava čítá 30 nití/10 mm v jedné a 16 nití/10 mm ve druhé soustavě. Počet nití v látce **35_M1_Q** pak dosahuje 32 nití/10 mm a 14-15 nití/10 mm. Nitě u této tkaniny mají tloušťku 0,3 mm a jsou stáčeny zákrutem S a 2s/S.

U většiny látek, které patřily k mumii označené číslem 2, nemůžeme bohužel určit jejich původní polohu, protože byly nalezeny ve změti kostí a dřeva. Látka **35_M2_A** nese velmi zajímavý dekorativní prvek. Do běžné, nebarvené tkaniny jsou totiž vetkané barevné nitě, původně zřejmě modré, které tvoří dekor v podobě jednoho širokého a šesti tenkých pruhů, které mají pravidelný rozestup, za širokým pruhem se střídají vždy čtyři nebarvené nitě a čtyři modré. Velmi podobný dekor nalezneme také na látce **38_M_A**, kde můžeme pozorovat, že tyto barevné pruhy běží asi 1 cm od

pevného okraje a jsou tedy tvořeny z osnovních nití. Lze tak snad tedy předpokládat, že i v případě textilie **35_M2_A** jsou modré nitě součástí osnovy. Počet osnovních nití je 38-40/10 mm, počet útkových nití je 10/10 mm. Tloušťka nití je 0,3-0,4 mm v osnově a 0,8 mm v útku. Více k tomuto výzdobnému prvku viz kapitola 6.8.1.

Na textili **35_M2_B** můžeme opět pozorovat starting border z pěti silnějších pruhů, kde ten krajní je nejsilnější. Počet nití o síle 0,4 a 0,5 mm je 34/10 mm v osnově a 12 nití/10 mm v útku. Tkanina **35_M2_D** má pěkně dochovaný lem typu 4. Látka byla roztržená na dva pruhy, které byly spojeny právě pouze tímto prvkem. Dostava v jedné soustavě čítá 28 nití/10 mm a ve druhé 12 nití/10 mm. Na fragmentu **35_M2_E** můžeme pozorovat další příklad osnovních třásní. Osnova dosahuje 32 nití/10 mm a útek 14 nití/10 mm. Látka označená **35_M2_F** má zachovaný pevný okraj. Osnovních nití napočítáme 24/10 mm a útkových 10/10 mm. Tloušťka nití o zákrutu S a 2s/S je 0,4 a 0,5 mm. Na fragmentu **35_M2_I** vidíme další příklad osnovních třásní, které jsou tvořeny z 16 nití stočených dohromady zákrutem S. Osnova čítá 28 nití/10 mm a útek 14 nití/10 mm. Nítě mají tloušťku 0,4-0,5 mm a zákrut S a 2s/S.

Vzorek **35_M2_J** označuje ovinutí lebky, která byla zabalená do úzkých proužků navinutých přes sebe. Jednotlivé vrstvy od sebe nejde oddělit, jde o černou tkaninu silně prostoupenou mumifikační substancí. Jedna z vrchních vrstev má dostavu 24 nití/10 mm a 10 nití/10 mm.

Mumie číslo 3 představuje zabalenou 75 cm dlouhou část dolních končetin. Vrchní vrstvu tvoří pruhy obinadel o šíři 10-11 cm, které omotávají nohy kolem dokola. Následuje 12 vrstev tkanin o různých kvalitách (**35_M3_A**), ležících na sobě. Na několika z nich můžeme vidět osnovní třásně a self-bands, které mají opět schéma 2 self-bands, 2 běžné útky, 2 self-bands. Mezi vrstvami jsou vloženy pruhy tkaniny s uzly (**35_M3_B**) o dostavě 30 nití/10 mm v jedné a 10 nití/10 mm ve druhé soustavě. Mezi holeně jsou vloženy dva zmačkané kusy prostoupené černou substancí (**35_M3_C**).

Z mumie číslo 4 zůstávají v neporušeném stavu pouze zavínutí krku a hlavy, ze zbytku těla nacházíme pouze několik tkanin ve zvěti kostí. Textilie **35_M4_A** má dochovaný pevný okraj, jeho osnova čítá 30 nití/10 mm a útek 10 nití/10 mm. Nítě jsou silné 0,4-0,5 mm se zákrutem S a 2s/S. Na velmi pevné textili **35_M4_C** nacházíme pevný okraj, self-bands a osnovní třásně, které jsou velmi rozvolněné, ale zdá se, že je

původně tvořilo cca 28 nití stočených dohromady zákrutem S. Dostava dosahuje 20 nití/10 mm v osnově a 10 nití/10 mm v útku. Stejně prvky, tedy self-bands a třásně (které mají ovšem jinou podobu, jsou tvořeny menším počtem nití) nalezneme i na textili **35_M4_E** o šíři 7-9 cm. V osnově napočítáme 24 nití/10 mm a v útku 12 nití/10 mm.

Látky **35_M4_F-I** zavinovaly hlavu zemřelého. Celé zavinutí hlavy tvoří mnoho vrstev, které mají celkovou tloušťku 6,5 cm. Textilie **35_M4_F** je zakončena tenkými osnovními třásněmi z nití stočených dohromady zákrutem S. Zhruba 2 cm od tohoto okraje můžeme vidět tři self-bands vedle sebe. Dostava má 28 nití/10 mm v osnově a 12 nití/10 mm v útku. Také na látce **35_M4_G** jsou osnovní třásně a self bands, tentokrát ale v podobě 2 self-bands, 2 útky, 2 self-bands. Osnovních nití napočítáme 32/10 mm a útkových 18/10 mm. Nítě mají zákrut S.

U většiny textilií zavinujících mumii číslo 5 nemůžeme dnes určit jejich původní polohu a funkci. Archeologický materiál představoval prakticky jen změřt tkanin a kostí. Na textili **35_M5_A** o dostavě 14 a 11 nití/10 mm leží relativně silná hliněná krusta. Je možné, že se jedná fragmenty něčeho, co mohlo sloužit jako levná náhražka rakve. Na vrchní vrstvu, ve které byla mumie zabalená, byla nanesena vrstva hlíny a po vyschnutí tak vznikla hliněná rakev.

Látka **35_M5_B** je unikátní v tom, že se nám dochoval startin border a zároveň osnovní třásně, máme tedy zachovanou původní délku tkaniny, která dosahuje 110 cm. Dostava činí 28 nití/10 mm v osnově a 18 nití/10 mm v útku.

Označení **35_M5_F** nese provázek spletený ze tří pramenů stočených dohromady zákrutem 3s/Z. Jeden pramen je široký 3-4 mm, celý provázek má průměr 7 mm.

Bezpochyby jedním z nejzajímavějších textilních pozůstatků nejen z této mumie, ale celého souboru, je velká část tuniky **35_M5_G** bez rukávů a s V-výstřihem nalezená mezi tkaninami, které vyplňovaly prostor mezi stehenními kostmi mumie. Zachována je její pravá polovina, levá část od výstřihu k průramku dochována není, je patrný pouze roztržený okraj po odtržení chybějící části. Dochovaná větší polovina tuniky má šířku 70 cm (původní šíře tak mohla dosahovat kolem 120 cm), výšku 95 cm, vzdálenost mezi průramkem a začátkem výstřihu je 45 cm. Zachován je pravý průramek

o délce 22 cm. Je v něm dobře patrný pevný boční okraj tkaniny, což naznačuje, že pro ušití tuniky byla použita původně celá šíře utkaného obdélníku látky, který byl uprostřed ohnutý a na bocích sešitý. Výstřih ve tvaru „V“ je hluboký 20 cm, na obou stranách je olemovaný a obšitý. Spodní okraj přední strany tuniky je zdoben 8 cm dlouhými osnovními třásněmi, způsob zakončení zadní strany není kvůli vysokému stupni poničení tkaniny identifikovatelný. Tkanina tuniky je značně poškozená, struktura tkaniny je deformována, v látce je velký počet děr a defektů. Dostava v osnově dosahuje 32 nití/10 mm a v útku 14 nití/10 mm.

Tunika (*bag-tunic*) byla nejběžnějším kusem oděvu starých Egyptanů. Vzhled a způsob výroby tohoto oděvu byl vždy prakticky identický, odlišovala se pouze délka tuniky. Dlouhé tuniky sahaly od ramen až po kotníky a nosily je muži i ženy. Krátké tuniky sahaly od ramen pod hýždě nebo ke kolenům a z ikonografických pramenů víme, že je nosili pouze muži (Vogelsang-Eastwood 1993, 130; 2000, 289).

Dochovaná tunika z Abúsíru představuje vzhledem ke svým rozměrům pravděpodobně krátkou tuniku. Ačkoli neznáme mnoho archeologických dokladů tohoto typu oděvu, vykazují všechny exempláře podobné či identické prvky a technologii výroby. Jednalo se o oděv ušitý z jednoho kusu látky přehnutého napůl a sešitého po stranách. Tunika z Tarchánu datovaná do 18. dynastie má stejně jako ta abúsírská na svém spodním okraji třásně (k doloženým krátkým tunikám do roku 1993 viz Vogelsang-Eastwood 1993, 150-151; Riefstahl 1970, 253).

Způsob dochování tuniky vypovídá o jejím využití jako pomocného polštářku nebo vycpávky, která usnadňovala zabalování těla, napomáhala dosažení výsledného tvaru mumie a bránila jejímu vnitřnímu rozpadání. Tato technika byla běžně používána a známe ji z mnoha případů mumií z téže doby (Elliot Smith 1906, 171; Ikram – Dodson 1998, 162), stejný účel mají také textilní fragmenty z Britského muzea EA76007⁹ a EA76009¹⁰-EA76014¹¹ datované do 26. dynastie.

9

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=1555033&partId=1&searchText=76007&place=42209&page=1, 23. 5. 2017

10

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=1555016&partId=1&searchText=76009&place=42209&page=1, 23. 5. 2017

Stav zachování tuniky a její použití jako vycpávky svědčí o tom, že původní tunika byla hojně nošena i opotřebována a po maximálním využití její primární funkce byla ještě použita při úpravě zemřelého těla.

Mumie číslo 6 je v podobném stavu dochování jako předchozí mumie. V takřka neporušeném stavu se dochovalo pouze zavinutí nohou, ostatní části těla jsou rozlámané a jde opět o směs tkanin, kostí a kusů dřeva. Textilie **35_M6_A** je několikrát přeložena tak, aby tvořila popruh, na kterém vidíme i uzel. Jde zřejmě o popruh, kterým byla mumie převázána. Dostava tohoto popruhu je 48 nití/10 mm v jedné soustavě a 10 nití/10 mm ve druhé. Označení **35_M6_B** nese svazek nití, primárně zřejmě určen pro tkaní nebo jiné textilní práce, sekundárně ale byl zřejmě využit jako „vycpávka“ pro mumifikaci. Tkanina **35_M6_C** je na jednom svém okraji zakončena lemem typu 1. Dostava této látky činí 28 nití/10 mm v jedné a 12 nití/10 mm ve druhé soustavě. Textilie **35_M6_E** je zakončena osnovními třásněmi, tvořenými několika nitěmi stočenými dohromady zákrutem S. V osnově napočítáme 25 nití/10 mm a v útku 10 nití/10 mm. Nítě mají zákrut S a 2s/S a tloušťku 0,5-0,6 mm.

Látka **35_M6_I** je na jednom okraji zakončena lemem typu 4. Zhruba 3 cm od tohoto lemu jsou na látce patrné 3 self-bands vedle sebe. Každý z těchto pruhů je tvořen čtyřmi paralelními nitěmi. Self-bands, ovšem jiného typu, vidíme také na pruhu obinadla **35_M6_L**. Zde se nachází schéma, které vidíme i na jiných textiliích, tedy dvě dvojice silnějších pruhů, mezi kterými se nachází dvě běžné útkové nitě. Tytéž self-bands nalezneme i na obinadlech **35_M6_N**, která zavinují nohy kolem dokola. Na těchto tkaninách je dochován také starting border a osnovní třásně, můžeme tak jasně rozlišit osnovu (20 nití/10 mm) a útek (10 nití/10 mm). Nítě jsou stáčené S a 2s/S a mají tloušťku 0,5-0,6 mm.

Pod obinadly jsou naskládány vrstvy širších pruhů **35_M6_O** navrstvené paralelně s kostmi. Na jedné z těchto tkanin nacházíme starting border, který se skládá z pěti silnějších pruhů, každý z nich tvořený čtyřmi nitěmi.

Textilie **35_M6_Q** představují kusy roztrhaných látek. Na jednom z nich je dochovaný lem typu 4. Zhruba 3 cm od tohoto lemu se nachází 3 self-bands vedle sebe.

Jedná se tedy zřejmě o běžnou dekoraci, která byla používána pro zakončení textilie. Dostava této látky má v jedné soustavě 28 nití/10 mm a ve druhé 12 nití/10 mm. Nítě mají tloušťku 0,3-0,4 mm a mají zákrut S a 2s/S.

Další skupina látek označená 35_B2 byla nalezena mimo své původní uložení, jejich původní funkci a použití tedy neznáme. Na tkanině **35_B2_C** pozorujeme self-bands ve schématu dva a dva silnější pruhy, každý z těchto pruhů je tvořen pěti útkovými nitěmi. Počet nití dosahuje 32/10 mm v jedné a 10/10 mm ve druhé soustavě. **35_B2_D** označuje dva překřížené popruhy tvořené pruhem látky poskládané do pásku úzkého 2,2 cm. Na jednom z těchto pruhů je dochovaný pevný okruh, osnova pak čítá 36 nití/10 mm a v útku 12 nití/10 mm.

Mumie 38 představovala poškozenou kostru, textilie z ní byly odebrány při antropologickém průzkumu. Mimo to se některé textilie nacházely mimo svůj původní kontext. Tkanina **38_M_A** je použita jako podklad hliněné krusty. Na této látce je zároveň dochován pevný okraj a do osnovy jsou vetkány modře zabarvené nitě ve schématu jednoho širokého pruhu (34 nití) a pěti úzkých pruhů, čtyři barevné nitě se střídají se čtyřmi nezbarvenými. Tyto barevné pruhy zdobí okraj textilie, nejsou však na jejím úplném okraji. Dostava v osnově je 30 nití/10 mm a v útku 12 nití/10 mm. Detailněji k tomuto výzdobnému prvku viz kapitola 6.8.1.

Podobný význam, tedy jako podklad hliněné krusty, má i látka **38_M_B**. Oproti předchozí však nemá žádný výzdobný prvek a je také hrubší, v jedné soustavě má 16 nití/10 mm a ve druhé 10 nití/10 mm. Tenká hliněná vrstva pokrývala také textili **38_M_C**, možná jde o pozůstatek po odloupení silnější krusty.

Látky označené **38_M_E** ovinují hlavu, jde o silnou vrstvu tkanin obklopující lebku. Úzké pruhy jsou navrstveny a na sebe a silně prostoupeny substancí tak, že je nelze od sebe oddělit. Textilie **38_M_F** zase zavinují ruku. Pruhy tkaniny **38_M_G** slouží jako obinadla chodidla.

Na látce **38_M_H** nalezneme tenký hliněný omaz. Ve tkanině o dostavě 28-30 nití/10 mm a 12-14 nití/10 mm je záměrně vytvořena díрка, kterou je protažen provázek **38_M_I**. Je tvořen dvěma prameny se zákrutem Z stočené dohromady S. Celková síla provázku je 6 mm.

Označení **38_M_J** patří dvěma fragmentům textilie na povrchu s dochovanou malbou barevnými hlinkami. Na jednom z fragmentů je jasně zřetelné vyobrazení hlavy, části trupu a křídla ptáka, zřejmě sokola, který se nachází na rozhraní černého a hnědého (béžového) pozadí. Na druhém fragmentu je drobný pozůstatek malby na černém pozadí skládající se z malé červenobílé části, na kterou navazují modré a béžové pruhy, jedná se tedy o stejnou strukturu jako pravé křídlo ptáka na prvním fragmentu. Těžko se však může jednat o pokračování téhož křídla, jednak kvůli tvaru a také proto, že se nachází na černém pozadí, kdežto křídlo ptáka na prvním fragmentu se rozprahuje do béžové poloviny. Povrch malby je značně poškozený, v některých místech je vrstva barvy vydrolená, takže pod ní prosvítá textilní struktura. Detailněji k tomuto výzdobnému prvku viz kapitola 6.8.2.

Starting border na textili **38_M_K** má netypickou podobu. Patrné jsou tři silnější pruhy u kraje, ale celý tento okraj je rozvolněný. Počet nití v osnově čítá 28/10 mm a v útku 16/10 mm. Látka **38_M_O** je překládaná tkanina, na které můžeme pozorovat starting border složený ze čtyř silných pruhů, každý z nich je tvořen z pěti nití. Doloženy jsou také osnovní třásně. V osnově napočítáme 38-40 nití/10 mm a v útku 14 mm. Na tkanině **38_M_P** je dochovaný pevný okraj, dostava v osnově dosahuje 40 nití/10 mm a v útku 12 nití/10 mm. Nitě mají tloušťku 0,3-0,5 mm a stáčeny jsou směrem S a 2s/S.

Fragmenty označené **27_B1** pocházejí ze zničeného pohřbu a není už bohužel možné určit jejich původní funkci a polohu. Označení **27_B1_A** nese krátký fragment provázku, je opět tvořený dvěma prameny se zákrutem Z stočenými dohromady směrem S. Na textili **27_B1_C** lze vidět self-bands, známé schéma je však lehce změněno, dva silné pruhy následují dva běžné útky a poté tři silné pruhy, které jsou tvořeny každý z pěti nití. U látky **27_B1_D** nalezneme osnovní třásně, které jsou tvořeny 12 nitěmi stočenými ve směru S. Osnova dosahuje 24 nití/10 mm a útek 10 nití/10 mm. U tkaniny **27_B1_E** se dochoval malý kousek pevného okraje a proto můžeme určit, že v osnově je 24 nití/10 mm a v útku 18 nití/10 mm.

Fragmenty **35_M1_A**, **35_M1_D**, **35_M1_F**, **35_M1_G**, **35_M1_J**, **35_M1_O**, **35_M1_Q**, **35_M2_C**, **35_M2_G**, **35_M2_H**, **35_M4_B**, **35_M4_D**, **35_M4_I**,

35_M5_C, 35_M5_D, 35_M5_E, 35_M6_D, 35_M6_F, 35_M6_G, 35_M6_H, 35_M6_J, 35_M6_K, 35_M6_M, 35_M6_P, 35_B2_A, 35_B2_B, 38_M_D, 38_M_L, 38_M_M, 38_M_N, 27_B1_B nevykazují žádné charakteristické prvky, jejich základní parametry jsou uvedeny v tabulce (viz Tab. 7).

5.2.1.1 SHRUTÍ

Byla provedena analýza celkem 90 vybraných fragmentů textilií ze sekundárních pohřbů z hrobky AC 26. Výběr byl proveden tak, aby byly zastoupeny textilie s různou hrubostí a fragmenty s pevnými okraji, začátečními okraji, pozůstatky sešívání a dalšími technologickými prvky či výzdobnými motivy.

Hrubost látek má velké rozpětí. Počet nití v jedné soustavě se pohyboval v rozmezí 8-48 na 10 mm plochy tkaniny.

Mezi nejhrubší patří fragmenty **35_M5_A** (14 a 11 nití/10 mm) a **38_M_B** (16 a 10 nití/10 mm), naopak mezi nejjemnější látky souboru patří např. **35_M1_E** (40 a 18 nití/10 mm) nebo **35_M6_A** (48 a 10 nití/10 mm).

Tloušťka nití tkanin se pohybuje od 0,2-0,3 mm do 0,8 mm.

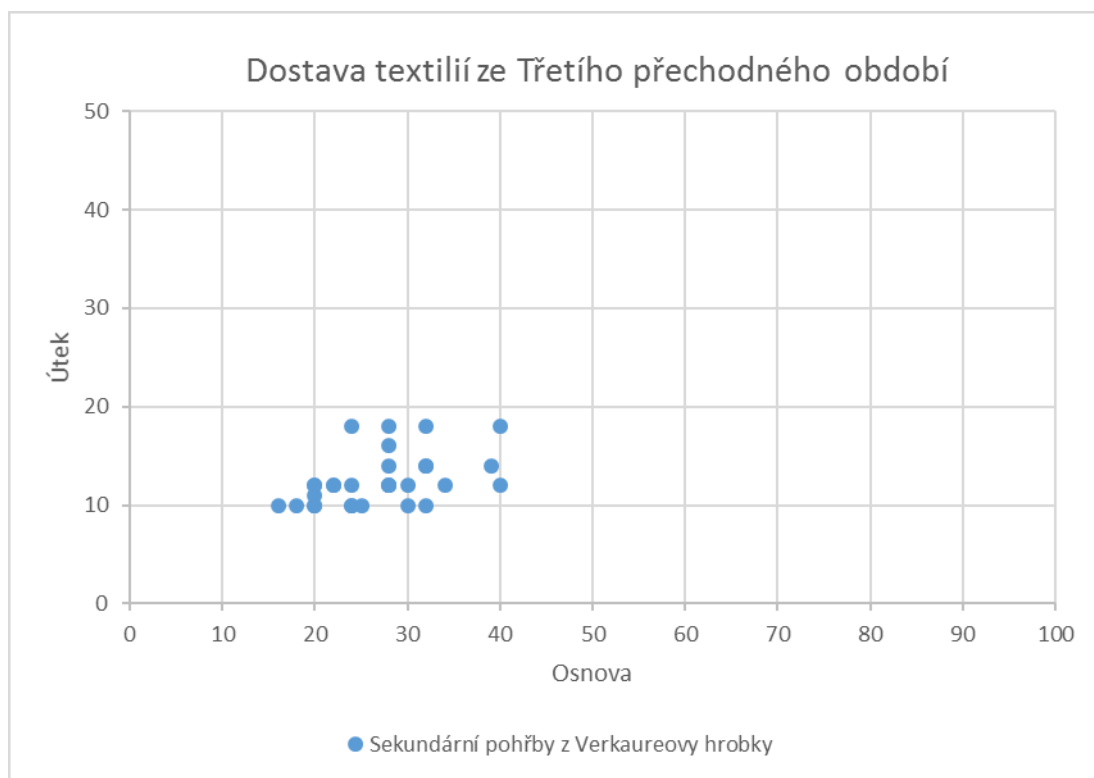
Ve většině případů se hustota nití v jednotlivých soustavách výrazně liší. Nejmenší rozdíl mezi oběma soustavami se objevuje na textilií **35_M5_A** (14 a 11 nití/10 mm), největší pak na textilií **35_M6_A** (48 a 10 nití/10 mm). V případech, kde bylo možné určit osnovu a útek (30 fragmentů), vždy převažuje počet osnovních nití (viz Graf 5).

Všechny textilie, u kterých to bylo možné určit, byly utkány nejběžnější plátnovou vazbou.

Zákrut nití byl S/S a 2s/S, u většiny zkoumaných textilií jsou tyto zákruty kombinovány v rámci jedné tkaniny.

Kromě tkanin byly nalezeny i výrobky jiného charakteru – tři provázky **35_M5_F** (3s/Z), **38_M_I** (2z/S) a **27_B1_A** (3z/S). Velmi zajímavým nálezem jsou také svazky lněných nití **35_M6_B** svázané uzly a smyčkami.

Při analyzování vzorků v terénu nebylo bohužel možné použít mikroskop, proto nelze spolehlivě určit materiál, ze kterého byly textilie vyrobeny. Po prozkoumání pod lupou se však zdá, že se zřejmě jedná o len.

Graf 5 Dostava textilií z hrobky AC 31, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

Obr. 5.41 Textilie 35_M1_E

Obr. 5.42 Nohy mumie 1

Obr. 5.43 Ovinutí hlavy mumie 2

Obr. 5.44 Mumie 3 v průběhu rozbalování

Obr. 5.45 Hlava mumie 4

Obr. 5.46 Textilie 35_M5_A s hliněnou krustou

Obr. 5.47 Provázek 35_M2_F

Obr. 5.48 Textilie 35_M5_G - tunika

Obr. 5.49 Textilie 35_M5_G – detail tuniky

Obr. 5.50 Malovaná textilie 38_M_J

Obr. 5.51 Druhý fragment malované textilie 38_M_J

Tab. 10 Textilie z hrobky AC 26

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_A	pruh tkaniny ovinutý 1-2x kolem těla	š: 75 mm	běžová	20	S, 2s/S	0,5-0,6	8	S, 2s/S	0,5-0,7	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_B	pruh tkaniny ovinutý 1-2x kolem těla	š: 110 mm	běžová	OSNOVA 20	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 10-12	S, 2s/S	0,5	pevný okraj
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_C	pruh tkaniny ovinutý 1-2x kolem těla	š: 90 mm	běžová	OSNOVA 16	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5	třásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_D	pruh tkaniny; silná vrstva ovinutá 3-4x kolem těla	š: 75 mm	běžová	28	S, 2s/S	0,4-0,5	14	S, 2s/S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_E	změna směru vinutí - pruhy naskládané tkaniny uloženy podél dlouhých kostí		hnědá	OSNOVA 40	S, 2s/S	0,3-0,4	ÚTEK 18	S, 2s/S	0,3-0,4	třásně, self-bands
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_F	změna směru vinutí - pruhy naskládané tkaniny uloženy podél dlouhých kostí		tmavě hnědá	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_G	ovinutí jednotlivých končetin (každá zvlášť)		tmavě hnědá	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_H	balík tkaniny složený mezi dolními končetinami (femury)	680 x 1250 mm	hnědá	28	2s/S	0,4-0,5	10-11	2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_I	balík tkaniny složený mezi dolními končetinami (femury)	900 x 620 mm	hnědá	OSNOVA 20	2s/S	0,4-0,5	ÚTEK 12	2s/S	0,4-0,5	třásně, lem, self-bands

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_J	nejspodnější vrstva ležící přímo na kostech; ovinutí jednotlivých kostí; pruh tkaniny ovinutý 2x kolem dlouhých kostí dolních končetin; silně prstoupeno tmavou substancí		hnědá	32	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_K	první vrstva (nejsvrchnější) ovinutí dolní části spodních končetin (od kolen dolů včetně chodidel); pravidelné vinutí kolem dokola; jednotlivé pruhy se překrývají	š: 70 mm	běžová	OSNOVA 22	2s/S	0,5	ÚTEK 12	2s/S	0,5	třásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_L	pravidelné ovinutí dolních končetin včetně chodidel; 1 velmi dlouhý pruh tkaniny	100 x 4000 mm	hnědá	OSNOVA 18	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5	pevný okraj, třásně, self-bands
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 9	35_M1_M	příčné pruhy tkaniny vedené kolem chodidel	350 x 100 mm; 950 x 250 mm; 650 x 400 mm; 900 x 140 mm; 600 x 130 mm; 570 x 90 mm; 520 x 120 mm; 700 x 100 mm	hnědá	OSNOVA 20	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5	lem, starting border
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_N	ovinutí chodidel; pruhy látky kolem dokola obou chodidel dohromady;	7000 x 100 mm; 330 x 130 mm; 220 x 300 mm; 950 x 80 mm; 450 x 120 mm	hnědá	OSNOVA 20-24	S, 2s/S	0,4-0,5	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5-0,7	starting border, třásně, pevný okraj

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_O	dva smotky tkaniny vložené mezi lýtka (tybie)	500 x 400 mm; 500 x 400 mm; 200 x 300 mm; 100 x 200 mm	hnědá	32	S, 2s/S	0,5	10-12	S, 2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26		O2				OSNOVA 28	S, 2s/S	0,4	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5	lem
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_P	nejspodnější tkanina omotaná přímo kolem kostí; každá končetina omotaná zvlášť	350x60; 260x70; 260x70; 830x50; 120x50; 120x50; 120x50; 800x70; 600x23; 1000x70; 300x150; 100x60; 100x600 600x20; 2240x60; 300x160 mm	tmavě hnědá	OSNOVA 30			ÚTEK 16			lem
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 1	35_M1_Q	nejspodnější omotání chodidel - každé zvlášť		hnědá	32	S i 2s/S	0,3	14-15	S i 2s/S	0,3	modré nitě
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_A	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá, zelená	38-40	S, 2s/S	0,3-0,4	10	S, 2s/S	0,8	lem
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_B	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	OSNOVA 34	S, 2s/S	0,4	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_C	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	24	S, 2s/S	0,3	14	S, 2s/S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_D	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	28	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,5	lem
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_E	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	OSNOVA 32	S, 2s/S	0,3	ÚTEK 14	S, 2s/S	0,4	trásně

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_F	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	OSNOVA 24	S, 2s/S	0,4	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5	pevný okraj
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_G	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	30	S, 2s/S	0,3	10	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_H	změť tkanin, kostí a dřeva		běžová	28	S, 2s/S	0,5	10	S, 2s/S	0,4	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_I	změť tkanin, kostí a dřeva		hnědá	OSNOVA 28	S, 2s/S	0,5	14	S, 2s/S	0,4-0,5	trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 2	35_M2_J	tkanina na lebce, ovinutí hlavy, úzké proužky navinuté kolem hlavy, nepravidelně přes sebe,		hnědá-černá	24	S, 2s/S	0,5	10	S, 2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 – mummy mark 3	35_M3_A	obinadla, 12 vrstev kolem dolních končetin	š: 100-110 mm	hnědá	OSNOVA 32	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5-0,6	slef-bands, lem, trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 – mummy mark 3	35_M3_B	pruhy tkaniny s uzly	š: 70 mm, složené do poruhů o šířce 25 mm	tmavě hnědá	30	S, 2s/S	0,3-0,4	10	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 – mummy mark 3	35_M3_C	tkanina zmačkaná mezi končetiny; prostoupené balzamační substancí		tmavě hnědá	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	neurč.	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_A		š: 170 mm	tmavě hnědá	OSNOVA 30	S, 2s/S	0,4	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5	pevný okraj
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_B		š: 75 mm	hnědá	24	S, 2s/S	0,4	12	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_C		š: 140 mm	hnědá	OSNOVA 20	S, 2s/S	0,5-0,7	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5-0,8	pevný okraj, self-bands, trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_D			hnědá	24	S, 2s/S	0,4	14	S, 2s/S	0,5	

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_E		š: 70-90 mm	hnědá	OSNOVA 24	S, 2s/S	0,3-0,4	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5	self-bands, trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_F	zavinutí hlavy	š: 150-160 mm	tmavě hnědá	OSNOVA 28	2s/S	0,5	ÚTEK 12	2s/S	0,5	self-bands, trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_G	zavinutí hlavy		tmavě hnědá	OSNOVA 32	S	0,2-0,3	ÚTEK 18	S	0,3-0,4	self-bands-trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_H	zavinutí krku		tmavě hnědá	OSNOVA 28	2s/S	0,5	ÚTEK 12	2s/S	0,5	trásně, pevný okraj
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 4	35_M4_I	zavinutí krku		tmavě hnědá	28	S, 2s/S	0,3-0,4	18	S, 2s/S	0,4	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_A			hnědá	14	S, 2s/S	0,4-0,5	11	S, 2s/S	0,4-0,5	hliněná krusta
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_B			hnědá	OSNOVA 28	S, 2s/S	0,2-0,3	ÚTEK 18	S, 2s/S	0,3-0,5	starting border, trásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_C			běžová	30	S, 2s/S	0,3-0,4	14	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_D			hnědá	24	S, 2s/S	0,4-0,5	10	S, 2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_E			hnědá	20	S, 2s/S	0,4-0,5	12	S, 2s/S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_F		d: 60 mm; prům: 7 mm	hnědá			1 pramen 3-4 mm; celkem 7 mm				
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 5	35_M5_G			hnědá	OSNOVA 32	S, 2s/S	0,3-0,4	ÚTEK 14	S, 2s/S	0,3-0,4	tunika, trásně, lem
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_A			běžová	48	S, 2s/S	0,4	10	S, 2s/S	0,4	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_B			běžová		S, 2s/S	0,2-0,5				svazky lněných nití

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_C			hnědá	28	S, 2s/S	0,3	12	S, 2s/S	0,4-0,5	lem
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_D			hnědá	24	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_E			hnědá	OSNOVA 25	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5-0,6	třásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_F			tmavě hnědá	24	S, 2s/S	0,5	10-12	S, 2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_G			běžová	28	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,4	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_H			hnědá	24	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_I			hnědá	OSNOVA 20	S, 2s/S	0,5	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5	lem, self-bands
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_J			tmavě hnědá	32	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,3-0,4	uzel
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_K		320 x 1100 mm	běžová	28	S, 2s/S	0,4	12	S, 2s/S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_L		š: 60-120 mm	běžová	20-22	S, 2s/S	0,5-0,7	10	S, 2s/S	0,5-0,6	self-bands
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_M			tmavě hnědá	20	S, 2s/S	0,5-0,7	10	S, 2s/S	0,5-0,7	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_N	zavinutí nohou	š: 70-80 mm	běžová	OSNOVA 20	S, 2s/S	0,5-0,6	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5-0,6	self-bands, starting-border, třásně
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_O	zavinutí nohou	š: 150-200 mm	hnědá	OSNOVA 20	S, 2s/S	0,5-0,6	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,5-0,6	starting border
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_P	zavinutí nohou		tmavě hnědá	24	S, 2s/S	0,5	12	S, 2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - mummy mark 6	35_M6_Q	zavinutí nohou	800 x 400 mm; 650 x 400 mm	hnědá	28	S, 2s/S	0,3-0,4	12	S, 2s/S	0,4	lem

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - basket mark 2	35_B2_A		85 x 290-350 mm	běžová	20	2s/S	0,5-0,6	10	2s/S	0,5-0,6	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - basket mark 2	35_B2_B		70 x 300-350 mm	hnědá	24	S, 2s/S	0,3-0,4	10	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - basket mark 2	35_B2_C		š: 80, 160, 200 mm	hnědá	32	S, 2s/S	0,4-0,5	10	S, 2s/S	0,5	self-bands
Abúsír – AC 26	35/AC26/2008 - basket mark 2	35_B2_D		š: 65 mm (popruh 22 mm)	hnědá	OSNOVA 36	S, 2s/S	0,4-0,5	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5-0,6	pevný okraj
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_A			hnědá zelená	OSNOVA barevné nitě 30	S, 2s/S	0,4-0,5	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,5	modré nitě, pevný okraj
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_B			běžová	16	S, 2s/S	0,3	10	S, 2s/S	0,4	hliněná krusta
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_C			hnědá	32	S, 2s/S	0,3	14	S, 2s/S	0,3	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_D			běžová	36	S, 2s/S	0,3-0,4	14	S, 2s/S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_E	ovinutí hlavy, silná vrstva jemných tkanin obklopujících lebku		tmavě hnědá	30-40	S, 2s/S	0,2-0,4	14	S, 2s/S	0,2-0,4	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_F	zavinutí ruky		tmavě hnědá	26	S, 2s/S	0,2-0,3	12	S, 2s/S	0,3-0,4	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_G	zavinutí nohy		hnědá	30	S, 2s/S	0,3-0,4	14	S, 2s/S	0,4-0,5	uzel
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_H			běžová	28-30	S, 2s/S	0,3-0,5	12-14	S, 2s/S	0,3-0,5	hliněný omaz, dírka, kterou je provlečený provázek
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_I			běžová		Z	3		2S	1,5	provázek

Lokalita	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
						Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_J			běžová	20	S, 2s/S	0,4-0,5	12	S, 2s/S	0,5	tkanina s kresbou ptáka
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_K			běžová	28	S, 2s/S	0,3	16	S, 2s/S	0,4	pevný okraj, starting border
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_L			hnědá	20	S, 2s/S	0,4	12	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_M			běžová	28	S, 2s/S	0,3-0,5	12	S, 2s/S	0,3-0,5	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_N			tmavě hnědá	24	S	0,4-0,5	10	S	0,4-0,5	
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_O		370 x 290 mm	hnědá	OSNOVA 38-40	S, 2s/S	0,3-0,4	ÚTEK 14	S, 2s/S	0,4	starting border, trásně
Abúsír – AC 26	38/AC26/2008 - mummy	38_M_P		200 x 300 mm; 600 x 600 mm	hnědá	OSNOVA 40/10	S, 2s/S	0,3-0,4	ÚTEK 12	S, 2s/S	0,4-0,5	pevný okraj
Abúsír – AC 26	1/AC 27/2009 – basket mark 1	27_B1_A			tmavě hnědá	-	3z/S	10 mm, prameny 3 mm	-	-	-	provázek
Abúsír – AC 26	1/AC 27/2009 – basket mark 1	27_B1_B			běžová	20	S, 2s/S	0,5	10	S, 2s/S	0,5	
Abúsír – AC 26	1/AC 27/2009 – basket mark 1	27_B1_C			běžová	24	S, 2s/S	0,3-0,4	10	S, 2s/S	0,5	self-bands
Abúsír – AC 26	1/AC 27/2009 – basket mark 1	27_B1_D			hnědá	OSNOVA 24	S, 2s/S	0,4-0,5	ÚTEK 10	S, 2s/S	0,4-0,5	trásně
Abúsír – AC 26	1/AC 27/2009 – basket mark 1	27_B1_E			hnědá	24	S, 2s/S	0,2-0,4	18	S, 2s/S	0,2-0,4	pevný okraj

5.3 POZDNÍ DOBA – PTOLEMAIOVSKÁ DOBA

5.3.1 SEKUNDÁRNÍ POHŘBY Z HETEPIHO MASTABY (AS 20)

Textilie z této struktury byly (tak jako fragmenty popisované v minulé kapitole) zkoumány v roce 2009 PhDr. Helenou Březinovou, PhD. (Březinová 2010, 358-363).

Celkem byla provedena analýza dvanácti fragmentů textilií ze struktury AS East.

Hrubost jednotlivých dochovaných textilií se nepohybuje v tak velkém rozmezí, jako u jiných v této práci popisovaných souborů. Zdá se, že zde můžeme rozpoznat fragmenty minimálně šesti textilií. Nejhrubší z nich (**10/AS-East/09 Tissue 02** a **17/AS-East/09 Tissue 02**) má v jedné soustavě 14-16 nití/10 mm a ve druhé 10-11 nití/10 mm. Nitě mají tloušťku 0,3-0,5 mm a zákrut S/S.

Naopak nejjemnější z tkanin (**10/AS-East/09 Tissue 01**, **10/AS-East/09 Tissue 03**, **11/AS-East/09 Tissue 02**, **11/AS-East/09 Tissue 05** a **17/AS-East/09 Tissue 01**) má dostavu 28-36 nití/10 mm a 16-18 nití/10 mm. Nitě této tkaniny mají tloušťku 0,2-0,5 mm a zákrut S/S.

Další textilie (**8/AS-East/09**, **11/AS-East/09 Tissue 01**, **11/AS-East/09 Tissue 04**) má dostavu 24-28 nití/10 mm v jedné a 10-12 nití/10 mm. Nitě této tkaniny mají tloušťku 0,4-0,6 mm se zákrutem S.

V souboru se nacházejí ještě další tkaniny zastoupené vždy jen jedním fragmentem. Na látce **11/AS-East/09 Tissue 03** napočítáme v jedné soustavě 34 nití/10 mm a ve druhé 13 nití/10 mm. Nitě mají tloušťku 0,3-0,4 mm a jsou stáčený směrem S. Fragment **11/AS-East/09 Tissue 06** má dostavu 24-26 nití/10 mm a 7-8 nití/10 mm. Nitě mají tloušťku 0,5-0,8 mm v jedné soustavě a 0,4-0,5 mm ve druhé. Stáčený jsou směrem 2z/S v jedné a S ve druhé soustavě. Tkanina **17/AS-East/09 Tissue 03** má nejvyrovnanější počet nití v osnově a útku, v jednom případě 12-13 nití/10 mm a ve druhé 12 nití/10 mm. Tato látka má zároveň nejsilnější nitě, které v jedné soustavě oscilují mezi 0,6-1,0 mm a ve druhé 0,4-0,5 mm.

Tloušťka nití se pohybuje od 0,2-0,3 mm u nejjemnější látky po 0,6-1,0 mm.

Ve většině případů (kromě 17/AS-East/09 Tissue 03) se hustota nití v jednotlivých soustavách výrazně liší. Všechny textilie, u kterých to je možné určit, jsou utkány nejběžnější plátňovou vazbou.

Zákrut nití je S/S u všech zkoumaných textilií kromě jediného případu, fragmentu 11/AS-East/09 Tissue 06, kde je zákrut nití v jedné ze soustav 2z/S.

Na dvou fragmentech 11/AS-East/09 Tissue 01 a 05 pozorujeme self-bands ve stejném schématu, jaké nacházíme i u látek ze sekundárních pohřebů z Verkaureovy mastaby. Mezi dvěma sadami dvou zesílených pruhů tvořených svazky šesti paralelních útkových nití se nacházejí dvě běžné útkové nitě.

Na tkanině 17/AS-East/09 Tissue 01 nalezneme dochovaný šev, bohužel nebylo přesně určováno, jakého typu je. U látky 11/AS-East/09 Tissue 05 je při kraji patrný pozůstatek stehu.

Mikroskopickým zkoumáním bylo zjištěno, že všechny textilie mají charakteristické prvky pro lněná vlákna, proto můžeme za materiál, ze kterého jsou látky vyrobeny, považovat len.

Tab. 11 Textilie ze sekundárních pohřbů ze struktury AS-East

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
AS-East	2009		8/AS-East/09				12	S	0,4-0,5	24-28	S	0,5-0,6	
AS-East	2009		10/AS-East/09 Tissue 01				16	S	0,4	28-30	S	0,2-0,3	
AS-East	2009		10/AS-East/09 Tissue 02				10	S	0,5	14-16	S	0,3	
AS-East	2009		10/AS-East/09 Tissue 03				16	S	0,3	32-34	S	0,4	
AS-East	2009		11/AS-East/09 Tissue 01				12	S	0,4-0,5	24	S	0,5	self-bands
AS-East	2009		11/AS-East/09 Tissue 02				16	S	0,3-0,5	34-36	S	0,3-0,5	
AS-East	2009		11/AS-East/09 Tissue 03				13	S	0,3-0,4	34	S	0,3-0,4	
AS-East	2009		11/AS-East/09 Tissue 04				10	S	0,5-0,6	26	S	0,4-0,5	
AS-East	2009		11/AS-East/09 Tissue 05				16	S	0,4	30-32	S	0,3-0,4	self-bands, steh
AS-East	2009		11/AS-East/09 Tissue 06				7-8	2z/S	0,5-0,8	24-26	S	0,4-0,5	
AS-East	2009		17/AS-East/09 Tissue 01				16-18	S	0,4-0,5	34-36	S	0,3-0,4	šev

Lokalita	Datum nálezu:	Číslo sáčku:	Označení fragmentu:	Archeologický kontext:	Velikost:	Současná barva:	1. soustava nití (osnova)			2. soustava nití (útek)			Další charakteristika
							Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	Dostava (nití/10 mm):	Zákrut nití:	Tloušťka nití (mm)	
AS-East	2009		17/AS-East/09 Tissue 02				10-11	S	0,3-0,5	14	S	0,4-0,5	
AS-East	2009		17/AS-East/09 Tissue 03				12-13	S	0,6-1,0	12	S	0,4-0,5	

6 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ TEXTILIÍ Z ABÚSÍRU A JEJICH TECHNOLOGICKÝCH ASPEKTŮ

6.1 HUSTOTA NITÍ A KVALITA LÁTEK

Charakter vazby látky je ovlivněn hustotou osnovních a útkových nití stejně jako jejich tloušťkou, kombinace těchto aspektů určuje kvalitu oděvu. U každého kusu textilu, kde to bylo možné, byl určen počet nití na 10 mm v obou sestavách. Je třeba mít na paměti, že některé textilie jsou už vlivem času rozvolněné, a jejich hustota nití tak může být nyní menší, než byla původně.

Je však věcí osobního úsudku každého badatele, kde leží hranice hustoty nití, abychom mohli textilií označit za „jemnou látku“, zde pak může být pokusení hovořit o „královském plátně“ (*royal linen* - s_{sr}-n_{sw}), v řeckých textech „byssus“ (Černý 1976, 246). Roehrig, (1995/96) klasifikuje jako královský len kus o hustotě 46/30. Kemp a Vogelsanag-Eastwoodová ve své publikaci o textilu z Amarny považují za jemné textilie ty, které mají alespoň v jedné soustavě 50 a více nití, celkem tak z Amarny pochází 20 těchto jemných látek (Kemp – Vogelsanag-Eastwood 2001, 101-102).

Pokud bychom přijali hranici stanovenou badateli zpracovávajícími amarnské textilní nálezy, pak by do této kategorie spadalo velké množství látek z Abúsíru z období Staré říše, celkem 24 fragmentů, tedy více než z Amarny. Toto číslo je zajímavé i vzhledem k poměru jemných textilií vůči celkovému počtu analyzovaných fragmentů. V Amarně je toto celkové číslo 3687, v Abúsíru 186, jemné textilie tedy v Amarně tvoří pouze o něco více než 0,5%, naproti tomu v Abúsíru je to necelých 13%. Samozřejmě tato čísla nesmíme brát jako absolutně platná, protože je třeba neustále pamatovat na to, že pracujeme s omezeným korpusem dochovaných textilií (často navíc s jejich výběrem), který tvoří zcela jistě malé procento těch, které se na daných lokalitách původně nacházely a které zde byly používány.

Na druhou stranu vysoké procento velmi jemných textilií není překvapivé vzhledem ke kontextu, ze kterého látky pocházejí. Jedná se o hroby členů královské rodiny nebo vysokých úředníků blízkých královskému dvoru, dá se tedy očekávat, že součástí pohřební výbavy a obinadel mumifikovaných těl byly textilie té nejvyšší

kvality. V této souvislosti je třeba zmínit, že jejich největší koncentrace (18 fragmentů) byla nalezena v hrobce AC 30, kde byla pohřbena královna Chentkaus III. Naproti tomu látky nalezené při výzkumu zádušního chrámu Raneferefova pyramidového komplexu mají obecně nižší hustotu, fragment výše definované „jemné látky“ byl objeven pouze jeden.

Nálezy z Amarny pocházejí ze zcela jiného, sídelního, kontextu. Představují nejspíše pozůstatky oděvů a dalších textilií používaných v domácnostech, je tedy pochopitelné, že se jedná o látky převážně hrubší či průměrně hrubé.

Abúsírské nálezy z období pozdějších, tedy z 1. tisíciletí, už takto jemné látky neobsahují. I zde se však zdá odůvodnění nasnadě, neboť tyto textilie pocházejí ze sekundárních pohřbů a nešlo tedy pravděpodobně o lidi nějak výjimečně majetné.

Je ovšem nutné si klást také zásadní otázku, jak vůbec jemnost látky hodnotit, zda je rozhodující vysoký počet nití v jedné ze soustav, i když druhá z nich má počet nití nízký, nebo zda je podstatná hustota obou soustav a je možné nitě v obou soustavách sečíst, takže podstatný pak je celkový součet nití na 10 mm v osnově i útku¹². Osobně se kloním spíše ke druhé variantě. Domnívám se, že do úvahy musíme brát počty nití v obou soustavách a není možné pro určení hrubosti či jemnosti operovat pouze s jedním údajem. Rozdíl v jemnosti u látky, která má v první soustavě 60 nití/10 mm a ve druhé 50 nití/10 mm, celkem tedy 110 nití na 1 cm², a u látky, která má v první soustavě také 60 nití/10 mm, ve druhé ovšem pouze 15, celkem tedy 75 nití na 1 cm², je přece značný.

Látka P5609/b s dostavou 39-45 nití/10 mm v jedné soustavě a 32-38 nití/10 mm ve druhé na sobě nese nápis, který ji označuje jako „královské plátno“. Tato informace může tedy naznačovat, že při posuzování jemnosti látek nebyl podstatný jen vysoký počet nití v jedné ze soustav, ale že určujícím faktorem mohla být i vyrovnanost obou soustav.

---

¹² Někteří badatelé se pokoušejí rozlišit látky v konkrétním souboru nálezů podle kvality do skupin. Elliot Smith (1906), který zkoumal mumii kněžky Amonovy Ta-usert-em-suten-pa, rozlišuje tři skupiny (kvalita A – 15 osnovních a 25 útkových nití; kvalita B – 10 osnovních a 25 útkových nití; kvalita C – 8 osnovních a 19 útkových nití). Zde je však nutné si položit otázku, do jaké míry je takové dělení funkční.

M. Stoll a D. Fengel (1988) hodnotí jemnost textilií jednotkou *tex*. Jednotka 1 *tex* představuje 1 gram hmotnosti na 1 kilometr délky (případně 1 miligram a 1 metr). Vypočteme ji podle vzorce:

$$T[\text{tex}] = \frac{M[\text{g}]}{L[\text{km}]} = \frac{m[\text{mg}]}{l[\text{m}]}$$

kde T je jemnost v *tex*, L je délka v kilometrech, l je délka v metrech, M je hmotnost v gramech a m je hmotnost v miligramech. Autoři studie zkoumali celkem 46 textilií z různých fází egyptských dějin a porovnávali je s moderními tkanými lněnými látkami. Zjistili, že Egypťané byli schopni dosáhnout neuvěřitelné jemnosti tkanin. Vzorek č. 20 datovaný do 5. dynastie má jemnost 5 *tex*, vzorek č. 54 z 18. dynastie 8 *tex* a vzorek č. 09 z 23. dynastie má jemnost 10 *tex*. Výjimečnost těchto údajů vynikne při srovnání s materiálem vyrobeným moderními metodami, který dosahuje nejnižších hodnot 9-11 *tex*. Musíme však pamatovat na to, že svou roli zde hrají také degradační procesy a ztráta hmoty, které mají za následek zmenšování průměru buněčné stěny a pro nás tedy zdánlivě větší jemnost textilie (Stoll - Fengel 1988, 154).

Příze abúsírských tkanin nebyly váženy a hodnota *tex* tedy nebyla určována. Do budoucna by bylo dobré tuto možnost pro určení jemnosti textilií zvážit, ovšem dříve by bylo zapotřebí podrobněji prozkoumat procesy degradace lněných vláken a určit tak, jaký je úbytek váhy těchto vláken během časového období, které dělí jejich nález od doby jejich vzniku.

Porovnávání souborů textilních nálezů z různých lokalit není jednoduché. Můžeme se snažit porovnat dostavy a zhruba stanovit, zda jde o látky spíše jemné či spíše hrubé, a pak popsat, zda se u textilií vyskytují nějaká technologická specifika a zvláštnosti. Jak už ale bylo několikrát řečeno, musíme mít stále na paměti, že pracujeme pouze s nepatrnými fragmenty toho, co bylo v Egyptě vyrobeno a používáno. Podstatnější závěry bychom mohli vyvodit pouze z uzavřeného, dobře datovaného kompletního, nenarušeného souboru textilií v původním kontextu.

Badatelé však už dříve vyzorovali zajímavý fakt, že v průběhu celé egyptské historie není znatelné žádné zlepšení v kvalitě látek, ty nejjemnější známe z 1. dynastie i z těch nejmladších období (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 105; Stoll - Fengel 1988, 154). Graf 5 představuje pokus o porovnání souborů textilií z různých lokalit a

různých období. Počty nití v obou soustavách byly sečteny dohromady, každý bod v grafu představuje jeden nález. Výhodou této metody je, že můžeme do srovnání zahrnout veškeré analyzované tkaniny, tedy i nálezy, u kterých nemůžeme rozlišit osnovu a útek, protože jakmile dostavy sečteme, přestane pro nás toto rozlišení být relevantní. Na základě tohoto grafu tak můžeme porovnat průměrnou hustotu textilií. Zároveň můžeme pozorovat, že kvalita těchto textilií je závislá primárně na kontextu, ze kterého pocházejí, a nikoli na časovém období vzniku.

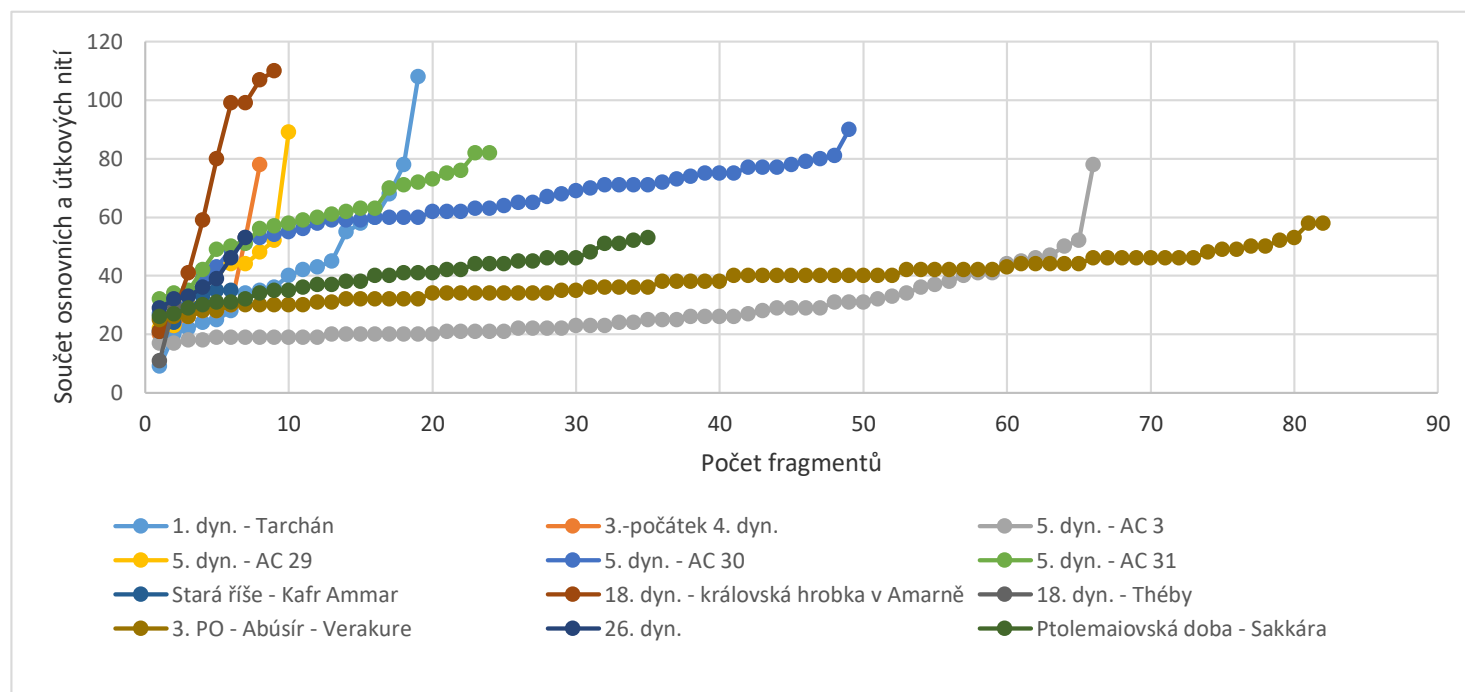
Toto tvrzení ovšem neznamená, že by se u egyptských textilií nezměnilo v průběhu těch několika tisíců let zcela nic. Hustota nití je pouze jedním z mnoha aspektů, které na textiliích studujeme. Vývoj a zdokonalování můžeme pozorovat třeba u různých výzdobných technik, z nichž se některé, například vyšívání, nášivky či malování na textil, alespoň podle dosavadního stavu bádání, prvně objevují až v Nové říši (Vogelsang-Eastwood 2000, 279-281).

U některých textilií je hustota nití v jednom systému nití o tolik větší než ta druhá, že ji zcela (či takřka) překryje, takže není vůbec viditelná. Takovýmto textiliím se pak říká warp-faced nebo weft-faced, osnova či útek tvoří „tvář“ látky (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 106). Pokud není možné určit osnovu a útek, lze použít neutrální termín „faced“.

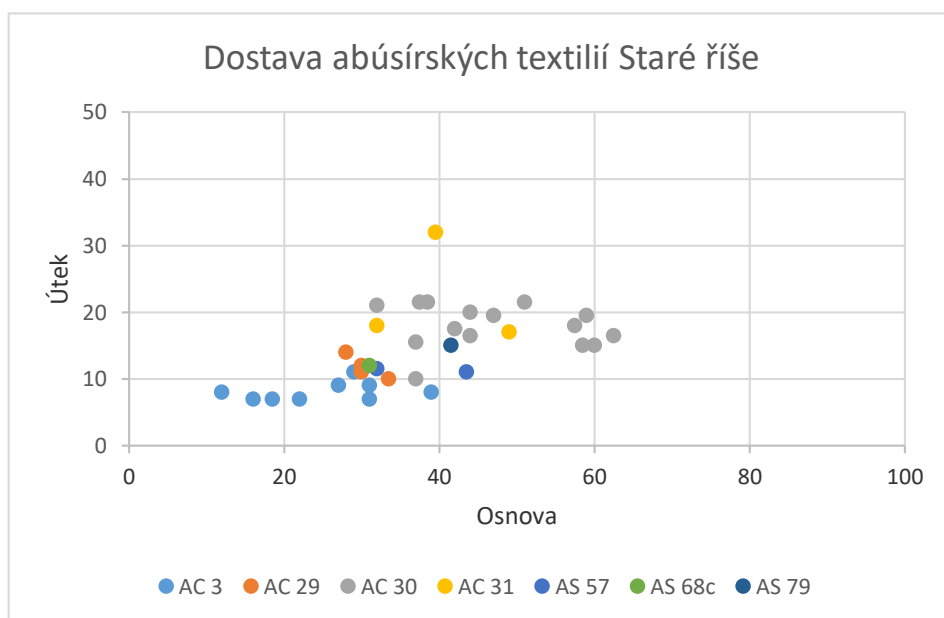
Obr. 6.1 Warp-faced textile 35_M1_B

Není přesně definován bod, ve kterém se textil stává „faced“, je to opět spíše na osobním uvážení každého badatele, zda textilií takto označí, vliv na to má tloušťka nití i to, jak moc je textilie utažená. Většina egyptských určitelných textilií je „warp-faced“, i když to není výlučné. Například v Abúsíru však doposud žádný „weft-faced“ fragment nebyl identifikován, a to ani ze Staré říše ani mladších období (viz grafy 6 a 7). Těžko lze posoudit, zda egyptská tendence k „warp-faced“ textiliím je dána jejich preferencí nebo reflektuje omezení technologie.

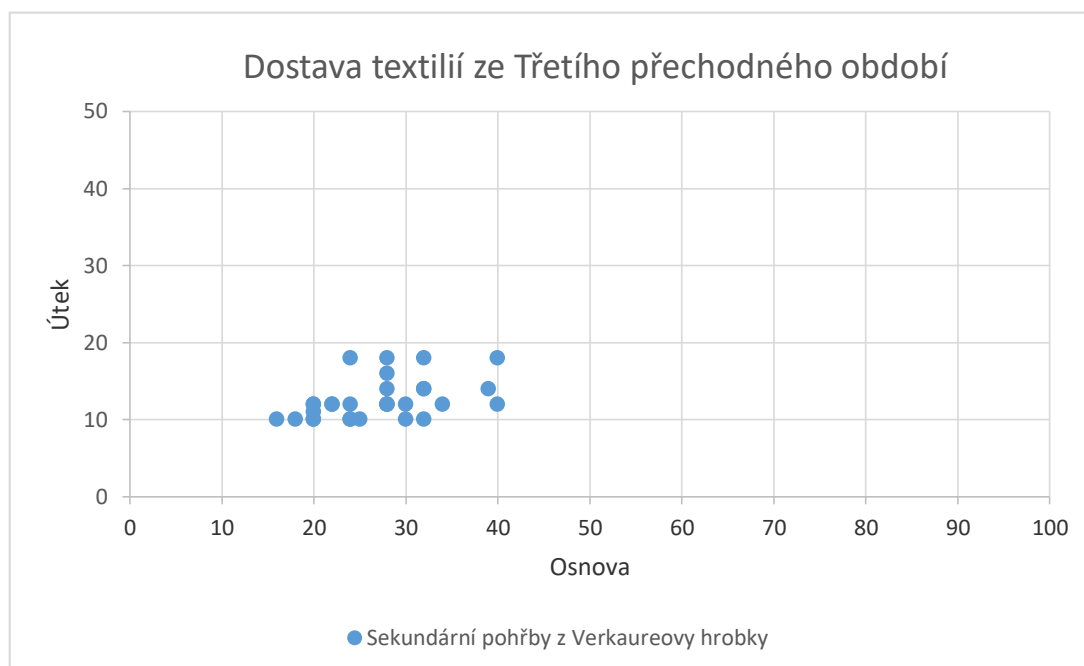

Graf. 5 Porovnání celkového počtu nití na 1 cm² (tedy součtu osnovních a útkových nití) u textilií z různých lokalit a období. Každá tečka znamená jeden konkrétní fragment. Tarchán, 1. dynastie (Midgley 1915); Mejdúm, 3. – počátek 4. dynastie (Midgley 1911); Abúsír, 5. dynastie (viz tato práce); Kafr Ammar, Stará říše (přesnější časové vymezení není blíže specifikováno, Midgley 1915); Amarna, 18. dynastie (Vogelsang-Eastwood 1989); Théby, 18. dynastie (Midgley 1913); Abúsír, Třetí přechodné období (viz tato práce); neznámá lokalita, 26. dynastie (Midgley 1913); Sakkára, Ptolemaiovská doba (Pannenko 2008)

Graf 6. Dostava abúsírských textilií z období Staré říše, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

Graf 7. Dostava abúsírských textilií ze Třetího přechodného období, u kterých je možné rozlišit osnovu a útek

V mnoha případech můžeme pozorovat značnou variabilitu v hustotě v rámci jednoho systému nití na relativně krátké vzdálenosti – může to být dáno degradací a postupným rozvolněním látky, vliv ale může mít také tzv. starting border (popis viz kapitola 6.2, diskuze o vlivu starting-borderu na odlišnosti v hustotě osnovních nití Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 108).

Běžná tendence zvýšení hustoty osnovních nití u pevných okrajů může být dána svázáním většího svazku nití na krajích „starting borderu“ či počátečního okraje. Fakt, že bylo zvykem jeden okraj posilovat (a zdobit) přidáním třásní vetkaných v několika paralelních vláknech, jen umocňuje dojem, že zesilování okraje bylo záměrné (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 109).

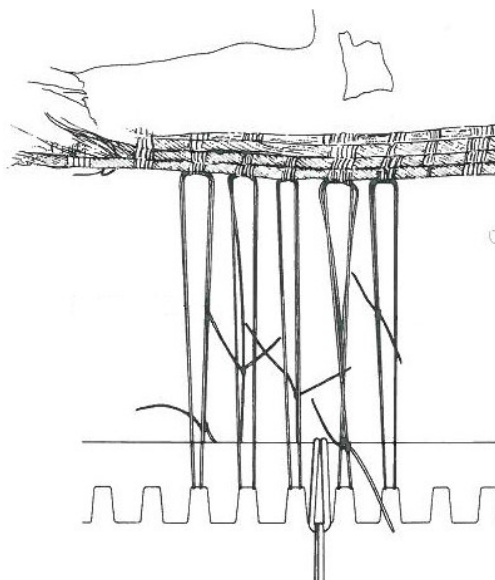
6.2 POČÁTEČNÍ OKRAJ LÁTKY A TZV. STARTING BORDER

6.2.1 STARÁ ŘÍŠE

Vzhledem k nedostatku zkoumaných a publikovaných nálezů nejsme schopni určit, jak vypadal počáteční okraj tkané látky na horizontálním stavu. Nejjednodušším způsobem připevnění osnovy na tkalcovský stav je její navázání na okrajová břevna. Když je látka hotová, nitě jsou odstřiženy a poté musí být zajištěny, aby nedocházelo k rozvolňování nití, nejběžněji svázáním do osnovních třásní. U takto tkaných látek není možné rozlišit počáteční a koncový okraj látky (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 117).

Existovala ale i jiná varianta připevnění osnovy k rámu tkalcovského stavu. Místo přímého namotání na břevno je vytvořen zesílený okraj z několika svazků nití provázaných osnovními nitěmi běžnou plátnovou vazbou. Tento okraj tak zůstává součástí tkaniny a k rámu je navázán samostatnými provázky. Tento prvek je označován jako „starting border“. Tento prvek se běžně objevuje od Nové říše a dává se proto někdy do souvislosti s vertikálním tkalcovským stavem. Víme však, že minimálně některé přednovoříšské látky, tedy tkané na horizontálním stavu, už tento starting border měly, jak ukazují nálezy z 6. a 11. dynastie uložené v Bruselu v Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (de Jonghe 1985, 6-13). V Abúsíru žádný starting border nebyl u staroříšských textilií identifikován.

Clark (1944, 28) píše, že zkoumání počátečního okraje tkané látky u mnoha kompletních středoříšských látek z Metropolitního muzea v New Yorku ukazuje, že před počáteční břevno stavu byl přidán ještě provázek nebo hrubá nit, která byla také propletena do osnovních nití a zároveň přivázána k břevnu. Tento prvek měl zřejmě ještě zvýšit pevnost okraje a napomáhat tak rozvnoměrnosti látky během tkaní. Když byla látka hotová, tento provázek byl vytažen a zůstala po něm malá prázdná očka v osnově. Osnovní nitě byly z rámu odřezány či staženy a u počátečního okraje pak zůstaly dlouhé třásně z osnovních nití.

Obr. 6.2 Nákres připevnění tzv. starting borderu k břevnu tkalcovského stavu (podle Vogelsang-Eastwood – Kemp 2001, Fig. 4.33)

6.2.2 TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ

V abúsířském korpusu je starting border s jistotou identifikován v pěti případech – **35_M1_M**, **35_M1_N**, **35_M5_B**, **35_M6_N** a **38_M_0**. Skládají se ze 4-5 svazků nití, každý ze 4-5 paralelních nití. Na některých starting borders můžeme ještě pozorovat jasné seskupování osnovních nití do skupinek, jsou to pozůstatky původních skupin přivázaných k rámu jedním provázkem. Možným pozůstatkem starting borderu je také okraj tkaniny **38_M_K**, který je ovšem velmi rozvolněný a jeho interpretace je tak obtížná.

Obr. 6.3 Starting border na textili **35_M1_N**

6.3 TZV. SELF-BANDS

U některých textilií tkaných v plátňové vazbě občas můžeme vidět některé nitě zdvojené či ztrojené (v Amarně až 5 vláken). Vytváří tak pruhy, které jsou ve tkanině více či méně patrné. Vžitý termín pro tyto pruhy je „self-bands“. Midgley (1915) popisuje takové příklady už na raně dynastickém textilu, jsou patrné na fotografiích plátna zabitých vojáků z 11. dyn. (Winlock 1945), vyskytují se u látek ze sekundárních pohřbů z Verkaureovy hrobky ze Třetího přechodného období (viz kapitola 5.2) a byly pozorovány i na plátně, ve kterém byly zabalené římské mumie. Zdá se tedy, že se objevují v průběhu celých egyptských dějin.

Jaký měly význam? Některé tyto self-bands běží blízko okraje látky, v těchto případech by tedy mohly posilovat okraj a poskytovat tak vhodný prostředek pro ukotvení útkových třásní. Mohou se také vyskytovat v určité vzdálenosti od osnovních třásní nebo starting border a pak by mohl být důvod dekorativní. Běžně také nacházíme znásobené útkové nitě u samotného zakončení textilie, kde upevňují okraj látky (viz kapitola 6.5).

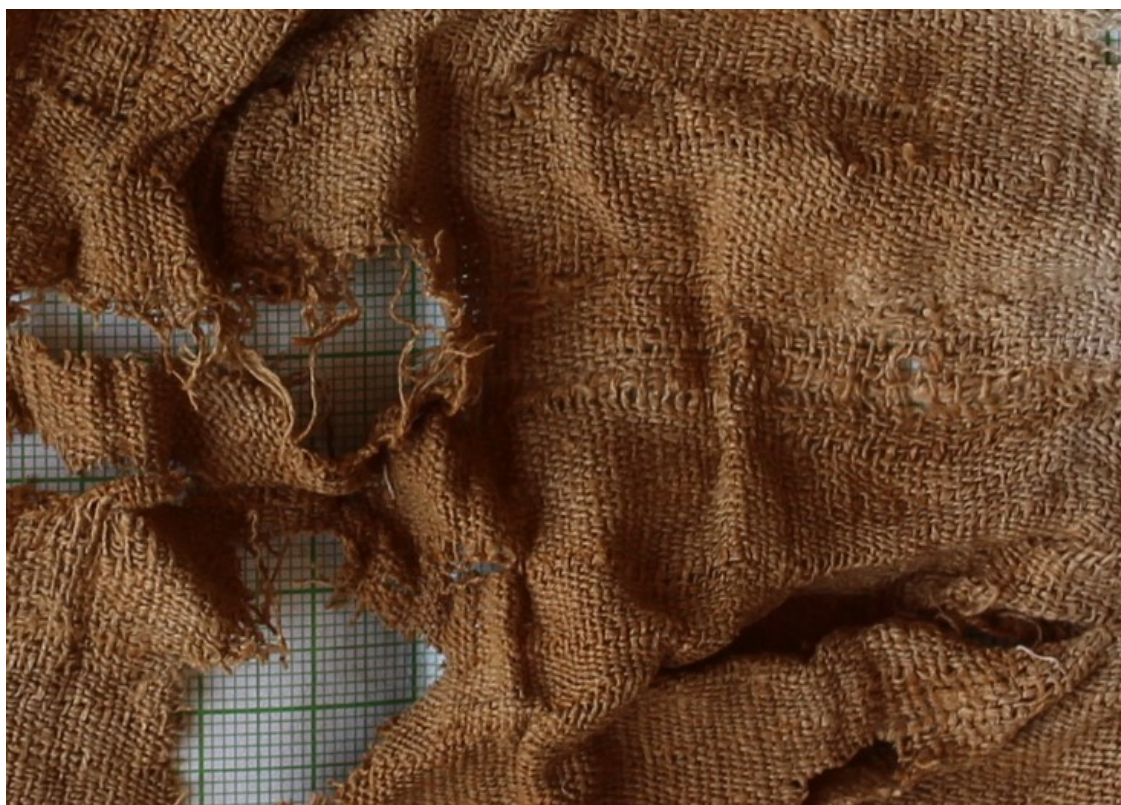
Většinou ale bohužel pracujeme s příliš malými fragmenty, u kterých není možné zjistit, ze které části oděvu/textilie je, proto tyto self-bands nemůžeme vždy správně interpretovat.

Haldová (1946) studovala novoříšskou tuniku uloženou v berlínském muzeu (Berlin 10966) a popisuje metodu oprav nerovnoměrností, když už se útek začal příliš kroutit a tkadlec ho chtěl zase narovnat, mohl použít několik krátkých útků, které neprocházely celou šíří látky, ale pouze zaplňovaly mezeru, která by jinak v oděvu vznikla.

Některé self-bands ale evidentně nemají souvislost s okraji ani třásněmi a mohou to být prostě chyby. Někdy se ale vyskytují opakovaně nebo je jich několik vedle sebe, pak je musíme považovat za záměrně vytvořené dekorace (doklady z Amarny – Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 113-116). Takovéto pravidelné self-bands nebyly u staroříšských abúsířských textilií zatím doloženy, případně se z nich zachovala pouze malá část a pravidelné rozestupy self-bands tak nemohly být odhaleny.

6.3.1 STARÁ ŘÍŠE

Kromě zesílených zakončení látek před třásněmi nebylo možné na fragmentech ze Staré říše nalezených v Abúsíru rozpoznat konkrétní vzor, podle kterého by byly self-bands tvořeny. Nepravidelně rozmístěné pásy dvojitých či trojitých nití nalezneme na látkách z Raneferefova zádušního chrámu (P7183/9, 11, 12 a 14), z hrobky AC29 (165_C29_2) a z hrobky královny Chentkaus III. (185_C30_A, D1, D2 a L1).

Obr. 6.4 Nepravidelně rozmístěné dvojité a trojité nitě na textili **165_C29_2**

6.3.2 TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ

Self-bands ze Třetího přechodného období se od těch staroříšských zásadně liší, jsou zde totiž doloženy dva základní typy, které se opakují na mnoha tkaninách. Nejčastějším případem je schéma – dva self-bands, dvě běžné útkové nitě a opět dva self-bands. Mezi textiliemi z Verkaureovy hrobky byl tento typ doložen u látek **35_M1_I**, **35_M1_L**, **35_M3_A**, **35_M4_C**, **35_M4_E**, **35_M4_G**, **35_M4_H**,

35_M6_L, **35_M6_N** a **35_B2_C**. Variantou tohoto typu jsou dva self-bands, dvě útkové nitě a tři self-bands na tkanině **27_B1_C**.

Druhým typem jsou tři self-bands vedle sebe. Zdá se, že tento dekorativní prvek měl přímou souvislost se zakončením textilie, objevuje se totiž vždy v jeho blízkosti. Ve dvou případech několik centimetrů od okraje s třásněmi (**35_M1_E** a **35_M1_L**) a ve třech případech v blízkosti lemu (**35_M6_I**, **35_M6_Q** a **35_M3_A**). Posledně jmenovaná tkanina je specifická tím, že na ní byly doloženy oba dva typy self-bands.

Obr. 6.5 Self-bands na textili **35_M1_L**

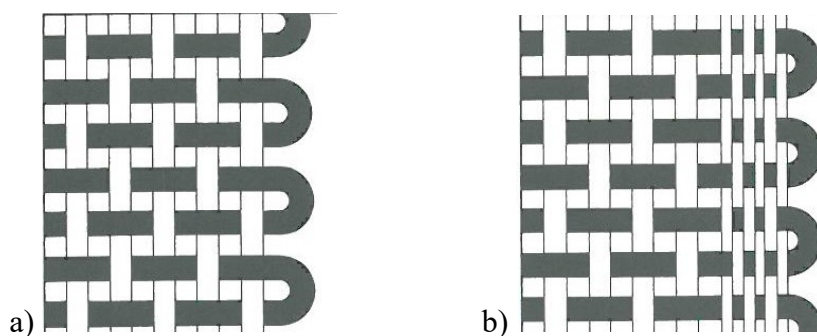

Obr. 6.6 Self-bands na textili **35_M6_Q**

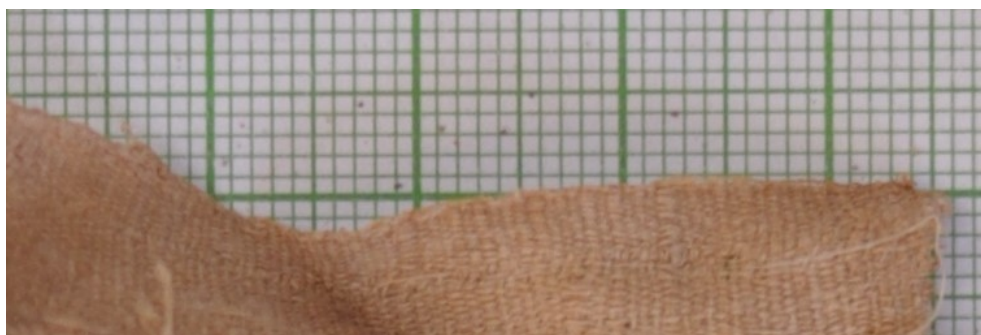
6.4 PEVNÝ OKRAJ (*PLAIN SELVEDGE*)

Pevný okraj je pojem, který označuje postranní okraje látky, kde útkové nitě „vybíhají“ z látky, otáčí se a vrací se zpět do textilie. Každý kompletní kus utkané látky tak má dva tyto pevné okraje. Často jsou navíc v tomto místě osnovní nitě zhuštěné a vytvářejí tak pevnější strukturu, někdy se zde dokonce nachází zdvojené nitě.

Přítomnost pevného okraje na textilií je pro nás velmi důležitá, protože díky ní můžeme spolehlivě rozlišit osnovu a útek. V Abúsíru je tento jev doložen v mnoha případech jak u staroříšských textilií, tak u těch pocházejících ze Třetího přechodného období.

Obr. 6.7 Pevný okraj a) jednoduchý, b) se zhuštěnými osnovními nitěmi (podle Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, Fig. 4.34)

Obr. 6.8 Pevný okraj textilie 185_C30_B

6.5 ZAKONČENÍ TEXTILIE, OSNOVNÍ TŘÁSNĚ (*WARP FRINGE*)

Když je oděv dotkán do požadované délky, zbývající volné osnovní nitě je nutné odstříhnout od rámu stavu. Je možné nechat konce osnovních nití volně, pak je ovšem nutné vytvořit u okraje látky lem nebo okraj jinak posílit a upevnit, aby nedocházelo k rozvolňování látky.

Další variantou zakončení textilie bylo spletení osnovních nití do ozdobných třásní. Kemp a Vogelsang-Eastwood (2001, 142-143) popisují tři kroky, ze kterých se většinou skládala jejich výroba:

1) Byly vytvořeny self-bands, které posilovaly okraj textilie a pevněji tak ukotvovaly volné nitě před splétáním do třásní.

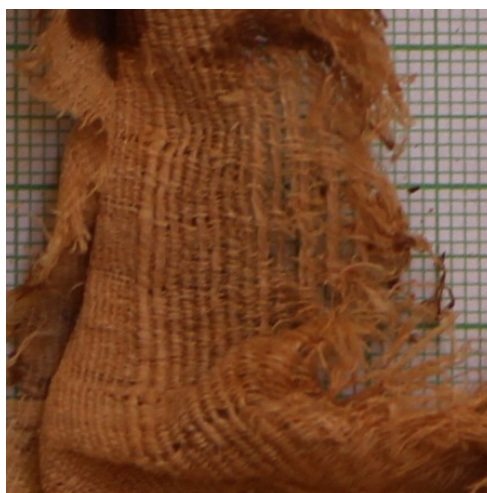
2) Skupiny volných osnovních byly omotány a svázány jedním nebo několika vlákny. Toto mohlo být prováděno ještě v době, kdy byly nitě napnuty na tkalcovském stavu. Druhou variantou je zauzlování těchto nití dohromady.

3) Nitě byly splétány dohromady tak, aby byly vytvořeny třásně, zakončené běžně uzlem. Počet nití spletených do jedné třásně se u amarnských dokladů popisovaných výše uvedenými autory značně různí.

6.5.1 STARÁ ŘÍŠE

Ponechání volných konců na kraji látky zesíleném self-bands nalezneme na několika dokladech z Abúsíru. Fragment **185_C30_I** je zakončen 12-13 zesílenými pruhy (přesný počet není možné určit, protože samotný okraj látky je značně rozvolněný) a třásněmi. Že se skutečně jedná o volné osnovní nitě, můžeme potvrdit díky zachovanému pevnému okraji. Podobně zakončené (s různým počtem self-bands) jsou i látky **216_C30_2, 3, 4A, 4B, 286_C30** a **313_C30**.

Oba pevné okraje má textilie **216_C30_1**, díky tomu můžeme určit původní šíři látky (cca 81 cm). I u tohoto fragmentu nalezneme self-bands, 12 pevných a 5 rozvolněnějších pruhů. Zajímavým prvkem je ale prodloužení látky u pevného okraje, kde není pouze 17 self-bands, za kterým už byly ponechány nitě volně, ale látka pokračuje jako zhruba 2 cm široký a 5 cm dlouhý pruh, na obou krajích s pevnými okraji.

Obr. 6.9 Self-bands a zakončení textilie 185_C30_I

Nemůžeme bohužel spolehlivě říci, zda se něco podobného opakovalo i u druhého pevného okraje, látka se zde dostatečně nedochovala. Jaký význam tento prvek měl, také není snadné určit, mohly se tak možná ještě upevnit rohy textilie, která pak byla ještě stabilnější. Možná šlo také o funkční využití konkrétní látky, u které mohly být ve zvýšené míře rohy namáhány.

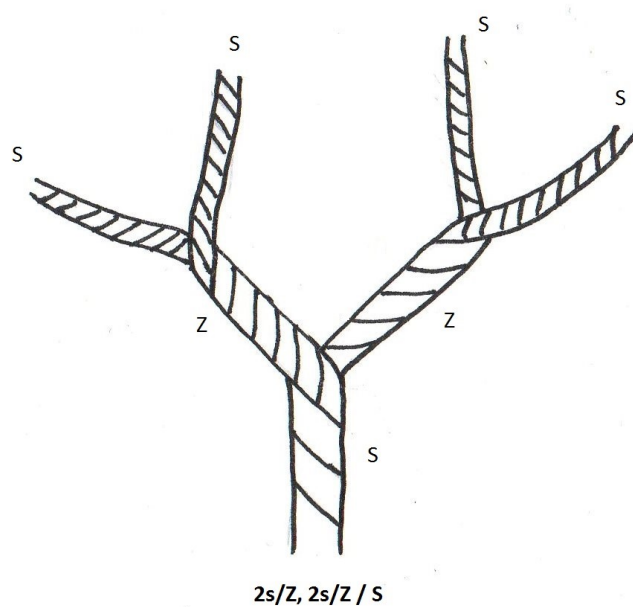
Obr. 6.10 „Prodloužený roh“ textilie 216_C30_1

V Abúsíru máme doložený pouze jediný fragment s dochovanými osnovními třásněmi (165_C29_1). Jedná se však o malý fragment a navíc je v místě návaznosti samotné látky na třásně značně rozvolněný. Nejsou na něm patrné self-bands ani

svázání či zauzlování nití dohromady. Třásně fragmentu 165_C29_1 nebyly splétány, ale šlo o skané vlákno ze čtyř nití způsobem 2s/Z, 2s/Z / S (viz nákres).

Obr. 6.11 Třásně na tkanině 165_C29_1

Obr. 6.12 Nákres zákrutu 2s/Z, 2s/Z / S

6.5.2 TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ

Na textiliích ze sekundárních pohřebů ve Verkaureově hrobce můžeme pozorovat tři základní typy osnovních třásní. U prvního typu jsou třásně tvořeny volnými osnovními nitěmi, které byly buď ponechány zcela volně, u některých tkanin se zdá, že mohly být po skupinách stočeny do mohutnějších třásní. U látky **27_B1_D** je to 12 nití stočených směrem S a u látky **35_M2_I** 16 nití stočených stejným směrem. Mezi tkaniny, které mají tento typ třásní, můžeme dále počítat **35_M1_C**, **35_M1_K**, **35_M2_E**, **35_M3_A**, **35_M4_C**, **35_M4_H** a **35_M6_N**.

Obr. 6.13 Osnovní třásně na textili **35_M4_C**

Druhým typem jsou textilie, které mají okraj u třásní velmi rozvolněný, zdá se však, že v tomto případě jde o záměr, okraj má mít pravděpodobně dekorativní charakter. Samotné třásně jsou tvořeny z většího množství osnovních nití stočených dohromady zákrutem S. Dnes jsou ve většině případů tyto třásně značně rozvolněné. Tento typ třásní pozorujeme na tkaninách **35_M1_I**, **35_M1_L**, **35_M1_N**, **35_M4_E**, **35_M5_B**, **27_B1_D** a **38_M_O**.

Obr. 6.14 Třásně na textili **35_M1_N**

Třetím typem jsou drobnější třásně stáčené dohromady. Třásně textilie **35_M1_E** jsou složeny ze čtyř nití stočených zákrutem 2s/Z, 2s/Z / S. Totožným způsobem byly vytvořeny třásně tkanin **35_M4_F**, **35_M4_G**, **35_M5_G** a **35_M6_E**.

Obr. 6.15 Třásně na textili **35_M1_E**

6.6 ÚTKOVÉ TŘÁSNĚ (*WEFT FRINGE*)

Zdá se, že bylo běžnou praxí vetkávat třásně do bočního okraje látky. Podle středoříšských zobrazení (Chnumhotepova hrobka, Roth 1913, Fig. 6, či Meketreův model, Winlock 1955, Pl. 66) se zdá, že tyto třásně byly vetkávány do levého okraje látky, pokud se díváme z pohledu tkalce sedícího u počátečního břevna horizontálního stavu. Tomu odpovídají i archeologické nálezy textilií. Kemp a Vogelsang-Eastwood totiž přesvědčivě dokládají, že u útkových nití lze rozpoznat rub a líc látky, resp. stranu, kterou vidí tkadlec, a tu opačnou. Novoříšská textilie z Amarny č. 4256 (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 132), na které je dochován okraj s útkovými třásněmi a zároveň zakončení s osnovními třásněmi, také ukazuje na stejné umístění těchto prvků. Na zobrazeních vertikálních stavů už útkové třásně nenalezneme. Přesto bychom měli být velmi opatrní s tvrzením, že látky vyrobené na těchto stavech tento technologický prvek neobsahovaly, protože archeologické nálezy i ikonografická zobrazení s útkovými třásněmi se objevují i v Nové říši v hojném množství (Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, 132).

Obr. 6.16 Horizontální tkalcovský stav zobrazený v Chnumhotepově hrobce v Bení Hasan, ve spodní levé části lze vidět vetkané útkové třásně (malba N. G. de Davies¹³)

¹³ <http://images.metmuseum.org/CRDImages/eg/original/DT204509.jpg>

Většina badatelů byla dlouho přesvědčena, že hlavním efektem těchto třásní mělo být posílení okraje látky, aby se nekroutil (Roehrig 1996, 21; de Jonghe 1985). Problémem tohoto vysvětlení ale je, že stále zbývá jeden okraj, který byl náchylný k nerovnostem, navíc mnoho textilií bylo zcela bez tohoto „posilujícího“ prvku. Pokud bychom přeci jen přijali myšlenku, že šlo o technologickou nutnost, veškeré novoříšské a novější látky s útkovými třásněmi by pak byly dokladem přežívajícího používání horizontálního stavu. Například v Amarně je však přítomnost tohoto stavu velmi problematická, navíc se od Nové říše značně rozvíjejí i další tkalcovské techniky, ale útkové třásně stále zůstávají.

Kemp a Vogelsang-Eastwood (2001, 133) naproti tomu, dle mého názoru oprávněně, soudí, že mnohem pravděpodobnějším důvodem výroby takto zdobených látek je čistě estetický efekt, který mohl sloužit zároveň jako znak prestiže (odkazují se mj. na etnologickou paralelu ze současné Etiopie, viz Messing 1960).

6.6.1 STARÁ ŘÍŠE

Abúsířským dokladem tohoto technologického prvku je fragment R ze struktury AS 57d (Březinová 2011, 165). Zachováno je několik pouze úzkých pruhů látky s pevným okrajem a do něj vetkanými třásněmi, které dosahovaly délky až cca 4 cm. Jakým způsobem byly tyto třásně vytvořeny, nebylo v terénu určováno, z fotografií se však zdá, že třásňové nitě byly vetkávány do osnovy zhruba 2-5 mm od samotého pevného okraje, který byl ponechán volný.

Druhým, hypotetickým dokladem může být látka **286_C30**. Na její kratší straně nalezneme pevný okraj a zhruba 1 cm od něj nitě provlečené skrz textilií v nepravidelných intervalech. Můžeme usuzovat, že se jedná o pozůstatky útkových třásní, které však byly z nějakého důvodu buď záměrně odstraněny, nebo je jejich stav ovlivněn pouze stavem dochování.

Obr. 6.17 Možné pozůstatky útkových třásní na textilií 286_C30

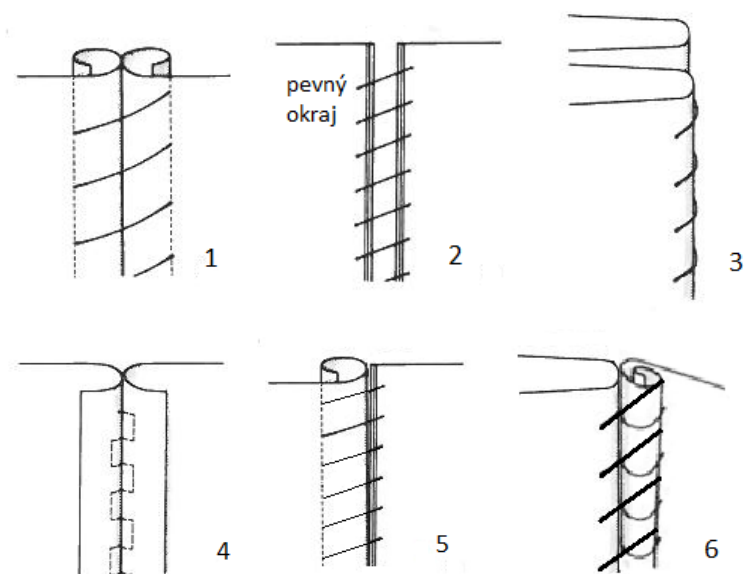
Obr. 6.18 Útkové třásně na fragmentu R

6.6.2 TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ

Útkové třásně nebyly v Abúsíru na textiliích ze Třetího přechodného období detekovány.

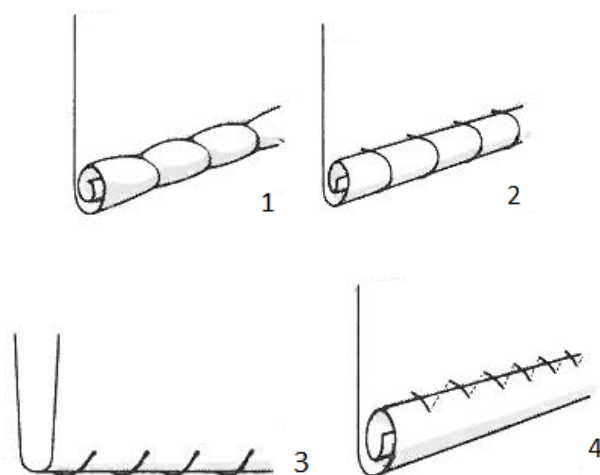
6.7 ŠVY (SEAMS) A LEMY (HEMS)

Obr. 6.19 Typy švů doložené u abúsírských látek, Stará říše – šev 1-6; Třetí přechodné období – šev 1 (nákresy podle Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, Fig. 6.7)

Obr. 6.20 Šev 1 - 35_M5_G, šev 2 – P7185/14, šev 3 - 259_C31_B7,
šev 4 – 259_C31_B6, šev 5 – P7185/9, šev 6 – P7185/6

Obr. 6.21 Typy lemů doložené u abúsírských látek, Stará říše – lem 1, 2, 3; Třetí přechodné období – lem 1, 2, 4 (nákrasy podle Kemp – Vogelsang-Eastwood 2001, Fig. 6.7)

Obr. 6.22 Lem 1 - 35_M6_C, lem 2 - 35_M1_H, lem 3 – P7183/18, lem 4 - 35_M6_I

Určitá část fragmentů látek pochází z oděvů a dalších textilních výrobků. Při jejich výrobě bylo potřeba jednotlivé části (často utržené či ustrížené z kompletního utkaného kusu) zabezpečit proti rozvolňování nití a také je sešívát k sobě. Vznikaly tak švy a lemy, které měly různou podobu. V anúsířském korpusu látek bylo identifikováno celkem šest typů švů a čtyři typy lemů.

6.7.1 STARÁ ŘÍŠE

V Abúsíru bylo doloženo pět různých způsobů, jakými byly tvořeny švy na staroříšských textiliích. Okraje spojovaných látek mohly být stočeny (a ve všech třech abúsířských případech i zapošity – lem 1 nebo 2) a právě za tyto lemy byly látky sešity (šev 1, doložen u fragmentů P7183/12, 16; P7185/6). Textilie byly v některých případech sešity za pevné okraje (šev 2 – P7185/14, 110_C29_3), případně mohlo jít o kombinaci těchto dvou způsobů, tedy že jedna látka měla u spoje pevný okraj a druhá lem (šev 5 - P7185/9). Dalším způsobem bylo sešití přeložených okrajů látek, které nebyly nijak zapošity (šev 3 - P7183/10, 259_C31_B7). Jinou doloženou variantou bylo prosté spojení běžným stehem dvou látek, které nebyly ani přeloženy či nijak zapošity (šev 4 - 259_C31_B6). Posledním typem švu je kombinace lemu 2 a 3, tedy jeden z fragmentů má zapošitý srolovaný okraj, za který je přišitý k druhému fragmentu, který je na kraji pouze přeložen (šev 6 - P7185/6).

U lemů je doložených typů mezi abúsířskými nálezy méně než u švů. Nejběžnějším lemem bylo stočení okraje látky a obšití celé této části, podle míry utažení nitě pak rozlišujeme typ 1 a 2, realitou ovšem je, že často je rozdíl velmi nepatrný a nelze tak tyto dva lemy jednoznačně odlišit (lem 1 - P7183/12, 16; P7185/18; 162_C29_1, 2; 191a_C29_1; lem 2 - P7185/2, 6, 9; 325_C30). Jiným doloženým lemem je zapošitý přeložený okraj látky (lem 3 - P7183/18; P7185/11, 13; 151_C29). U všech variant je také třeba mít na mysli, že může jít vlastně jen o pozůstatek po švu, přičemž druhá z látek se nám už nedochovala.

Švy i lemy jsou šity jednou či více nitěmi, které jsou buď paralelní, nebo skané dohromady. Variant těchto „sešivacích“ nití je z Abúsíru ze Staré říše doloženo značné množství: Z (P7183/10), 2s (P7185/11), 2s/Z (259_C31_B6, 7; 162_C29_1, 2; 191a_C29_1), 2z/S (151_C29), 3s (P7283/12; 110_C29_3), 3s/Z (P7183/18; P7185/13), 4s/Z (P7185/9, 14; P7185/15), 6s (P7185/6).

6.7.2 TŘETÍ PŘECHODNÉ OBDOBÍ

Na textiliích ze Třetího přechodného období bylo nalezeno několik typů lemů a jeden šev. Dva typy lemů jsou totožné s těmi, které jsou doloženy už ze Staré říše. Lem 1 nalezneme na textilií 35_M6_C. Lem 2 rozpoznáme ve čtyřech případech (35_M1_H, 35_M1_I, 35_M1_M a 35_M5_G). Zvláštním typem, který z abúsírských staroříšských nálezů neznáme, je lem 4. Jde o stočení okraje látky, které ovšem není celé obšito, jako je tomu u typu 1 a 2, ale pouze okraj tohoto zavnutí je přišitý běžným stehem ke tkanině (viz nákres na Obr. 6.20 – 4). Dokladů lemu 4 máme několik jistých (35_M2_D, 35_M6_I, 35_M6_Q) a několik pravděpodobných (35_M1_O2, 35_M2_B, 35_M3_A)

6.8 BAREVNÁ VÝZDOBA TEXTILIÍ

6.8.1 BARVENÉ NITĚ

Látky 35_M2_A a 38_M_A ze Třetího přechodného období nesou zajímavý dekorativní prvek. Do běžné, nebarvené tkaniny jsou totiž vetkané barevné nitě, původně zřejmě modré, které tvoří dekor v podobě jednoho širokého a pěti nebo šesti tenkých pruhů, které mají pravidelný rozestup, za širokým pruhem se střídají vždy čtyři nebarvené nitě a čtyři modré.

Podobná kombinace několika tenkých a jednoho silnějšího pruhu není mezi egyptskými látkami výjimkou, naopak se zdá, že tento výzdobný prvek byl docela oblíbený. Ukazují to například některé tkaniny uložené v Britském muzeu v Londýně. Jedná se o textilii označenou EA6517¹⁴ pocházející zřejmě z období Nové říše či Třetího přechodného období, dále také fragment EA6519¹⁵ datovaný do Třetího přechodného období, který zdobil vícenásobný modrý pruh nacházející se ovšem rovnoběžně nad pruhem osnovních třásní, tedy na jiném místě než námi zkoumané textilie. Modrý pruh tvořený z útkových nití nalezneme také na fragmentu EA6572¹⁶ datovaném do Nové říše až Třetího přechodného období. Nedatované fragmenty látek s výraznými modrými pruhy (EA37132¹⁷) nám ukazují, že se tyto prvky mohly objevovat na okraji tkaniny na útkové i osnovní straně. Podobný dekorativní prvek má také nedatované fragmenty látek (inv. č. F 95/8.9-c¹⁸) z Leidenského Rijksmuseum van Oudheden. Látky zde mají zřetelné barvy, pruhy jsou jasně modré a je proto možné předpokládat, že fragmenty z Verkaureovy mastaby měly původně podobnou barvu. Uvedené látky z londýnského a Leidenského muzea je ale problematické označovat za

---

¹⁴

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=115738&partId=1&searchText=6517&place=42209&page=1, 23. 5. 2017

¹⁵

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=115744&partId=1&searchText=6519&place=42209&material=18378&page=1, 23. 5. 2017

¹⁶

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=115686&partId=1&searchText=6572&place=42209&material=18378&page=1, 23. 5. 2017

¹⁷

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=115325&partId=1&searchText=37132&place=42209&material=18378&page=1, 23. 5. 2017

¹⁸ <http://www.rmo.nl/collectie/zoeken?object=F+95%2f8.9-c>, 23. 5. 2017

analogické ke zkoumaným textiliím z Verkaureovy hrobky, protože ani u jednoho neznáme přesnou dataci, ani původní archeologické kontexty, ve kterých byly nalezeny.

Obr. 6.23 Barevný dekor textilií 35_M2_A a 38_M_A

6.8.2 MALOVÁNÍ NA HLINKU

Na některých textiliích nacházíme zajímavý dekorativní prvek. Na tkaninu je nanесena tenká vrstva hlínky, na které je dochována malba. V některých případech je barevná již sama nanášená hlína. Na několika tkaninách ze Staré říše nacházíme drobné fragmenty těchto barevných hlinek. Vidět je můžeme na látkách P7183/1 (zbytky modré a béžové barvy), P7183/2 (bílá barva), P7183/3 (bílá a modrá) a P7183/6 (bílá). Tento prvek pozorujeme také na dvou fragmentech z hrobky princezny Šeretnebtej 297a_S68c_1 a 297a_S68c_2 (béžová, zelená, hnědooranžová).

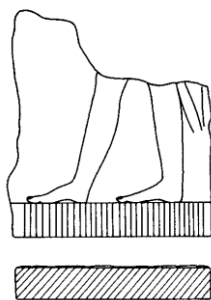
Podobně zdobená textilie (nálezové číslo 14/I/98) byla nalezena také v zásypu pohřební komory panovníka Raneferefa na úrovni zničené dlažby. Jedná se o silně poškozené zlomky s pozůstatky červenohnědých a modrých pruhů o šířce cca 1,5 cm, mezi kterými jsou asi 0,5 cm úzké meziproužky (podle popisu v nálezové kartě bílé, podle fotografie spíše béžové).

Není jednoduché určit, jaký byl původní význam těchto zdobených textilií. Máme několik interpretačních možností. Může se jednat o pozůstatky pohřební masky (podobné, jakou nacházíme u Mernefua), případně jiné kartonáže. V případě nálezů z Raneferefovy pohřební komory se to může zdát pravděpodobné, této interpretaci může napovídat i blízkost fragmentů obinadel (nález 13/I/98).

Obr. 6.24 Fragmenty zdobené textilie z Raneferefovy pohřební komory

Další možností je, že tyto textilie sloužily jako dekorace dřevěného nábytku. V jihovýchodní části zádušního chrámu královny Chentkaus byla totiž spolu s papyry nalezena část víka dřevěné truhly (papyry v ní možná byly původně uloženy). Na tomto víku byla připevněna látka s pozůstatkem bílé a žlutě malované reliéfní figury, možná panovníka. Polychromně zdobená látka na dřevěné skříňce (nález č. 1012/I/84) byla nalezena také ve střední části místnosti DY v Raneferefově zádušním chrámu. Na tkanině se nachází vrstva štuky, ve kterém jsou reliéfně vyvedeny hieroglyfické značky s dochovanou polychromií.

Obr. 6.25 Nákres výzdobného motivu na truhle ze zádušního chrámu královny Chentkaus (podle Verner 2001, 24, fig. 21)

Obr. 6.26 Zdobená textilie na skříňce z Raneferefova zádušního chrámu

Třetí možnou interpretaci nám napovídá situace v Iufaově hrobce z Pozdní doby. L. Bareš a K. Smoláriková (2008, 59) uvádějí, že na některých místech byla mumie na povrchu pokrytá tenkou vrstvičkou okrově zbarveného štuky. Je tedy možné, že podobnou funkci barveného svrchního rubáše mohly mít dva fragmenty tkaniny 38_M_J (**Obr. 5.50** a **5.51**) ze sekundárního pohřbu nalezeného ve Verkaureově mastabě s pozůstatkem malby části ptáka, zřejmě sokola (popis viz kapitola 5.2.1, s. 105).

Tyto fragmenty nepocházejí bohužel z mumie dochované in situ, byly vypreparovány ze změti kostí a tkanin vyzvednutých při výzkumu. Není možné proto přesně určit, ve kterých místech na mumii se tato tkanina nacházela a zda tvořila nejsvrchnější (viditelnou) vrstvu obalů mrtvého těla nebo zda byla překryta dalšími vrstvami jiných tkanin.

7 ZÁVĚR

Tato práce představuje textilní nálezy z abúsírské nekropole především z posledních let výzkumů. V této souvislosti bych se ráda vyjádřila k tomu, v jakých archeologických kontextech byly nalezeny a jaké různé funkce látek můžeme v Abúsíru rozpoznávat. Do této části proto zahrnu i nálezy, které pocházejí z dřívějších let, ale nebyly podrobně analyzovány.

Většina nalezených abúsírských textilií pocházejí z pohřebních kontextů, tak, jak bychom vzhledem k charakteru lokality očekávali. Jediným odlišným náleзовým kontextem jsou látky z Raneferefova zádušního chrámu.

Ve většině případů se jedná o malé fragmenty. Je nutné si ale položit otázku, do jaké míry tato velikost odpovídá jejich podobě tak, jak byly vyřazeny z užívání, nebo jestli spíše jde o následky vnějších vlivů způsobených dlouhodobým uložením v zemi. U pohřebních kontextů také musíme vzít v úvahu, že textilie byly opětovně ničeny a trhány na menší kousky během vykrádání hrobů, kdy zároveň mohlo dojít ke změně jejich původní polohy v rámci hrobky. Pro nás tak může být velmi obtížné a mnohdy spíše nemožné určit jejich vztah k ostatnímu vybavení, zda se jednalo o samostatně uložené textilie, nebo šlo o součást zavinutí těla zemřelého či byly do látek zabaleny jiné předměty.

Textilie nalezené v Abúsíru mají různé použití. Především u sekundárních pohřbů ve Verkaureově mastabě, ale i u dalších nálezů z dřívější doby, které nejsou v této práci analyzovány, můžeme dobře pozorovat použití tkanin pro obinadla mumie a sledovat tak způsob, jakým byla těla ovinována¹⁹. V tomto případě se jedná o mumifikační praktiky Třetího přechodného období, vzhledem k charakteru lokality ale můžeme doufat, že se nám během dalších výzkumů podaří doplnit poznatky z této oblasti i k období Staré říše. Mezi běžnými fragmenty obinadel nacházíme také propracovanější součásti mumifikačních obalů, jako je například pohřební maska hodnostáře Mernefua či části kartonáže z hrobky královny Chentkaus III.

Jak již bylo v samotné práci popsáno (kapitoly 5.1.4 a 5.2.1), zdá se být běžnou praktikou starých Egyptů používat pro zabalení těla látky, které měly původně jinou

---

¹⁹ Detailněji se bude způsobu zavinování těla věnovat kapitola věnovaná textiliím v připravované publikaci Verkaureovy mastaby

funkci. Jasným dokladem tohoto zvyku je tunika nalezená mezi fragmenty pohřbů ve Verkaureově hrobce. Znovupoužité jsou pravděpodobně také všechny fragmenty obinadel, u kterých nacházíme švy, lemy a další charakteristiky, které měly původně funkční či estetický význam, jistě však nebyly záměrně tvořeny pro mumifikační obinadla. Látky související s prací balzamovačů během procesu mumifikace byly ukládány do nádob. V Abúsíru takové nálezy registrujeme v rámci tzv. balzamovacích depozitů objevených u Iufaa či Menechibnekona (Smoláriková 2009, 5-7; Bareš - Smoláriková 2008, 105).

V hrobkách byly látky používány také hojně jako obal či ochrana pohřební výbavy. Byly do nich zabaleny kanopy (např. v Iufaově hrobce, Bareš - Smoláriková 2008, 63), ale i další nádoby s nejrůznějším materiálem (četné nálezy opět např. z Iufaovy hrobky). Přímo ve tkaninách byly zabaleny také organické materiály. V mastabě princezny Hedžetnebu byly ve vedlejší šachtě nalezeny pozůstatky organických materiálů (podle vyjádření předáka dělníků se jednalo o zbytky sýra nebo masa) zavázané úzkým pruhem plátna (Verner – Callender 2002, 91).

Zajímavým nálezem je také dlouhá tyč (zlomená na tři kusy) pocházející z šachty vedoucí k pohřební komoře Mernefuovy mastaby, na jejímž povrchu byly dochovány zbytky plátna, štku a tenkého zlatého listu (nález č. 13/E/78, Verner – Callender 2002, 76). V pohřební komoře téže hrobky byl nalezen také model (?) penisu připevněný k pruhu látky pokrytému bílým štukem (tamtéž, 76).

Textilie byly také přichycovány na dřevěný nábytek a mohly soužit jako podklad pro dekoraci. Dokladem toho jsou fragmenty skříněk s polychromní výzdobou nalezené v pohřebním komplexu královny Chentkaus (nález č. 89/A/78; Verner 2001, 24) či Raneferefově zádušním chrámu (nález č. 1012/I/84, obr. viz kapitola 6.8.2).

Látky neměly vždy význam jen jako obal, ale ukládaly se do hrobek také samostatně jako součást pohřební výbavy. V Abúsíru to nemáme spolehlivě doloženo, na druhou stranu tuto možnost u samostatně nacházených fragmentů nelze zcela vyloučit.

Někdy nacházíme také textilie, které nejsme schopni, alespoň prozatím, spolehlivě interpretovat. Příkladem může být nález 166_S79 z jižního Abúsíru z 5. dynastie, který představuje několik látek svázaných dohromady a vzájemně

splétaných do jakési sítě. V současnosti neumíme říci, k čemu přesně tento nález sloužil, další bádání snad ale přinese konkrétnější možná vysvětlení.

V Abúsíru byl učiněn také nález unikátní textilie, která by byla jistě velmi zajímavá pro analýzy a mohla by přinést množství informací, ale bohužel už dnes nemáme možnost ji zkoumat. Během výzkumu Neferirkareova pyramidového komplexu totiž Ludwig Borchardt našel kousek plátna s namalovanými žlutými hvězdami na modrém pozadí (Borchardt 1909, 67). Tato textilie byla uložena v berlínském muzeu pod číslem 18180, bohužel se však dodnes nedochovala, zřejmě byla zničena či ztracena během 2. světové války.

V Abúsíru nacházíme textilie z různých historických období, převážně ze Staré říše, ale také ze Třetího přechodného období, Pozdní doby a Ptolemaiovské doby. Z posledních dvou zmíněných období ale máme doloženo pouze několik fragmentů ze struktury AS-East, většina z nich navíc nenese žádné charakteristické prvky. Ani porovnání látek ze Staré říše a Třetího přechodného období nepřinese mnoho úspěchu. Jak již bylo v textu práce řečeno, technologie výroby se během staletí příliš neměnila a ani inovace v podobě vertikálního tkalcovského stavu nepřinesla velké změny v charakteristice textilních výrobků.

Obr. 7.1 Textilie 166_S79

V souboru abúsírských látek můžeme pozorovat některé prvky, které ve Staré říši oproti Třetímu přechodnému období chybí, například jasně stanovená schémata self-bands či vetkané barevné nitě.

Je třeba mít na paměti, že ač je dosavadních abúsírských nálezů nemálo, nejsme schopni pouze na tomto materiálu s čistým svědomím činit závěry o vývoji textilní produkce v Egyptě. Mezi námi zkoumanými obdobími je značná časová prodleva a proto je jistě dobré si všimnout odlišností u látek z různých období, musíme ale naše poznatky neustále konfrontovat s nálezy z dalších lokalit i zbylých časových etap, které v Abúsíru detekovány nejsou. Podrobně publikovaného textilního materiálu však doposud není dostatek, abychom mohli s jistotou určovat specifika textilních výrobků jednotlivých období egyptských dějin.

Pro obyvatele starého Egypta, stejně jako pro dnešního člověka, bylo prakticky nemožné se denně nasetkat s množstvím látek a různých výrobků z nich. Už jen proto má velký smysl tento materiál zkoumat. Nahlížíme tak do nejrůznějších aspektů života Egyptů, do soukromí jejich domácností, do jejich prezentace sama sebe na veřejnosti skrze oblečení, do náboženských představ, které vyjadřovali mj. také skrze textilie, např. odívání kultovních soch či přinášení obětí, i do jejich představ o tom, jakým způsobem bylo nutné zaopatřit tělo, aby byl zemřelý přijat mezi blažené zesnulé. Máme tak jedinečnou možnost poznávat staroegyptskou společnost skrze materiál, který se vyskytoval ve všech společenských vrstvách napříč celými dějinami.

Staří Egyptané nám především díky svému zvyku mumifikovat, ovinovat tělo a zaopatřovat zemřelého množstvím obětí (a samozřejmě i díky příhodným přírodním podmínkám) poskytli tohoto materiálu ke zkoumání dostatek. Porozumět skrze něj jejich životu do co největší hloubky zůstává už úkolem nás, egyptologů.

LITERATURA

- D'Auria, S. – Lacovara, P. – Roehring, C. H. 1988: *Mummies and Magic. The Funerary Arts of Ancient Egypt*. Boston.
- Barber, E. J. W. 1991: *Prehistoric Textiles. The Development of Cloth in the Neolithic Bronze Ages with Special Reference to the Aegean*. Princeton.
- Bareš, L. – Smoláriková, K. 2008: *The shaft tomb of Iufaa. Vol. I: Archeology. Abusir XVII*. Praha.
- Borchardt, L. 1907: *Das Grabdenkmal des Königs Ne-user-re*. Leipzig.
- Borchardt, L. 1909: *Das Grabdenkmal des Königs Nefer-ir-ke-re*. Leipzig.
- Braulik, A. 1900: *Altägyptische Gewebe*. Stuttgart.
- Bravermanová, M. – Březinová, H. – Urbanová, K. 2011: Metodika výzkumu archeologických textilních nálezů. In: *Zprávy památkové péče, ročník 71, č. 2*, 97-104.
- Brunton, G. – Caton-Thompson, G. 1928: *The Badarian Civilisation and Predynastic Remains near Badari*. London.
- Březinová, H. 2010: Textile fragments from the eastern group of mastabas. In: Bárta, M. - Coppens, F - Vymazalová, H. et al.: *Abusir XIX. Tomb of Hetepi (AS 20)*. Prague, 358-363.
- Březinová, H. 2011: Fragments of textiles from AS 38 and associated structures. In: Vymazalová, H. et al.: *Abusir XXII. The Tomb of Kaiemtjenet (AS 38) and the Surrounding structures (AS 57-60)*. Prague, 163-168.
- Catling, D. – Grayson, J. 1982: *Identification of vegetable fibres*. London.
- Clark, C. R. 1944: Egyptian weaving in 2000 B.C. In: *Metropolitan Museum of Art Bulletin, n.s. III, no. 1*, 24-29.

- Crowfoot, G. M. 1954: Textiles, basketry, and mats. In: Singer, C. – Holmyard, E. J. – Hall, A. R. (eds.): A history of technology. Vol. I. From early times to fall of ancient empires. Oxford, 413-447.
- Crowfoot, G. M. – Davies, N. de G. 1941: The tunic of Toutankhamon. In: *Journal of Egyptian Archaeology* 27, 113-130.
- Černý, J. 1976: Coptic etymological dictionary. Cambridge – London – New York – Melbourne
- Davies, N. de G. 1901: The Rock Tombs of Sheihk Saïd. London
- Davies, N. de G. 1913: Five Theban Tombs. London.
- Davies, N. de G. 1929: The town house in Ancient Egypt. *Metropolitan Museum Studies* I, 233-255.
- Davies, N. de G. 1933: The Tomb of Nefer-hotep at Thebes. New York.
- Davies, N. de G. 1948: Seven private tombs at Kurnah. *Mond Excavations at Thebes* II. London.
- Davies, N. de G. – Gardiner, E. A. 1948: Seven Private Tombs of Kurnah. London.
- Elliot Smith, G. 1906: An Account of the Mummy of a Priestess of Amen Supposed to Be Ta-usert-em-suten-pa. In: *Annales du Service des Antiquités de l'Égypte* VII. Le Caire, 155-82.
- Farke, H. 1997: Příspěvek ke stanovení organických zbytků na půdních nálezech z kovu. In: *Zajímavosti a novinky z konzervátorské, restaurátorské a preparátorské praxe, metodický list*. Brno, 98 – 102.
- Firth, C. M. – Gunn, B. G. 1926: Teti Pyramid Cemeteries. London.
- Germer, R. 1985: Flora des pharaonischen Ägypten. Mainz am Rhein.
- Goyon, J. C. – Josset, P. 1988: Un Corps pour l'Eternité. Autopsie d'une Momie. Paris.

- Griffith, F. L. – Newberry, P. E. 1894: El Bersheh. London.
- Hald, M. 1946: Ancient textile techniques in Egypt and Scandinavia. A comparative study. In: *Acta Archaeologica*. Copenhagen, 51-4
- Hall, R. 1985: “The Cast-Off Garment of Yesterday”. *Dresses Reversed in Life and Death*. In: *BIFAO* 85, 235-243.
- Hall, R. 1986: *Egyptian Textiles*. Aylesbury.
- Hayes, W. C. 1955: A papyrus of the late Middle Kingdom in the Brooklyn Museum (Papyrus Brooklyn 35.1446). Brooklyn.
- Chassinat, E. – Palanque, C. 1911: *Une Campagne de Fouilles dans la Nécropole d’Assiout*. Cairo.
- Ikram, S. – Dodson, A. 1998: *The Mummy in Ancient Egypt. Equipping the Dead for Eternity*. Cairo.
- Jones, J. – Unruh, J. – Knaller, R. – Skals, I. – Raeder-Knudsen, L. – Jordan-Fahrbach, E. – Mumford, L. 2007: Guidelines for the Excavation of Archaeological Textiles. In: Gillis, C. – Nosch, M.-L. B.: *First aid for the Archaeological Textile (Ancient Textiles Series; No. 2)*. Oxford.
- de Jonghe, D. – Daemen, S. – Pollet, L. 1985: Linnen doeken en mummiewindsels van het Oude en het Middenrijk. In: *Bulletin des Musées Royaux d’Art et d’Histoire/Bulletin van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis* 56, no. 1, 5-33
- Kemp, B. - Vogelsang-Eastwood, G. 2001: *The ancient textile industry at Amarna*. London.
- Messiha, H. – Elhitta, M. A. 1979: *Mallawi Antiquities Museum: a brief description*. Cairo.

- Messing, S. D. 1960: The non-verbal language of the Ethiopian toga. In: *Anthropos* 55, 558-60.
- Midgley, W. W. 1911: Linen of the IIIrd dynasty. In: *Historical Studies*, Vol. II. London, 37-39
- Midgley, W. W. 1913: An examination of fifteen specimens of mummy wrappings. In: Roth, H. L.: *Ancient Egyptian and Greek looms*. Halifax, 26-29.
- Midgley, W. W. 1915: Reports on early linen. In: Petrie, W. M. F. – Mackay, E.: *Heliopolis, Kafr Ammar and Shurafa*. London, 48-51.
- Millet, N. B. 1981: The Reserve Heads of the Old Kingdom. In: Simpson, W. K. – Davis, W. M. (eds.): *Studies in Ancient Egypt, the Aegean, and the Sudan. Essays in honor of Dows Dunham on the occasion of his 90th birthday, June 1, 1980*. 129-131.
- Newberry, P. E. 1893: *El-Bersheh I*. London.
- Newberry, P. E. 1894: *Beni Hasan II*. London.
- Pannenko, I. 2008: Mummy bandages found in the Upper necropolies: microscopic investigation. In: Myśliwiec, K. (ed.): *Saqqara III. The Upper necropolis. Part II: Studies*. Warsaw, 559-578.
- Peet, T. E. – Wolley, C. L. 1923: *City of Akhenaten*, vol. I. London.
- Peška, J. - Králík, M. - Selucká, A. 2006: Rezidua a otisky organických látek v korozních produktech mědi a jejích slitin. Pilotní studie. *Industrie starší doby bronzové*. In: *Památky archeologické XCVII*. Praha, 5-46.
- Petrie, W. M. F. 1914: The tomb of Menna. In: *Ancient Egypt* 1, 95-96.
- Poppová Urbanová, K. a: *Textilnictví v prehistorii. 2. přednáška – technologie*. (nepubl. skripta, *Textilní výroba v pravěku a raném až vrcholném středověku*, ÚPRAV FF UK, LS 2010/2011)

- Poppová Urbanová, K. b: Prehistorický textil - možnosti a příčiny dochování.
http://www.archeologienadosah.cz/sites/default/files/prehistoricky_textil_-_stop.pdf
- Quibell, J. E. 1909: Excavations at Saqqara (1907-1908). Cairo.
- Riefstahl, E. 1944: Patterned Textiles in Pharaonic Egypt. Brooklyn.
- Riefstahl, E. 1970: A Note on Ancient Fashions. Four Early Egyptian Dresses in the Museum of Fine Arts, Boston. In: Boston Museum Bulletin LXVIII/354. Boston, 244-259.
- Roehrig, C. H. 1995/96: Sheet of „Royal Linen“. In: The Metropolitan Museum of Art Bulletin 53 (no. 3), 22.
- Roehrig, C. H. 1996: Woman's work: Some occupations of nonroyal woman as depicted in ancient Egyptian Art. In: Capel, A. K. – Markoe, G. E. (eds.): Mistress of the House, Mistress of Heaven. Woman in Ancient Egypt. New York.
- Roth, H. L. 1913: Ancient Egyptian and Greek looms. Halifax.
- Schiaparelli, E. 1927: Relazione sui lavori della Missione Archeologica Italiana in Egitto 1903-1920. II. La tomba intatta dell'architetto Cha nella necropoli di Tebe. Turin.
- Smith, W. S. 1946: A History of Egyptian Sculpture and Painting in the Old Kingdom. London.
- Smoláriková, K. 2009: Depozit balzamovačů u Menechibnekonovy šachtové hrobky šachtové hrobky. In: PES VI, 5-7.
- Stoll, M. – Fengel, D. 1988: Chemical and structural studies on ancient Egyptian linen. In: Berliner Beiträge zur Archäometrie 10, 151-72.
- Strouhal, E. 1994: Život starých Egyptanů. Londýn.

- Šadīd, ‘Abd-al-Ġaffār: 1988: Stil der Grabmalereien in der Zeit Amenophis’ II.: untersucht an den thebanischen Gräbern Nr. 104 u. Nr. 80. Mainz am Rhein.
- Thompson, W. G. 1904: „Textiles“. In: Carter, H. – Newberry, P. E.: The Tomb of Thoutmōsis IV. Cairo.
- Verner, M. et al. 2006: Abusir IX. The Pyramid Complex of Raneferef. The Archaeology. Prague.
- Verner, M. 2001: Abusir III. The Pyramid Complex of Khentkaus. Prague.
- Verner, M. (ed.) 2011: Poklady z písku. České objevování civilizace na Nilu. Praha.
- Verner, M. – Callender, V. G. 2002: Abusir VI. Djedkare’s family cemetery. Prague.
- Vogelsang-Eastwood, G. 1989: Textiles. In: Martin, G. T.: The Royal Tomb at El-‘Amarna II. The rock tombs of El-‘Amarna VII. London, 67-68.
- Vogelsang-Eastwood, G. 1992: The Production of Linen in Pharaonic Egypt. Leiden.
- Vogelsang-Eastwood, G. 1993: Pharaonic Egyptian Clothing. Leiden.
- Vogelsang-Eastwood, G. 2000: Textiles. In: Nicholson, P. T. - Shaw, I. (eds.): Ancient Egyptian Materials and Technology. Cambridge.
- Vymazalová, H. 2014: Skalní hrobky v hrobovém komplexu princezny Šeretnebtj (AS 68): výzkum šachet a pohřebních komor. In: PES XII/2014, 10-19.
- Winlock, H. E. 1929: The Egyptian Expedition 1928-1929: The Museum's Excavations at Thebes. In: Bulletin M. M. A. Nov. part II, 3-34.
- Winlock, H. E. 1945: The slain soldiers of Neb-Ḥetep-Ré Mentu-Ḥotpe. New York.
- Winlock, H. E. 1955: Models of Daily Life in Ancient Egypt. From the Tomb of Meket-Rē at Thebes. Cambridge.
- Zohary, D. – Hopf, M. 2000: Domestication of Plants in the Old World. Oxford.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 DVD s fotografiemi textilií